

Západočeská univerzita v Plzni

Právnická fakulta

Rigorózní práce

Právní a kriminologické aspekty

drogové kriminality v ČR

Mgr. Jana Grosová

Plzeň 2021

Západočeská univerzita v Plzni

Právnická fakulta

Katedra trestního práva

Obor trestní právo

Rigorózní práce

Právní a kriminologické aspekty
drogové kriminality v ČR

Mgr. Jana Grosová

Plzeň 2021

„Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci vypracovala samostatně, a že jsem řádně vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Děčíně dne 18. 10. 2021

.....
Mgr. Jana Grosová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému školiteli panu Doc. JUDr. Janu Chmelíkovi, Ph.D. za odborné vedení a za jeho podnětné rady a připomínky, které mi poskytl v průběhu psaní této práce.

Ráda bych také poděkovala svému příteli za podporu a korekturu této práce.

OBSAH

Úvod.....	7
1. Vymezení základních pojmů	9
2. Nejrozšířenější psychoaktivní látky v ČR.....	15
2.1. Marihuana.....	17
2.2. Hašiš.....	19
2.3. Metamfetamin	19
2.4. Kokain a crack	21
2.5. Extáze	23
2.6. Heroin	25
2.7. LSD	27
3. Nové psychoaktivní substance.....	28
3.1. Syntetické opioidy.....	29
3.2. Fenylethylaminy.....	32
3.3. Tryptaminy	34
3.4. Piperaziny.....	35
3.5. Syntetické kanabinoidy	35
3.6. Katinony	35
4. Právní aspekty drogové kriminality v ČR.....	37
4.1. Právní rámec drogové kriminality v ČR.....	38
4.2. Pojem „množství větší než malé“	40
4.2.1. Období před nálezem ÚS sp. zn. Pl. ÚS 98/20	41
4.2.2. Období po nález ÚS sp. zn. Pl. ÚS 98/20.....	46
4.3. Pojmy „větší rozsah“, „větší rozsah vůči dítěti“, „větší rozsah vůči dítěti mladšímu než patnáct let“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“	50
4.4. Primární drogová kriminalita	56
4.4.1. Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy (§ 283 TZ)	57
4.4.2. Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu (§ 284 TZ).....	67
4.4.3. Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku (285 TZ)	72
4.4.4. Výroba a držení předmětu k výrobě omamné a psychotropní látky a jedu (§ 286 TZ)	78
4.4.5. Šíření toxikomanie (§287 TZ)	82
4.5. Sekundární drogová kriminalita.....	87

4.5.1.	TČ kde je vliv OPL znakem skutkové podstaty	88
4.5.2.	TČ zaměřené na získávání drog.....	89
4.5.3.	TČ páchané pod vlivem drog.....	89
4.5.4.	TČ páchané v souvislosti s užíváním OPL jinou osobou	90
4.5.5.	TČ páchané k zajištění fungování drogového trhu.....	90
4.5.6.	TČ páchané na toxikomanech	91
5.	Kriminologické aspekty drogové kriminality v ČR.....	92
5.1.	Pachatelé drogové kriminality	92
5.1.1.	Příležitostní uživatelé drog.....	93
5.1.2.	Toxikomani.....	94
5.1.3.	Mladiství.....	97
5.1.4.	Etnické/národnostní menšiny.....	99
5.2.	Oběti drogové kriminality	101
5.3.	Kontrola drogové kriminality	103
5.3.1.	Protidrogová politika ČR	106
5.3.2.	Adiktologické služby.....	109
6.	Drogová problematika ve věznicích ČR.....	114
6.1.	Statistická ročenka Vězeňské služby za rok 2020	114
6.2.	Drogy ve vězení.....	116
6.3.	Právní základ přístupu k vězněným uživatelům drog	118
6.4.	Adiktologické služby ve věznicích ČR	121
7.	Drogová kriminalita a řízení motorových vozidel	129
7.1.	Testování.....	133
7.2.	Sankce	137
8.	Drogová kriminalita a pandemie COVID-19.....	141
9.	Drogová kriminalita a kyberprostor.....	145
10.	Legalizace drog v ČR.....	147
10.1.	Legalizace marihuany.....	147
10.2.	Renesance psychedelických látek.....	151
	Závěr	155
	Seznam zkratk	162
	Seznam použitých zdrojů	163
	Resumé	172

Úvod

Jako téma své rigorózní práce jsem si zvolila „Právní a kriminologické aspekty drogové kriminality v ČR“. Je nesporné, že drogová kriminalita je aktuálním a závažným problémem, který je řešen na mnoha úrovních naší společnosti. Drogovou kriminalitu taktéž velmi často řeším při své koncipientské praxi. Z těchto důvodů jsem se rozhodla psát rigorózní práci právě na toto téma.

Základním cílem této práce je komplexně, systematicky a strukturovaně zpracovat aktuální materii o drogové kriminalitě v ČR z pohledu právního a kriminologického a poukázat na problematiku s tím související. Subcílem této práce je objektivně reflektovat vybrané nedostatky tohoto jevu a nastínit vhodná řešení.

Rigorózní práce je obsahově členěna do deseti kapitol. Po úvodním vymezení základních pojmů se věnuji psychoaktivním látkám, které jsou velmi častým tématem diskuze široké veřejnosti a taktéž jsou velmi oblíbeným předmětem odborného zkoumání napříč jednotlivými obory. V této práci jsou podrobně charakterizovány nejrozšířenější psychoaktivní látky v ČR (marihuana, hašiš, metamfetamin, kokain, crack, extáze, heroin a LSD) a dále práce obsahuje zajímavou kapitolu týkající se nových psychoaktivních substancí neboli „designer drugs“, které se k nám importují nejčastěji z Číny.

Následují dvě stěžejní kapitoly pojednávající o právních a kriminologických aspektech drogové kriminality v ČR. Kapitola „Právní aspekty drogové kriminality v ČR“ popisuje přílehlající právní úpravu, upozorňuje na aktuální nález ÚS sp. zn. Pl. ÚS 98/20 a důkladně rozlišuje mezi pojmy, které se vztahují k množstevní problematice a rozsahům drogových trestných činů. Dále je řešena primární drogová kriminalita, kde jsou podrobně rozebrány jednotlivé skutkové podstaty drogových trestných činů a opomenuta zde není ani sekundární drogová kriminalita, které je zpravidla věnováno méně pozornosti.

Kapitola „Kriminologické aspekty drogové kriminality v ČR“ se v přílehlajících podkapitolách podrobně věnuje pachatelům a obětem drogové kriminality. Drogy jsou kriminogenním faktorem a mají negativní dopad nejen na jedince (společnost), ale zároveň velmi přispívají k páchání určitého druhu trestné

činnosti. V práci nechybí ani podkapitola obsahující řádky o kontrole tohoto sociálně patologického jevu, kterým je drogová kriminalita.

Navazující kapitoly reflektují specifická témata a odhalují drogovou kriminalitu v různých a zcela specifických „světlech“. Práce obsahuje kapitolu o drogové problematice ve věznicích ČR, kapitolu o drogové kriminalitě ve vztahu k řízení motorových vozidel nebo kapitolu pojednávající o vlivu pandemie COVID-19 na drogovou kriminalitu u nás. Rigorózní práce též zachycuje progresivitu drogové kriminality v internetovém prostředí (kapitola „Drogová kriminalita a kyberprostor“) a dále obsahuje samostatnou kapitolu vyjadřující se k legalizaci drog v České republice.

Při své právní praxi se velmi často setkávám s nepochopením právní úpravy týkající se drogové kriminality ze strany klientů. Proto je práce koncipována tak, aby zasáhla široké spektrum čtenářů. Pevně věřím, že srozumitelné odpovědi na své otázky zde nalezne jak laická, tak i odborná veřejnost. V této myšlence spatřuji faktický přínos této práce, kdy jsem přesvědčena o tom, že je zde obsaženo mnoho zajímavých informací a poznatků, přičemž nechybí konstruktivní kritika stávajícího stavu, ale ani věcné návrhy pro zlepšení situace.

Co se týká obsahu mé rigorózní práce, z velké části je tvořena nezbytnou teorií. Při zpracování této práce jsem využila nejen dostupné odborné prameny, ale také jsem frekventovaně komunikovala s odborníky na danou problematiku (státními zástupci, vyšetřovateli). Diskuze s těmito osobami byly pro tuto práci velmi přínosné, neboť mi umožnily porovnat teoretické poznatky s praxí a lépe pochopit úskalí přiléhající právní úpravy.

Převažující metodou zpracování práce je analýza. Popisem rozebírám nashromážděné odborné zdroje a dostupné prameny, které propojuji do vzájemných souvislostí. Ze zdrojového hlediska byly využity kvalitní prameny, s důrazem na aktuálnost a praktickou stránku věci. Analytické poznatky jsem následně syntézou sumarizovala do konečné podoby této rigorózní práce, kterou obohacuji o své vlastní názory, postřehy a návrhy de lege ferenda.

1. Vymezení základních pojmů

Kriminalita

Kriminalitu (jinak také zločinnost) lze definovat jako souhrn jevů, které jsou společensky škodlivé a které jsou uvedeny v trestních kodexech. Kriminalita je jedním ze stěžejních pojmů této práce a vědecky se jí blíže zabývá empirická věda kriminologie.

Za právní definici pojmu kriminalita, lze považovat definici Jandourka, dle kterého je kriminalitou způsob chování, kdy jedinec porušuje normy trestního práva. Nutno zdůraznit, že pojem kriminalita tedy dopadá pouze na jednání, které je regulováno trestními kodexy.¹

Latentní kriminalita

Latentní nebo též skrytá kriminalita je ta část kriminality, která tvoří rozdíl mezi evidovanými trestnými činy a skutečně spáchanými trestnými činy na určitém území a v určitém časovém období. S vysokou mírou latence se velmi často setkáváme u mladistvých pachatelů trestných činů anebo právě u drogové kriminality. Typickými latentními trestnými činy jsou např. drobné krádeže v obchodech či drogové delikty.

Drogová kriminalita

Drogovou kriminalitu lze chápat jako trestnou činnost, která spočívá v neoprávněném nakládání s omamnými a psychotropními látkami, případně prekursorů. Jedná se tedy o jednání, které porušuje právní předpisy v oblasti regulace nakládání s OPL. Můžeme hovořit o tzv. primární a sekundární drogové kriminalitě.

Za primární kriminalitu lze označit jednání, které je v rozporu s právními předpisy regulujícími nakládání s omamnými a psychotropními látkami. Právní úprava ČR hovoří konkrétně o trestných činech upravených v § 283-287 TZ.

¹ FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-521-0., s. 14

Sekundární drogová kriminalita je širším pojmem, neboť zahrnuje i kriminalitu páchanou pod vlivem drog či kriminalitu opatrovací (majetkovou).² Opatrovací kriminalita se vyznačuje motivem pachatele obstarat si finanční prostředky na nákup drogy. Klasicky se jedná o ekonomicky motivované trestné činy a násilnou trestnou činnost.

Droga

Stěžejní pojem „droga“ není v českém právním řádu definován. Pojem se vykládá v různých významech napříč jednotlivými obory. Pojem droga sám o sobě představuje usušené části rostlin a živočichů sloužící jako léčivo. Častěji je však tento pojem užíván jako nepřesné označení pro psychoaktivní látky. Podle Jiřího Presla je drogou každá přírodní či syntetická látka, která má tzv. psychotropní účinek (tzn. že působí na psychiku) a může způsobit závislost. V širším slova smyslu lze pojem „droga“ chápat i jako velmi silnou závislost či nutkavé chování (gamblerství, závislost na internetu).

Slovním spojením „zneužívaná droga“ lze označit jakoukoliv látku, která mění náladu, hladinu vnímání nebo činnost mozku. Řadí se sem např. některé léky, alkohol, rozpouštědla a nelegální drogy.³

Za drogy se pro účely této rigorózní práce považují omamné a psychotropní látky, jejichž podrobný výčet je uveden v přílohách 1 až 7 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách.

Psychoaktivní droga

Psychoaktivní droga (nepřesně pouze droga) je chemická látka, která přímo působí na centrální nervovou soustavu, způsobuje změny vědomí člověka a může vyvolat závislost. Psychoaktivní látky jsou užívány především jako prostředek k rozšíření a zkoumání mysli např. v oblasti rekreace a při alternativní léčbě.

² ZEMAN, Petr, Michaela ROUBALOVÁ a Ivana TRÁVNÍČKOVÁ. *Drogová kriminalita a trestní zákoník*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN isbn978-80-7338-151-6., s. 12

³ VERSTER, Annette a Ernst BUNING. *Informace pro tvůrce drogové politiky o účinnosti substituční léčby závislosti na opiátech*. 2., dopl. vyd. v českém jazyce. Praha: Úřad vlády České republiky, Sekretariát rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky, 2004. ISBN 80-86734-32-3., s. 38

Psychoaktivní drogy jsou taktéž hojně využívány k rituálním účelům nebo ke studiu. Český právní řád psychoaktivní drogy označuje pojmem návykové látky.

Návyková látka

Návykovou látku lze definovat z pohledu trestního zákoníku a zákona o návykových látkách. Návyková látka je širší pojem než omamná a psychotropní látka. Návykovou látkou se ve smyslu § 130 TZ rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka, jeho ovládací či rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.

Užší právní vymezení návykových látek nalezneme v zákoně č. 167/1998 Sb., o návykových látkách. Návykovými látkami ve smyslu § 2 písm. a) zákona č. 167/1998 Sb. jsou pouze omamné a psychotropní látky uvedené v přílohách č.1 až 7 nařízení vlády o seznamu návykových látek.

Omamná a psychotropní látka

Dle § 289 odst. 1 TZ stanoví zákon, co se pro účely trestního práva považuje za OPL. Tímto zákonem je zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, který však pouze odkazuje na již zmíněné nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamu návykových látek. Podrobný výčet omamných látek nalezneme v přílohách 1 až 3 a výčet psychotropních látek nalezneme v přílohách 4 až 7 citovaného nařízení vlády. Mezi omamné látky řadíme např. kokain, morfin, opium, konopí a heroin. K psychotropním látkám patří např. amfetamin, pervitin, metamfetamin, THC a LSD. Na poli trestního práva jsou OPL podskupinou návykových látek.

Prekursor

Prekursor je chemická látka, která je používána pro nezákonnou výrobu OPL. V zákoně č. 167/1998 Sb. o návykových látkách nalezneme odkaz na nařízení Evropského Parlamentu a Rady č. 273/2004 ze dne 11.2.2004 o prekursorech drog, kdy v kategorii 1 přílohy nalezneme výčet těchto prekursorů. Rovněž se jako prekursor označují látky uvedené v kategorii 1 nařízení Rady (ES) č. 111/2005 ze dne 22.12.2004. Mezi prekursory řadíme například pseudoefedrin, ergotamin a safrol. Problematiku prekursorů v ČR dále upravuje zákon č. 272/2013 Sb., o prekursorech drog.

Abúzus

Abúzus je lékařský termín pro zneužívání. Často je abúzus uváděn právě v souvislosti s OPL. Neméně známý je však i abúzus psychotropních léčiv či např. steroidů. Mezi nejčastěji zneužívané látky patří např. alkohol, kokain, amfetamin apod. Je všeobecně známo, že pravidelné užívání drog má škodlivý vliv pro zdraví člověka. To, co velmi často začíná jako nevinný zlozvyk se může velmi rychle přeměnit v silnou drogovou závislost s fatálními důsledky. Z tohoto důvodu rozlišujeme abúzus s návykem a abúzus bez návyku podle toho, zda člověk drogu nutně potřebuje a chybí mu anebo se svobodně rozhodne, zda drogu užije či nikoliv.

Toxikomanie

Toxikomanie, též závislost na drogách, je stav vyvolaný v důsledku užívání drog. Dle Světové zdravotnické organizace (WHO) lze drogovou závislost definovat jako stav charakterizovaný změnami chování, kdy je zřetelné nutkání uživatele užívat drogu opakovaně pro její účinky. Dle charakteru abstinčního syndromu se při toxikomanii objevuje fyzická, psychická a také sociální závislost.⁴ Drogová závislost je řazena mezi chronická onemocnění CNS, kdy některé závislosti mají svá přesná označení v Mezinárodní klasifikaci nemocí.

Světová zdravotnická organizace charakterizovala toxikomanii těmito znaky:

- psychická (psychologická) závislost,
- fyzická (somatická) závislost, projevující se abstinčním syndromem,
- zvýšenou schopností organismu vzdorovat účinkům drogy,
- nutkavou potřebou opatřit si drogu bez ohledu na prostředky nebo důsledky získání.⁵

⁴ Sociální závislost je jev, kdy se jedinec pohybuje v uzavřeném kruhu osob se stejným problémem a ztrácí kontakt s normální realitou. Osoba je závislá na prostředí, kde drogu brala, případně na lidech, s kterými drogu užívala. Někteří psychiatři sociální závislost řadí do závislosti psychické.

⁵ VANTUCH, Pavel. *Drogy a kriminalita*. Brno: Univerzita J.E. Purkyně, 1990. ISBN 80-210-0169-0., s. 11

Definice pojmu drogové závislosti se v čase proměňovaly, avšak základ těchto definic tvořily a stále tvoří následující body:

- nezvladatelná, neodolatelná touha po opakovaném braní drogy,
- tendence ke zvyšování dávek,
- existence psychické či fyzické závislosti na droze vyjádřená přítomností tzv. abstinenčního syndromu,
- negativní důsledek pro jedince a společnost.⁶

Dle názoru většiny psychiatrů je závislost neléčitelné onemocnění. Závislou osobu lze stabilizovat, avšak vždy u ní hrozí velké riziko, že se k abúzu drog vrátí. Zdroje hovoří o látkové závislosti, kdy se člověk může stát závislým prakticky na jakékoliv látce, po které se cítí dobře, ačkoliv mu může způsobovat problémy. Nemusí se přitom výlučně jednat o závislosti na drogách, ale i na kapkách proti rýmě, projímadlech apod. Nelátková závislost je například závislost člověka na hazardních hrách, na práci (workoholismus) nebo závislost na internetu či sportu. Takový člověk je závislý na pocitu, který mu tato činnost přináší a nemůže přestat.⁷

Fyzická závislost je závislost lidského těla na drogu. Tělo si na drogu zvykne, je na ní závislé a zvýší se jeho tolerance vůči droze. Jedinec je následně nucen užívat větší dávky, aby dosáhl žádoucích účinků. Po vysazení drogy tělo reaguje abstinenčními příznaky, kdy je tělo šokováno nedostatkem takové látky. Publikace uvádí, že nejhorší fyzická závislost vzniká u opiátů. Psychická závislost je soubor veškerých pozitivních pocitů závislé osoby vůči droze. Při abstinenci drogy se dostavuje psychický „abst’ák“, který u jedince může vést k psychickým poruchám.⁸

⁶ PRESL, Jirí. Drogová závislost: Může být ohroženo i Vaše dítě? Praha: Maxdorf, 1994. Medica. ISBN 80-85800-18-7., s. 11

⁷ Závislost – obecně o závislosti na drogách – Vše o drogách.cz. Vše o drogách.cz – Účinky, dávkování, doba působení, cena a další.. [online]. Dostupné z: <https://vseodrogach.cz/zavislost/zavislost-obecne-o-zavislosti/>

⁸ Závislost – obecně o závislosti na drogách – Vše o drogách.cz. Vše o drogách.cz – Účinky, dávkování, doba působení, cena a další. [online]. Dostupné z: <https://vseodrogach.cz/zavislost/zavislost-obecne-o-zavislosti/>

Crawing

Světová literatura také velmi hojně používá pojem „crawing“. Pojmem crawling je označována ona neovladatelná touha po opětovném braní drogy, touha pociťovat účinky psychoaktivní látky, s níž měla osoba vlastní zkušenost. Mezinárodní klasifikace nemocí pak definuje crawling jako silnou touhu nebo pocit puzení.⁹

Trestný čin

Poslední pojem, který je nutno definovat je trestný čin. Jedná se o protiprávní čin, který je v § 13 (1) zák. č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku definován následovně: „*Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*“

Jinak lze trestný čin definovat též jako protiprávní jednání, kterým pachatel značně ohrožuje zájmy chráněné státem, potažmo státní mocí, která toto nedovolené chování dále trestá. Méně závažný protiprávní čin označujeme pojmem přešůpek.

⁹ JURÁKOVÁ, Iveta. Trestněprávní postih toxikomanů. Brno: Masarykova univerzita, 1999. ISBN 80-210-2234-5., s. 11

2. Nejrozšířenější psychoaktivní látky v ČR

Drogy byly, jsou a pravděpodobně nadále budou nedílnou součástí naší společnosti. Nejčastější důvody, proč se lidé rozhodnou užívat psychoaktivní látky jsou následující: **experiment, touha něco změnit, zapadnout do kolektivu nebo uniknout z reality.**

Vývoj drog a drogových trhů v ČR zažil velký vzestup a vývoj po roce 1989. V České republice se trh s drogami rozvíjel mnohem rychleji než u jiných členských států EU. Důvodem byla ochota lidí podílet se na trhu s drogami mimo jiné i kvůli nízkým mzdám a zároveň i díky nízkým trestům. Trh s drogami se rozšířil také díky otevřeným hranicím a volnému pohybu mezi státy.¹⁰

Drogy se mnohdy zdají jako řešení problému, avšak toto zdánlivě skvělé řešení je pouze „**převlečený problém**“. Drogy **přímo ovlivňují mysl a blokují naše pocity.** Zjednodušeně řečeno lze říci, že množství drogy určuje, zda droga působí jako **stimulant** či jako **sedativum**, přičemž je pravdou, že větší množství těchto látek působí na člověka jako smrtící **jed**.

V odborných knihách i na internetu je mnoho informací o nelegálních drogách. Níže uvádím podstatné a zajímavé informace k nejčastěji užívaným drogám na území ČR – **marihuana, hašiš, pervitin, kokain a crack, extáze, heroin a LSD.** Současně jsem se snažila zachytit i distribuci těchto drog a jejich pohyb na domácím trhu s nelegálními látkami.

Česká republika totiž není jen importní zemí, ale je i produkční zemí. **Nejvíce je v ČR vyráběn pervitin a pěstováno konopí.** V sezóně dochází ke zpracování opia z potravinářského máku, a to přímo na polích, ojediněle jsou u nás zaznamenávány pokusy o výrobu heroinu. V posledních letech byla na území ČR dále zaznamenána výroba tablet extáze.

Lehko dostupné jsou u nás farmaceutické přípravky jako jsou opioidy, sedativa a hypnotika. Nárůstu počtu drog ve společnosti napomáhá skutečnost, že drogy jsou stále dostupnější i on-line a distribuce je sofistikovaně řešena skrz

¹⁰ EDWARDS, Adam. GILL, Peter. Transnational organized crime. Eastbourne: CPI Antony Rowe, 2003. ISBN 0-415-40339-1s. 145

poštovní služby.¹¹ Drogové kriminalitě v kyberprostoru věnují samostatnou kapitolu této rigorózní práce.

Z posledních dostupných statistických údajů (rok 2016) týkajících se spotřeby drog se celkem v ČR v r. 2016 spotřebovalo přibližně:

- **20,1 tuny konopných drog,**
- **6,5 tuny pervitinu,**
- **0,7 tuny heroinu,**
- **1,0 tona kokainu,**
- **1,2 mil. tablet extáze.**¹²

Drogou č. 1 je v České republice marihuana a pervitin. Počet problémových uživatelů drog je z dlouhodobého hlediska stabilní. Marihuanu alespoň jednou v životě vyzkoušelo 26-39 % osob. U dalších drog toto procento značně klesá, např. u extáze je tato hodnota 6 %. Drogy v ČR nejčastěji užívají lidé ve věku 15–34 let a jedná se spíše o muže než o ženy.¹³

Internetové stránky **mapavarenapestiren.cz** průběžně aktualizují mapu odhalených varen a pěstíren na území ČR a podobná platforma **mapakriminality.cz** umožňuje zobrazit určitou (drogovou) trestnou činnost na území ČR.¹⁴

¹¹ MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., ROUS, Z., CIBULKA, J., FIDESOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2020. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019 [Annual Report on Drug Situation in the Czech Republic in 2019] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-7440-254-8. s. 152

¹² tamtéž s. 156

¹³ Výroční zpráva o drogách: míra užívání alkoholu, tabáku nebo konopných látek zůstává v ČR vysoká, situace se lepší u dospívajících | Vláda ČR. Úvodní stránka | Vláda ČR [online]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/media/vyrocní-zprava-o-drogach-mira-uzivani-alkoholu--tabaku-nebo-konopnych-latek-zustava-v-cr-vysoka--situace-se-lepsi-u-dospivajicich-184879/>

¹⁴ MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., ROUS, Z., CIBULKA, J., FIDESOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2020. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019 [Annual Report on Drug Situation in the Czech Republic in 2019] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-7440-254-8. s. 156

2.1. Marihuana

Marihuana je nejrozšířenější a nejčastěji užívanou drogou na světě. Rostlina konopí je lidmi **pěstována již více než 2000 let**. Marihuana je droga získaná z vysušených a rozdrcených květů, semen, stonků a listů indického konopí. Je obvykle zelená, hnědá nebo šedá. Slangově se marihuana nazývá: „**špek, gandža, brčko, joint či skéro**“. Tato droga je obvykle užívána ve formě cigarety (joint) nebo ji lze kouřit i v dýmce. Marihuanu lze dále smíchat s jídlem nebo uvařit jako čaj. Pakliže je tabák z cigarety nahrazen marihuanou, hovoříme o tzv. „bluntu“.¹⁵

Marihuana je halucinogen, přičemž psychoaktivní látka, kterou obsahuje a která způsobuje narušené vnímání reality se nazývá „**THC**“. Poprvé byl delta-9-tetrahydrokanabinol izolován v čisté podobě v šedesátých letech izraelským chemikem Raphaelem Mechoulamem.¹⁶ Množství THC určuje účinnost drogy a může se u jednotlivých rostlin výrazně lišit. Množství hladiny THC v rostlině konopí ovlivňuje mnoho různých faktorů jako např. druh rostliny, klimatické podmínky a způsob zpracování, přičemž moderní pěstitelé konopí své techniky neustále zdokonalují. Nutno zde uvést, že nyní jsou na „trhu“ **rostliny s mnohem vyšší hladinou THC** než rostliny, které byly pěstovány v minulosti. Nadace pro svět bez drog uvádí: „*Obsah THC byl v roce 1974 v průměru 1 %, v roce 1994 již 4 %. V roce 2008 dosáhl průměru 9,6 %, nejvíce od sedmdesátých let, kdy se s analýzami této drogy začalo.*“¹⁷

Mezi žádoucí účinky marihuany patří pocit relaxace a štěstí, hovornost, zpomalení času, vskutku obvyklá je i větší chuť k jídlu. Existuje mnoho studií o nežádoucích účincích marihuany, kdy se uvádí zejména **negativní ovlivnění paměti a koncentrace**, načež při větších dávkách nejsou výjimkou ani **halucinace či přeludy**.

Dle nejaktuálnější Evropské školní studie o alkoholu a jiných drogách ESPAD 2019 alespoň jednou v životě marihuanu zkusilo celkem 28,4 % studentů,

¹⁵ Pravda o marihuaně, 2009. Foundation for a Drug-Free World (Nadace pro svět bez drog), Item 20841-4-CZE

¹⁶ Konopný expert Pirátů: Marihuanu můžeme plně legalizovat do osmi let - Euro.cz. Euro.cz / Ekonomika, byznys, finance [online]. Copyright © 2021 Internet Info, s.r.o. Všechna práva vyhrazena. [cit. 31.08.2021]. Dostupné z: <https://www.euro.cz/politika/konopny-expert-piratu-vymazal-k-uplne-legalizaci-konopi-muze-dojit-do-osmi-let-1442204>

¹⁷ Pravda o marihuaně, 2009. Foundation for a Drug-Free World (Nadace pro svět bez drog), Item 20841-4-CZE

z nich 10,6 % uvedlo jednorázový experiment s konopnými látkami a 17,8 % jejich opakované užití. Nejméně zkušeností uváděli žáci 9. tříd základních škol (21,7 %), naopak nejvíce studenti 1. ročníků odborných učilišť (42,3 %).

Dle výroční zprávy o stavu ve věcech drog v r. 2019 Policie ČR a Celní správa ČR odhalily v r. 2019 celkem **258 indoor pěstíren konopí**. Od roku 2011 roste podíl odhalených malých domácích pěstíren (méně než 50 rostlin), a naopak klesá podíl odhalených pěstíren s produkční kapacitou více než 500 rostlin. Nejvíce jsou odhalovány pěstírny v kraji Moravskoslezském, Středočeském a v Praze. Je logické, že konopné látky jsou v posledních letech nejčastěji zachycenou drogou.¹⁸

Konopí je v ČR pěstováno především pro **domácí trh**, ale je i vývozním zbožím. Na velkoobjemovém vnitřním pěstování konopí se u nás podílejí nejčastěji Vietnamci a vývoz je zajišťován kurýrními službami. Jeden gram marihuany se u nás dá koupit obvykle za **200,- Kč**.¹⁹

Marihuanovou světovou velmocí je aktuálně Kalifornie, která je dávana za vzor především z důvodu státní legalizace této látky v roce 2018. Toto „podnikání“ však podléhá velmi striktním vládním regulím a vysokým poplatkům, a proto se prodej marihuany stále uskutečňuje spíše na černém než legálním trhu. Otázce legalizace drog, zejména marihuany v České republice, věnuji samostatnou kapitolu této rigorózní práce.

Marihuana kromě psychoaktivní látky THC obsahuje rovněž zdraví prospěšný kanabidiol (CBD). Největší koncentraci **CBD** obsahuje technické konopí. Na trhu nalezneme **CBD oleje, doplňky stravy a kosmetiku**. Deklaruje se, že CBD napomáhá lepšímu spánku, léčbě úzkostí, regeneraci a existují i výzkumy kladného vlivu CBD na epileptická onemocnění.

¹⁸ MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., ROUS, Z., CIBULKA, J., FIDESOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2020. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019 [Annual Report on Drug Situation in the Czech Republic in 2019] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-7440-254-8. s. 153

¹⁹ MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., ROUS, Z., CIBULKA, J., FIDESOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2020. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019 [Annual Report on Drug Situation in the Czech Republic in 2019] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-7440-254-8. s. 152-160

Po ČR jsou od minulého roku rozmístěny tzv. „**CBDmaty**“, kde je možno za peníze směnit paličku konopí a jiné výrobky. **Hladina THC se u těchto komodit pohybuje pod 0,3 % hmotnosti sušiny**, což je zcela v souladu se zákonem. Výrobky v těchto automatech by tak měly sloužit výhradě k léčbě. Tímto způsobem je usilováno o legální zahrnutí konopí do dnešní společnosti, zejména pro své léčebné účinky (léčba cévní mozkové příhody, epilepsie, cukrovka, schizofrenie, sociální fobie, bipolární afektivní porucha, rakovina).

2.2. Hašiš

Hašiš je další forma výše popsané drogy a vyrábí se z pryskyřice květů indického konopí. Rostliny se posečou a propasírují, aby došlo k selekci pryskyřice. Hašiš je tmavá (zelená/hnědá) **slisovaná pryskyřice připomínající dehet** a prodává se většinou ve formě tyčinek či kuliček. Uživatelé hašiš kouří v dýmkách nebo spolu s tabákem v cigaretách, případně ho jedí např. v koláčích.²⁰ V odborných publikacích je zdůrazňována skutečnost, že hašiš je přibližně **šestkrát silnější než marihuana**.²¹ Hašiš prodávaný v Evropě aktuálně disponuje vyšší potencí než kdykoliv předtím, přičemž obsahuje průměrně **20–28 % THC**.²²

K dostání je také tzv. **hašišový olej**, který se získává extrakcí psychoaktivních látek s dopomocí organického rozpouštědla.²³ Olej slouží nejčastěji k vylepšování marihuanových cigaret. Obsah THC u většiny hašolejů se pohybuje v rozmezí 15-80 %.

2.3. Metamfetamin

Metamfetamin (pervitin) je bílá **práškovitá/krytalická látka**, která vypadá jako úlomky skla modré či bílé barvy. Bílý prášek je dobře rozpustný ve vodě. Uživatelé pervitin šňupají, kouří nebo aplikují intravenózně. Metamfetamin je označován dále jako „**peří, perník, sníh nebo péčko**“.

²⁰ LABROUSSE, Alain. Drogy, peníze a zbraně. Praha: Themis, 1998. ISBN 80-85821-54-0.s. 26

²¹ Pravda o marihuaně, 2009. Foundation for a Drug-Free World (Nadace pro svět bez drog), Item 20841-4-CZE

²² Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost (2021), Evropská zpráva o drogách 2021: Trendy a vývoj, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk, s. 18

²³ ŠTABLOVÁ, Renata. Drogy, kriminalita a prevence. 2. rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999. ISBN 80-7251-018-5.s.28

Účinky této drogy jsou velmi silné a obvykle trvají 8 hodin, ale mohou trvat až 24 hodin. Riziko vzniku závislosti je vysoké. Uživatelé hojně potvrzují vznik závislosti již po prvním užití drogy. Nutno akcentovat, že se jedná o **závislost výlučně psychickou** a nikoliv fyzickou. Je všeobecně známo, že se jedná o jednu z nejtěžších závislostí, která bohužel velmi často končí smrtí uživatele.

V roce 1887 byl v Německu vyroben amfetamin (speed) a metamfetamin, jakožto účinnější látka, byl vyroben v roce 1919 v Japonsku. Svůj „boom“ měl pervitin během 2. světové války, kdy byl hojně **využíván k bdělosti vojenských jednotek**. Dávky byly podávány např. i japonským pilotům před sebevražednými misemi kamikadze. Dále byl pervitin předepisován jako prostředek účinný v dietě či jako antidepresivum. Tato droga byla široké veřejnosti zcela dostupná, a tak ji užívali např. dělníci, studenti, atleti či řidiči z povolání. V Československu se pervitin začal vyrábět již v polovině 70. let.²⁴

Jedná se o uměle vyrobený stimulant – **klubovou drogu**, který způsobuje těžkou závislost. Pervitin se vaří z látky zvané „**efedrin**“, která je obsažena v běžně dostupných lékách proti nachlazení. Za pomoci dalších chemických přísad a postupů je získávána droga samotná. Je zajímavé, že při výrobě půl kilogramu pervitinu vznikne zhruba dva a půl kilogramu odpadu.²⁵

Stejně jako u konopí byly v roce 2019 odhalovány spíše **menší domácí varny**. Tyto varny zásobují především domácí trh. Do výroby a případné distribuce jsou většinou zapojeny **organizované skupiny české a vietnamské národnosti**. Nejvíce varen se objevuje v Jihomoravském, Ústeckém a Moravskoslezském kraji. Druhou nejčastěji zachycenou drogou v ČR je pervitin. **1 g pervitinu u nás pořídíte za cca 1.000,- Kč.**²⁶

Velkoobjemová výroba pervitinu se objevuje spíše v zahraničí (Německo, Polsko), a to především z důvodů lepší dostupnosti prekurzorů, nižších hrožících

²⁴ Pravda o pervitinu, 2009. Foundation for a Drug-Free World (Nadace pro svět bez drog), Item 20841-6-CZE

²⁵ Pravda o pervitinu, 2009. Foundation for a Drug-Free World (Nadace pro svět bez drog), Item 20841-6-CZE

²⁶ MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., ROUS, Z., CIBULKA, J., FIDESOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2020. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019 [Annual Report on Drug Situation in the Czech Republic in 2019] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-7440-254-8. s. 153-160

sankcí a minimalizace rizika odhalení. Distribuce této drogy pak probíhá především v těchto státech, ale je dovážena i k nám do ČR.

Jak již víme z předchozí kapitoly, k výrobě pervitinu je třeba prekurzoru **pseudoefedrinu**. Výdej léčiv s pseudoefedrinem je regulován již od roku 2009 a v r. 2019 bylo do lékáren dodáno nejnižší dodané množství těchto léků vůbec. Léky jsou vydávány přes **elektronický Registr pro léčivé přípravky s omezením**, což umožňuje lepší kontrolu vydaného množství léčiva na jednotlivého pacienta. Vzhledem ke státní regulaci se zvýšil **nelegální dovoz těchto léčiv** ze zahraničí, zejména z **Polska**. Nejčastěji k nám kurýři dovážejí zdravotní přípravek Cirrus.²⁷

Světovou „perníkovou“ velmocí je Thajsko, které předběhlo i drogovou velmoc-Mexiko. V Thajsku jsou dostupné i tabletky s názvem „yaba“, což v překladu znamená „crazy pill“ podle toho, že jejich uživatelé jsou šílení. Pro drogové delikty platí v Thajsku velmi přísné zákony (trest smrti) zejména pro ženy, avšak zdroje uvádí, že do drogového obchodu je zapletená pravděpodobně i vláda a vysoce postavení úředníci.

2.4. Kokain a crack

Kokain, jinak také „kokeš, pudr, sníh nebo cukr“, bývá (spolu s pervitinem) označován jako nejnávykovější droga vůbec a je užíván ústně, nosem, injekčně či v případě „cracku“ vdechováním výparů vzniklých jeho zahříváním. Nejčastěji však bývá šňupán, kdy se prášek rychle vstřebá do krevního řečiště skrz tkáň nosu. Uživatelé si kokain také vtírají do dásní.

Kokain stejně jako pervitin nezpůsobuje fyzickou závislost, avšak **velmi silnou psychickou závislost** a tělo si vůči této nelegální látce velmi rychle vytváří toleranci. Původně byl kokain využíván jako lék proti bolesti, jak už to u většiny nelegálních drog bývá.

²⁷ MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., ROUS, Z., CIBULKA, J., FIDESOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2020. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019 [Annual Report on Drug Situation in the Czech Republic in 2019] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-7440-254-8. s. 153-160

Kokain je jedním z **nejstarších stimulantů**, neboť již v době před Kristem žvýkali staří Inkové listy koky, aby se lépe adaptovali na horský život v Andách. Původní obyvatelé Peru žvýkali listy koky při náboženských rituálech a obřadech.

S kokainem je spojováno jméno německého chemika Alberta Niemanna a rok 1859, avšak na jeho popularitě se významně podílel i Sigmund Freud, který v roce 1884 uveřejnil článek „Über Coca“, ve kterém vyzdvihoval kokain jako kouzelnou drogu, která pomáhá při léčbě deprese a sexuální impotence.²⁸

Zázračné nápoje s příměsí kokainu propagovalo v minulosti mnoho známých osobností, a i dnes je kokain velmi populárním prostředkem zábavy. V roce 1905 se objevila móda šňupání kokainu a začal se tak čím dál častěji objevovat dnes již známý zdravotní problém uživatelů kokainu – **trvalé poškození nosní přepážky**.

Obchodování s kokainem je **multimiliardový byznys**, který je však reálně postaven na zádech chudých. Svě o tomto „bílém podnikání“ věděl i nejznámější drogový baron **Pablo Escobar**, který ve svém Medellínském kartelu vybudoval obrovské drogové impérium.

Kokain je jednou z nejvíce pašovaných ilegálních drog na světě. Je bezesporu, že množství zabaveného pašovaného kokainu se rok od roku zvyšuje, přičemž **nejvíce kokainu je zabaveno v Americe**. Kokainovou velmocí je **Kolumbie**. Nadto je důležité poznamenat, že kokain je dle dostupných průzkumů druhou nejužívanější nelegální drogou v Evropě.²⁹ V roce 2019 bylo zabaveno v Evropské unii rekordních 213 tun této drogy.³⁰

Samotný termín „kokain“ označuje drogu v práškové formě a krystalická forma drogy se nazývá „crack“. Kokain se vyrábí z rostliny zvané „koka“ a přestože se až **do počátku minulého století prodával v každé plechovce Coca-Coly**, rozhodně se nejedná o neškodnou drogu. Právě naopak, kokain je do škatulky tvrdých drog zařazen zcela právem. Kokain stejně jako pervitin způsobuje stavy

²⁸ Pravda o kokainu 2009. Foundation for a Drug-Free World (Nadace pro svět bez drog), Item 20841-5-CZE

²⁹ Pravda o kokainu 2009. Foundation for a Drug-Free World (Nadace pro svět bez drog), Item 20841-5-CZE

³⁰ Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost (2021), Evropská zpráva o drogách 2021: Trendy a vývoj, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk, s. 20

extrémní euforie, bezstarostnosti, družnosti a také velmi silnou závislost a depresivní stavy.

Kokain se k nám dostává především **letecky z Jižní Ameriky v čele s Kolumbií, Bolívií a Peru**. Česká republika není cílovou destinací pro vývoz této drogy, avšak její dostupnost a poptávka se u nás každý rok zvyšuje. Pašování kokainu provádí občané ze západního Balkánu. Velké organizované skupiny ale tvoří i občané jiných národností, včetně Čechů.

Při posuzování čistoty kokainu v roce 2019 bylo zjištěno, že kokain dosahuje průměrné čistoty 60,2 %, což je nejvyšší hodnota od roku 2007. **Kokain je v ČR k dostání za 2.000,- Kč/1g.**³¹

Název „**crack**“ – „prasknutí“ je inspirován zvukem, který crack vydává při zahřívání ve skleněné dýmce. Crack je **nejúčinnější forma kokainu, je nejčistší** (75 % - 100 %) a tedy zároveň nejrizikovější. Crack je velmi silně návyková droga. Je prokázáno, že pakliže se drogová substance kouří a nikoliv šnupe, závislost může vzniknout již při prvním pokusu užití.³² Důležité je zmínit, že ačkoliv je kokain považován za „drogu bohatých“, crack je oproti tomu prodáván na trhu za velmi nízké ceny (cca 300 Kč/dávka), účinky však trvají pouze 10 minut.

2.5. Extáze

Extáze (aktivní látka zvaná MDMA) je velmi populární a designerská droga, která má velmi **vysoké stimulační účinky**. Organizace spojených národů odhaduje, že na světě je zhruba **9 miliónů uživatelů extáze**. Extáze bývá obvykle užívána ve formě tabletek s ražbou různých motivů, ale existují i kapsle či tekutá extáze (GHB). Užívání více extází naráz se nazývá „bumping“.³³

„**Extoška, éčko, koláč, koule, lentilka**“ byla vyvinuta německou firmou Merck na počátku minulého století. Následně na ní svět upozornil americký chemik

³¹ MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., ROUS, Z., CIBULKA, J., FIDESOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2020. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019 [Annual Report on Drug Situation in the Czech Republic in 2019] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-7440-254-8. s. 155-160

³² Pravda o cracku 2009. Foundation for a Drug-Free World (Nadace pro svět bez drog), Item 20841-9-CZE

³³ Pravda o extázi 2009. Foundation for a Drug-Free World (Nadace pro svět bez drog), Item 20841-3-CZE

Alexandr Schulgin v roce 1976 (autor „kuchařek“ na výrobu drog Pihkal a Tihkal), který vyzdvihoval její lékařský a terapeutický potenciál. V minulosti byla totiž extáze hojně využívána při psychologických bojových testech, jako lék při psychoterapii a až v 70. letech se objevuje jako večírková droga a mládeži vyhledávaný prostředek k zábavě a uvolnění.

Uživatelé extáze vydrží tančit po dlouhou dobu, a proto se extázi přezdívá **taneční droga či droga lásky**. Tabletka zintenzivňuje barvy, zvuky a silně zesiluje vnímání a pocity jedince. Extáze obsahuje taktéž halucinogeny a je označována jako **empatogen** (zvyšuje pocit sounáležitosti). V současné době je prodávána pilulka extáze pro uživatele záhadným a nebezpečným koktejlem, neboť obsahuje příměsi jiných příbuzných látek, či obsahuje látky zcela odlišné.³⁴

Při užití extáze dochází ke zvýšení tělesné teploty, srdečního tepu a tlaku, což se v teplém prostředí nočního klubu projevuje **nadměrným pocením, bušením srdce a třesem těla**. Uživatelé mají **rozšířené zorničky** a také velmi často po požití drogy **skřípají zuby**, neboť dochází ke křečím žvýkacích svalů. Dále může dojít k dehydrataci a následně k celkovému kolapsu organismu. Úmrtí v důsledku požití extáze jsou vzácná, ale často zde hrozí onemocnění srdce, astmatické záchvaty či vznik psychického onemocnění. Pojem „**low midweek**“ znamená zřetelně zhoršenou náladu uprostřed týdne, tedy emocionální propad, který následuje po protančené páteční noci.

Extáze, která je v ČR dobře dostupná, **pochází nejčastěji z Belgie nebo Nizozemska**. Tablety extáze jsou lehkou sehnatelné a obsahují mnohem více čisté látky než dříve. **Nejčastěji se u nás tableta extáze prodává za 200,- Kč.**³⁵

Když jsem se podrobněji zabývala informacemi o této droze, napadlo mě, zda jsme si jako společnost zákazem MDMA neznemožnili **řádný lékařský výzkum a objevení potenciálu této drogy** např. v terapiích při řešení posttraumatických stresových poruch, tak jak měl na mysli Schulgin. Terapie

³⁴ Extáze (MDMA) – Prev-Centrum. *Prev-Centrum – Pomáháme s řešením obtížných životních situací* [online]. Copyright©2017 [cit.29.12.2020]. Dostupnéz: <https://www.prevcentrum.cz/informace-o-drogach/extaze/>

³⁵ MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., ROUS, Z., CIBULKA, J., FIDESOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2020. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019 [Annual Report on Drug Situation in the Czech Republic in 2019] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-7440-254-8. s. 156-160

s touto drogou totiž probíhaly a nadále probíhají (např. u vojáků a válečných veteránů), ale nemůže se o nich veřejně mluvit a psát. Droga umožňuje vojákům mluvit o strašných zážitcích tak, aby se s nimi lépe vyrovnali a aby je ve svých hlavách stále dokola neprožívali.

Vzhledem k zákazu této látky vzniká spousta **napodobenin** extáze, kdy každá tato neoficiální napodobenina může být pro uživatele mnohem nebezpečnější. **Myslím, že čím více odsouváme tuto drogu do pozadí, tím více je využívána mládeží pouze jako rekreační droga, a její možné terapeutické využití není společností nikterak plošně objevováno a zkoumáno.**

2.6. Heroin

Heroin je **vysoce návyková opiátová látka**, která je obvykle aplikována injekčně, ale může být i kouřena či šňupána. Droga má ve své nejčistší podobě bílou barvu, avšak může být zbarvena různými odstíny v závislosti na příměsích. Heroin velmi rychle zasahuje mozek a má velmi špatný vliv na paměť, reakce a schopnost rozhodování jedince. Droga prakticky **rozloží imunitní systém uživatele** a odvykání bývá velmi bolestivé. Je známo, že injekční aplikace této drogy s sebou nese reálná rizika závažných nemocí jako např. AIDS či žloutenky.

„Herák, hero, háčko“ je látka vyráběná z **pryskyřice rostliny máku** (stejně jako opium a morfium). Mléčné opium je sbíráno z tobolek máku, následně je toto opium rafinováno na morfium a dále upravováno do různých forem heroinu. Nejznámější je heroin jako bílý prášek a tzv. brown sugar (hnědý cukr), který se spíše kouří, protože je více zrnitý.³⁶ **Největšími světovými distributory heroinu jsou Afrika a Afghánistán. Oblasti jsou známé jako zlatý trojúhelník (Barma, Laos, Thajsko) a zlatý pŕlměsíc (Pákistán, Afghánistán a Írán).**³⁷

Nemohu se zbavit dojmu, že historie opiátů se stále dokola opakuje. Stále se na trh dostává látka, která má člověka zbavit bolesti a zároveň nemá být návyková. Heroin byl poprvé vyroben v roce 1898 v Německu a původně byl na trh uveden jako lék na tuberkulózu a měl účinně vyřešit i palčivý problém společností-morfiovou závislost. (Nutno podotknout, že morfiové závislosti předcházela ve

36 LABROUSSE, Alain. Drogy, peníze a zbraně. Praha: Themis, 1998. ISBN 80-85821-54-0.s. 27

37 ČECH, Dušan, Vratislav GRÉGR, Kamil KLÁŠTERSKÝ, et al., NOŽINA, Miroslav, ed. Mezinárodní organizovaný zločin v ČR. Praha: Ústav mezinárodních vztahů v nakladatelství KLP, 1997. ISBN 80-85917-35-1, s. 79

společnosti závislost na opiátech. Řešením na opiátovou závislost měla být „nenávyková“ látka morfium.)

Heroin měl být tedy „nenávykovým lékem“, který měl řešit závislost na morfiu, avšak později se ukázalo, že heroin je mnohem návykovější než samotné morfium. **V ČR je podle odhadu přibližně 10000 uživatelů heroinu.**³⁸

Pro heroin je Česká republika průvozní zemí. Heroin je skrz Českou republiku pašován organizovanými skupinami Albánců z Balkánského poloostrova a z Turecka. Dealeři jsou romského, arabského i českého původu. Mnohonárodnostní složení organizovaných skupin při výrobě a distribuci nelegálních drog je již trendem. V roce 2019 byly v ČR odhaleny 4 laboratoře určené k výrobě opioidů. **Jeden gram heroinu se dá v ČR obvykle sehnat za 1.000,- Kč.**³⁹

Další opiátová látka, která měla a stále má řešit závislost na heroinu se nazývá **metadon**. Historicky byl metadon v roce 1947 exportován z Německa do USA (USA je na 1. místě ve spotřebě opiátů) pod názvem „Dolophine“,⁴⁰ načež se ukázalo, že je ještě návykovější než heroin. Paradoxně je tato látka v současné době používána v lékařství **při léčbě závislosti na heroinu či jako analgetikum**. Metadon je po aplikaci v těle metabolizován velmi pomalu, proto se při substituční léčbě může podávat pouze jednou denně.

Při psaní této rigorózní práce mě velmi překvapilo, že mnoho uživatelů heroinu **začínalo s opiátovými léky na předpis** a až následně přešlo na levnější variantu-heroin. Opiátové léky jim lékaři předepisovali na bolest, nejčastěji po úrazech. Dá se tedy říci, že heroin a léky na bolest jsou dvě strany téhož příběhu. Vzhledem k ohromné spotřebě opiátů se velmi „daří“ černému trhu v distribuci těchto látek, zejména heroinu. V Mexiku je vyráběn i syntetický heroin nejčastěji za využití látky Fentanyl (50x silnější než heroin).

³⁸ Pravda o heroinu 2009. Foundation for a Drug-Free World (Nadace pro svět bez drog), Item 20841-2-CZE

³⁹ MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., ROUS, Z., CIBULKA, J., FIDISOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2020. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019 [Annual Report on Drug Situation in the Czech Republic in 2019] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-7440-254-8. s. 155-160

⁴⁰ Pravda o heroinu 2009. Foundation for a Drug-Free World (Nadace pro svět bez drog), Item 20841-2-CZE

2.7. LSD

LSD je **nejsilnější halucinogen**, který je člověku znám. Tento halucinogen je vyráběn z kyseliny lysergové, obsažené v námelu (obiloviny) a způsobuje vážné odtržení od reality v podobě vizuálních halucinací.

Zkušenost pod vlivem této drogy je označována jako „**trip**“ = **výlet**, který nemusí být vždy pozitivní. Uživatel LSD může zažít i velmi paranoidní, šílený a těžký stav, označovaný též jako „bad trip“. Účinky této drogy jsou nepředvídatelné a uživatelé své zážitky označují mnohdy za slovy nepopsatelné. Nutno zmínit, že uživatelé taktéž velmi často zmiňují **tzv. flashbacky**, což jsou návraty do stavu po požití drogy, a to po delší době od jejího reálného užití.

LSD nebo také „**trip, papír, čtverec**“ vytvořil chemik Albert Hoffmann (firma Sandoz) a bylo hojně využíváno v mnoha **psychiatrických experimentech** či jako prostředek teenagerů pro únik z neúprosné reality. S LSD bylo experimentováno i na poli armády a špionáže, kdy zde byl pokus užívat LSD jako chemickou zbraň, která znemožňuje chápání a vytváří nekontrolovatelný zmatek a hrůzu.⁴¹ LSD je k dostání ve formě tabletek, kapslí či jako tekutina. Nejčastěji je však u nás tato droga k dostání ve formě **potištěných čtverečků papíru**, který je napuštěn touto psychoaktivní látkou. Nepatrné množství LSD může vyvolat účinky trvající i 12 a více hodin.

Podle množství dávky se různí účinky této látky, a tedy i prožitek samotný. Je popisováno, že při nižších dávkách (kolem **50 mikrogramů**) způsobí LSD zostřené vnímání barev, změnu prožívání prostoru a času a uvolňuje představivost. Při vyšších dávkách (**100-300 mikrogramů**) se dostávají halucinace, dochází k odosobnění a ke ztrátě kontaktu s realitou. Tento stav trvá několik hodin. Vysoké dávky (**500 mikrogramů a více**) navozují stav psychedelického a spirituálního prožívání.⁴² Někteří uživatelé tento stav dokonce vyhledávají pro průzkum vědomí a nazývají se „psychonauty“ tedy „námořníky duše“.

⁴¹ Pravda o LSD 2009. Foundation for a Drug-Free World (Nadace pro svět bez drog), Item 20841-7-CZE

⁴² Sotolář, A. a kol: *Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení*. Příručky MS ČR, svazek 65, Institut vzdělávání MS ČR, Praha 2002, s. 543

3. Nové psychoaktivní substance

V roce 2020 EMCDDA monitorovalo zhruba 830 nových psychoaktivních látek, z čehož **46 bylo v Evropě poprvé nahlášeno v roce 2020**, což znamená velkou zdravotní i sociální hrozbu pro naši společnost. (Od roku 2015 je každý rok v Evropě odhaleno cca 400 dříve hlášených nových psychoaktivních látek.) „*V roce 2019 hlásily členské státy EU záchyty celkem 2 tun nových psychoaktivních látek, zejména ve formě prášku. Připočteme-li i Turecko a Norsko, bylo zachyceno celkem 2,7 tuny nových psychoaktivních látek.*“⁴³

Nové psychoaktivní substance (dříve nové syntetické drogy), známé také pod názvy „**designer drugs**“ či „**legal highs**“ jsou látky, které se nově objevují na ilegálním trhu, avšak jejich chemické složení může být lidstvu známo již delší dobu. Tyto látky svými účinky (tlumivé, stimulační, halucinogenní) napodobují tradiční drogy, avšak výrobci se snaží jejich chemickým složením obejít nekompromisní legislativní rámec státu. Tyto nebezpečné látky k nám nejčastěji přicházejí z Číny.

*„Zdravotní důsledky užívání nových syntetických drog, vyvolané jak přímo jejich účinky, tak především záměnou jednotlivých substancí, či jejich kombinací s dalšími látkami (včetně alkoholu), přitom mohou být velmi závažné. Varujícím příkladem je i událost z dubna 2004, kdy došlo v Praze po užití vysoce nebezpečného halucinogenu DOB – patrně namísto očekávané MDMA – k velmi těžké otravě dvou mladých mužů, z nichž jeden zemřel.“*⁴⁴

V souvislosti s tímto tématem je velmi diskutovanou otázkou **riziko vzniku závislosti**. Nutno říci, že absentují spolehlivá vědecká data a výskyt těchto látek dlouhodobě neumožňuje sledovat rozvoj závislosti u osob, které nové psychoaktivní látky užívají. Mějme ale na paměti, že se jedná o látky podobné zejména MDMA a halucinogenům, kdy u některých látek je potenciál rizika

⁴³ Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost (2021), Evropská zpráva o drogách 2021: Trendy a vývoj, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk, s. 28

⁴⁴ PÁLENÍČEK, Tomáš, Pavel KUBŮ a Viktor MRAVČÍK. *Nové syntetické drogy: charakteristika a hlavní rizika*. Praha: Úřad vlády ČR, c2004. Monografie (Úřad vlády České republiky). ISBN 80-86734-26-9, s. 11

závislosti rozhodně vyšší. Podotýkám, že se jedná o závislost výlučně psychickou, o fyzické závislosti nejsou dostupné žádné informace.⁴⁵

Výrobci se tedy snaží **napodobit účinky tradičních drog** za pomoci **nových chemických struktur, které nejsou zahrnuty do seznamu ilegálních OPL**. Prekursory nejsou nikterak monitorovány a lze je na trhu velmi dobře sehnat. Nejčastěji jsou k výrobě zneužívána volně dostupná léčiva. Výrobci designer drugs se tak následně mohou snadno vyhnout odpovědnosti a trestním sankcím.

Zásadní pro tyto nové psychoaktivní substance je **neustále se měnící struktura drogy a její modifikace**.⁴⁶ Z tohoto lze dovodit, že se pak na světovém trhu objevují stále nové a nové substance s názvy jako např. „Jackpot“, „Meow-Meow“ nebo „Funky“. Níže uvádím bližší informace k vybraným skupinám a zástupcům těchto látek.

3.1. Syntetické opioidy

„Výhodou“ nových syntetických opioidů (NSO) je jejich **neprokazatelnost pomocí dostupných testů, dále nízká cena a dostupnost**. Syntetické opioidy se vyznačují velmi **vysokou potencí** (množství účinné látky je v jednotkách miligramů). Velmi rozšířené jsou látky odvozené od fentanylu, tedy látky používané ve zdravotnictví. „Boom“ těchto látek nastal v 70. letech, kdy byla snaha o nahrazení látky zvané morfin.⁴⁷

NSO jsou bohužel **velmi návykové** a výrazné je u nich i riziko smrtelného předávkování kvůli již zmiňované vysoké potenci těchto látek. Obzvláště v USA roste každým rokem počet úmrtí v souvislosti s užitím těchto látek. Reálná čísla jsou však mnohem vyšší, než uvádí statistické údaje, neboť mnoho laboratoří testy na tyto drogy neprovádí ať už z důvodu neznalosti těchto látek či z důvodu nedostatečného vybavení příslušných laboratoří.⁴⁸

⁴⁵ PÁLENÍČEK, Tomáš, Pavel KUBŮ a Viktor MRAVČÍK. *Nové syntetické drogy: charakteristika a hlavní rizika*. Praha: Úřad vlády ČR, c2004. Monografie (Úřad vlády České republiky). ISBN 80-86734-26-9, s. 18

⁴⁶ Zaostřeno č. 1/2020 Nové psychoaktivní substance, Úřad vlády České republiky, ISSN 2336-8241, s.1

⁴⁷ Zaostřeno č. 1/2020 Nové psychoaktivní substance, Úřad vlády České republiky, ISSN 2336-8241, s.3

⁴⁸ Zaostřeno č. 1/2020 Nové psychoaktivní substance, Úřad vlády České republiky, ISSN 2336-8241, s.3

Co se týká hlavních účinků, můžeme hovořit o analgezii a euforii, pro které jsou nové syntetické opioidy hojně zneužívány. Je běžné, že dochází k **tzv. re-dosingu**, což znamená **opakované užívání drogy několikrát po sobě tak, aby došlo k prodloužení účinku drogy**.⁴⁹

Jedním z průkopníků těchto látek byl tzv. **Krypton**. Jedná se o směs O-des-methyltramadol, aktivního metabolitu tramadolu a extraktu z rostliny zvané kratom (Mitragnya speciosa).⁵⁰

Kratom byl v minulosti hojně užíván asijskými rolníky, aby lépe zvládali zemědělskou práci. Listy kratomu mají psychoaktivní a léčivé účinky. Kratom je v ČR legální, s čímž přichází problém absence jakékoliv oficiální kontroly této látky a dochází ke zneužívání této substance. V ČR se dá kratom koupit pouze jako **sběratelský předmět**, protože dle platné legislativy není schválen jako výživový doplněk. Tam, kde je užívání kratomu legální, je distribuován za účelem lepšího soustředění a zdokonalení výkonu. Nejznámější a nejvyhledávanější odrůdou je **Maeng Da**, která má velmi silné účinky.⁵¹

Důležitou látkou je fentanyl. V publikacích se uvádí, že **fentanyl je 80x účinnější než morfin** a jedná se o syntetický opiát, který se v lékařství využívá zejména k léčbě chronické bolesti např. při nádorových onemocněních (fentanylové náplasti).⁵² Smrtné riziko představuje záměna mnohem analgeticky účinnějšího fentanylu s heroinem. Fentanyl je silně návykový, způsobuje **fyzickou i psychickou závislost**.

Fentanyl je stále neutichajícím problémem zejména v USA. Na černém trhu se prodává pod těmito názvy: „**China girl**“, „**Dance fever**“, „**Jackpot**“, „**Murder 8**“ nebo „**Cash**“. Uživatelé fentanyl užívají intravenózně, ale lze jej

⁴⁹ Zaostřeno č. 1/2020 Nové psychoaktivní substance, Úřad vlády České republiky, ISSN 2336-8241, s.3

⁵⁰ Zaostřeno č. 1/2020 Nové psychoaktivní substance, Úřad vlády České republiky, ISSN 2336-8241, s.3

⁵¹ Co je to kratom? Je kratom legální? - Kryptonit-Kratom.cz. Kratom Brno - Přírodní zdroj energie - Kryptonit-Kratom.cz [online]. Dostupné z: <https://www.kryptonit-kratom.cz/2019/01/22/co-je-to-kratom-je-kratom-legalni/>

⁵² Zaostřeno č. 1/2020 Nové psychoaktivní substance, Úřad vlády České republiky, ISSN 2336-8241, s.4

i kouřit nebo šňupat. K běžným účinkům patří pocity euforie, zvracení a ztížené dýchání.⁵³

Carfentanil je látka používaná k anestezii velkých zvířat. Tato látka je 10000x potentnější než morfin. Diskutovalo se o využití této drogy jako bojové látky v souvislosti s teroristickými útoky. K několika útokům za užití této látky skutečně došlo, a to zejména v Rusku a Kanadě. V ČR byly v roce 2017 hlášeny dva takové případy zneužití carfentanilu.⁵⁴

Dalšími představiteli této skupiny jsou např. **U-47700** („U-4“ nebo „pink“) nebo **AH-7921**. Látku s názvem U-47700 poprvé syntetizovala firma Upjohn a má růžovou barvu. Obě jmenované látky jsou si velmi podobné. Mají silné euforické účinky s kratším trváním. AH-7921 se také prodává pod názvem Doxylam. Název je dle firmy Allen and Hanburys. Je popisováno, že tlumí bolest obdobně jako morfin. Tyto látky však již zapříčinily mnoho úmrtí napříč světem.⁵⁵

Dále zde zmiňuji **MT-45** („IC-6“), což je derivát piperazinu. Prodává se jako dihydrochloridová sůl nebo ve formě sloučenin s jinými drogami. Typickými účinky této drogy jsou: ototoxicita (redukce sluchu), řídnutí vlasů, dermatitida a bezvědomí.⁵⁶

Mediálně známou drogu z této skupiny je droga „**Krokodil**“. Jedná se o drogu, která svým uživatelům způsobuje mokvající rány na těle, kdy může dojít i k obnažení kostí. Ústřední látkou této substance je tzv. **desomorfin**, který je většinou vyráběn v domácím prostředí. Při výrobě této drogy vzniká mnoho vedlejších produktů, které jsou obsaženy ve finální směsi, což může při dlouhodobém užívání způsobit rozsáhlé **nekrotické změny na těle uživatele**. Kvůli nízkému pH látky dochází k rohovatění kůže v místě vpichu a k jejímu odlupování,

⁵³ Fentanyl | extc.cz. Úvod | extc.cz [online]. Copyright © 2009 extc.cz [cit. 06.03.2021]. Dostupné z: <http://www.extc.cz/fentanyl.html>

⁵⁴ Zaostřeno č. 1/2020 Nové psychoaktivní substance, Úřad vlády České republiky, ISSN 2336-8241, s.3

⁵⁵ Zaostřeno č. 1/2020 Nové psychoaktivní substance, Úřad vlády České republiky, ISSN 2336-8241, s.3

⁵⁶ Zaostřeno č. 1/2020 Nové psychoaktivní substance, Úřad vlády České republiky, ISSN 2336-8241, s.4

což vede v nejhorších případech k obnažení kostí uživatele. K úmrtí pak dochází nejčastěji v důsledku infekce těchto ran.⁵⁷

3.2. Fenylethylaminy

Jedná se o velmi početnou skupinu látek, která pojímá cca 300 různých substancí.⁵⁸ Můžeme u nich najít jak **stimulační, entaktogenní, tak i halucinogenní účinky. Fenylethylamin** je látka, kterou najdeme v řadě rostlin, ale je produkována i septem limbického systému. Přezdívá se jí **hormon lásky** a je neurotransmiterem a neuromodulátorem.⁵⁹ Předními zástupci této skupiny jsou např.: amfetamin, metamfetamin, meskalin a mefedron.

Deriváty amfetaminu a metamfetaminu

Jako náhražky amfetaminu a metamfetaminu jsou užívány 3-FA (3-fluoroamfetamin), **4-FA (4-fluoroamfetamin)** a 4-FMA (4-fluorometamfetamin). Největší oblibě se „těší“ 4-FA, který se prodává zejména na internetu a je velmi rozšířen v Nizozemí. Na tuto drogu proběhla v roce 2019 klinická studie, přičemž bylo zjištěno, že účinky jsou téměř totožné s MDMA a trvají zhruba 5-8 hodin.⁶⁰

Náhražky MDMA

Analogy této drogy jsou velmi oblíbené pro své účinky, jakou jsou stavy euforie, sounáležitosti, porozumění, štěstí a lásky. Hrozí zde riziko přehřátí organismu a dále serotoninový syndrom, tedy toxicita na synaptických zakončeních.

Serotoninový syndrom je stav, který vzniká **masivním vyplavením serotoninu z nervových zakončení** a projevuje se euforií, vzrušením, ale také

⁵⁷ Zaostřeno č. 1/2020 Nové psychoaktivní substance, Úřad vlády České republiky, ISSN 2336-8241, s.4

⁵⁸ Zaostřeno č. 1/2020 Nové psychoaktivní substance, Úřad vlády České republiky, ISSN 2336-8241, s.4

⁵⁹ Novinky na drogové scéně - Časopis Vesmír. [online]. Copyright © VESMÍR, spol. s [cit. 06.03.2021]. Dostupné z: <https://vesmir.cz/cz/on-line-clanky/2017/11/novinky-drogove-scene.html>

⁶⁰ Zaostřeno č. 1/2020 Nové psychoaktivní substance, Úřad vlády České republiky, ISSN 2336-8241, s.5

zvýšeným pocením, zrychlením tepu, křečemi a vysokou teplotou – přehřátím organismu.⁶¹

Jako zástupce této skupiny uvádím drogu **PMA** (para-methoxyamfetamin), jinak přezdívanou „smrt“. Účinky jsou připodobňovány k extázi, ale výroba PMA je mnohem méně finančně nákladná. Této látce se přezdívá smrt, neboť užití většího množství může mít pro jedince fatální dopad. Typický je velmi pomalý nástup účinků, kdy uživatelé velmi často nabývají dojmu, že je droga neúčinná a zkonzumují další tabletu či jinou drogu. Dále je na trhu k dostání i **PMMA** (Para-methoxy-N-methylamfetamin), její účinky jsou však popisovány o mnoho slabší než u PMA.⁶²

PMA i PMMA vyplavují ve velkém množství serotonin, což je nervový mediátor a dále inhibují enzym, který odbourává serotonin a nonadrenalin. Tento život ohrožující jev se nazývá MAO A (monoaminooxidáza A).⁶³

Poté následně nesmím opomenout **2C-B (Bromo, Nexus nebo Venus)**. Jedná se o nejznámější drogu z tzv. skupiny 2C nebo také „magical half-dozen“, kam ji zařadil sám Alexandr Schulgin. Tato látka byla v minulosti velmi využívána v psychiatrii a psychologii, avšak pro její hojné zneužívání byla následně zakázána.⁶⁴

Fenylethylaminové halucinogeny

Jedná se o **skupinu TMA** a o **skupinu DMA**. Jedná se o látky s psychedelickými účinky, které se objevují v prášku, želatinových kapslích⁶⁵ i ve formách papírových „tripů“. Účinky jsou popisovány jako u **meskalinu** (alkaloid, který se vyskytuje např. v rostlině peyotl nebo v kaktusu San Pedro) tedy prohloubení pocitů, emoční nestabilita a hluboký halucinogenní prožitek.⁶⁶

⁶¹ Serotoninový syndrom | extc.cz. Úvod | extc.cz [online]. Copyright © 2009 extc.cz [cit. 06.03.2021]. Dostupné z: <http://www.extc.cz/serotoninovy-syndrom.html>

⁶² Zaostřeno č. 1/2020 Nové psychoaktivní substance, Úřad vlády České republiky, ISSN 2336-8241, s.5

⁶³ PMA a PMMA | extc.cz. Úvod | extc.cz [online]. Copyright © 2009 extc.cz [cit. 06.03.2021]. Dostupné z: <http://www.extc.cz/pma-a-pmma.html>

⁶⁴ Zaostřeno č. 1/2020 Nové psychoaktivní substance, Úřad vlády České republiky, ISSN 2336-8241, s.5

⁶⁵ TMA-2 | extc.cz. Úvod | extc.cz [online]. Copyright © 2009 extc.cz [cit. 06.03.2021]. Dostupné z: <http://www.extc.cz/tma-2.html>

⁶⁶ Zaostřeno č. 1/2020 Nové psychoaktivní substance, Úřad vlády České republiky, ISSN 2336-8241, s.6

Zmíním zde drogu **Bromo-DragonFLY**, která je známá především svým dlouhým působením. Uvádí se, že účinky této drogy trvají 1 až 4 dny. V minulosti byla tato droga chybně prodávána pod názvem 2C-B-FLY, která svými účinky nepřesáhne 8 hodin, čímž došlo k aféře a předávkování mnoha lidí.⁶⁷

3.3. Tryptaminy

Deriváty tryptaminů mají halucinogenní a psychotropní účinky. Alexandr Schulgin popisuje tryptaminy ve své známé knize Tihkal. Nejznámějšími představiteli jsou: psilocin a jeho fosfátová sůl psilocybin, dimethyltryptamin (DMT), syntetické LSD nebo např. 5-MeO-DMT. Účinky těchto látek jsou velmi intenzivní. Mění se prožívání a vnímání času i okolí. Psychedelický zážitek se může vracet v podobě flashbacků.

Psilocybin je látka obsažená v některých houbách, např. v lysohlávkách. Užívá se k meditacím a k náboženským rituálům. Zajímavostí je, že v ČR probíhá výzkum této látky v Národním ústavu duševního zdraví, při kterém je tato látka testována na dobrovolnících.⁶⁸ Aktuálně je v ČR možné absolvovat asistovanou terapii s psilocybinem při léčbě deprese (viz kapitola legalizace drog v ČR). Účinky tohoto psychedelika jsou nepředvídatelné. Je otázkou, zda se bude jednat o průlom v léčbě dlouhodobě depresivních pacientů za pomoci psilocybinu, či nikoliv. Typickými příznaky jsou: zpomalení času, dezorientace, změna smyslů a vnímání. Při zvýšeném množství látky se mohou objevit pocity depersonalizace, či pocity spojení s vesmírem apod.

5-MeO-DMT je látka vyskytující se v sekretu kůže **ropuchy Bufo Alvarius** (bufotenin) a nebo v rostlinách (*Anadenanthera peregrina*). Dle odborných článků se jedná o **nejsilnější psychedelikum** vůbec. Látka se nejčastěji inhaluje.⁶⁹

DMT obecně působí na serotoninové receptory v mozku a způsobuje silné halucinace. Uživatelé shodně popisují, že viděli nové dimenze, elfy a strukturu

⁶⁷ Zaostřeno č. 1/2020 Nové psychoaktivní substance, Úřad vlády České republiky, ISSN 2336-8241, s.7

⁶⁸ Čeští vědci chtějí léčit deprese psilocybinem, látkou obsaženou v lysohlávkách — ČT24 — Česká televize. ČT24 — Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR — Česká televize [online]. Copyright © [cit. 06.03.2021]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/veda/3147012-cesti-vedci-chteji-lecit-deprese-psilocybinem-latkou-obsazenou-v-lysohlavkach>

⁶⁹ Zaostřeno č. 1/2020 Nové psychoaktivní substance, Úřad vlády České republiky, ISSN 2336-8241, s.7

vesmíru. Nápoj **ayahuasca** se připravuje z **tropické liány** a obsahuje velké množství DMT. Nápoj je užíván **při rituálních obřadech pořádaných šamany v Amazonii**.

3.4. Piperaziny

Základní látkou těchto sloučenin je piperazin, který není sám o sobě psychoaktivní. Jedná se o látky, které jsou velmi často obsaženy v antidepresivech, antihistaminikách a antipsychotikách. Velmi často se jedná o **náhražky extáze**. Prodávají se pod názvy jako **např. „Party pills“, „Diablo 666“**, apod.

V minulosti se syntetické piperaziny např. v Austrálii prodávaly jako účinné stimulanty i na většině čerpacích stanic. Piperaziny dělíme do dvou skupin **benzylpiperaziny** (stimulační účinky) a **fenylpiperaziny** (prohloubeny entaktogenní účinky).⁷⁰

3.5. Syntetické kanabinoidy

Jedná se o látky, které mají obdobnou chemickou strukturu jako přírodní kanabinoidy a tedy i psychoaktivní účinky mohou být podobné THC. Některé mají však účinky nepsychoaktivního kanabinoidu (CBD).

Původně byly tyto preparáty určeny k terapeutickému využití, avšak aktuálně o nich můžeme hovořit spíše jako o **levnějších, a hlavně legálních variantách marihuany**. Řadí se sem **např. spice** nebo 5F-MDMB-PINACA. Látky se na trhu velmi často prodávají jako aromatické směsi, kdy na obalu nechybí nápis „není určeno k inhalaci“, čímž se prodejci chrání před zákonem.⁷¹

3.6. Katinony

Kation je látka, která pochází z rostliny zvané **kata jedlá** (catha edulis). Žvýkání listů této rostliny je v Africe rituální záležitostí již od nepaměti. Mnoho derivátů bylo z této látky syntetizováno za účelem terapeutického využití. Velmi často však dochází k jejímu zneužívání, a to především pro **silné euforické účinky**. Jedná se o **bílou látku ve formě prášku či krystalu**. Barva se však může měnit

⁷⁰ Zaostřeno č. 1/2020 Nové psychoaktivní substance, Úřad vlády České republiky, ISSN 2336-8241, s.8

⁷¹ Zaostřeno č. 1/2020 Nové psychoaktivní substance, Úřad vlády České republiky, ISSN 2336-8241, s.8

v závislosti na příměsích, které se do látky míchají. Aktuálně je známo více než 100 takových látek a vznikají stále nové.⁷²

Mefedron („mňau-mňau“) je nejrozšířenější katinon. Jedná se o **náhražku metamfetaminu** a výrobci jej označují jako „**hojivo pro květiny**“. Jedná se o velmi oblíbenou **taneční drogu**. Na uživatele působí stimulačně a jako empatogen. Na evropský trh se dostal v roce 2006 z Velké Británie. Mefedron je hojně nahrazován obdobnými látkami jako jsou 4-methylethkation (4-MEC), 3-MEC, efedron a pentedron.⁷³

Efedron je droga, která je **získávána z efedrinu** a je velmi podobná pervitinu. V minulosti byl testován jako antidepresivum. Je potvrzeno, že tato látka u uživatelů způsobuje **zdravotní obtíže, které evokují Parkinsonovu chorobu**. Při bližším zkoumání bylo zjištěno, že tyto obtíže způsobuje látka zvaná oxid manganičitý, která vzniká při výrobě této drogy a ve finálním produktu je usazená jako nečistota.⁷⁴

Funky neboli **MDPV** je stimulant, který má nejčastěji podobu prášku a vzniká na ni velmi rychle **psychická závislost**. U této drogy je popisován velmi **intenzivní „nájezd“**, avšak účinky trvají kratší dobu. Je zde vysoké riziko předávkování. Co se týká tělesných příznaků, uživatel se jako u většiny katinonů potí, má zvýšenou tělesnou teplotu, pohybuje se nekontrolovaně, může mít křeče a záškuby.⁷⁵

Na závěr zde chci zmínit drogu s názvem **Cloud 9**, dostupnou také jako „**bath salts**“, tedy koupelnovou sůl. Účinky jsou přirovnávány k mefedronu, avšak po požití mohou nastat **halucinace** a lidé se pod vlivem této drogy chovají velmi zvláštně. V USA se odehrálo několik **brutálních útoků kanibalismu**, kdy hlavní aktéři měli být údajně pod vlivem této drogy.⁷⁶

⁷² Zaostřeno č. 1/2020 Nové psychoaktivní substance, Úřad vlády České republiky, ISSN 2336-8241, s.10

⁷³ Zaostřeno č. 1/2020 Nové psychoaktivní substance, Úřad vlády České republiky, ISSN 2336-8241, s.11

⁷⁴ Zaostřeno č. 1/2020 Nové psychoaktivní substance, Úřad vlády České republiky, ISSN 2336-8241, s.11

⁷⁵ Zaostřeno č. 1/2020 Nové psychoaktivní substance, Úřad vlády České republiky, ISSN 2336-8241, s.11

⁷⁶ Zaostřeno č. 1/2020 Nové psychoaktivní substance, Úřad vlády České republiky, ISSN 2336-8241, s.10

4. Právní aspekty drogové kriminality v ČR

Tato ústřední kapitola je věnována přílehlající právní úpravě, vysvětlení důležitých pojmů týkajících se rozsahu spáchání primárních drogových trestných činů a následně jsou zde podrobně rozebrány jednotlivé drogové trestné činy obsažené v zákoně č. 40/2009 Sb., trestním zákoníku. Při rozboru předmětných trestných činů jsem vycházela z komentáře k trestnímu zákoníku a z aktuální judikatury. Taktéž se v této kapitole podrobně věnuji sekundární drogové kriminalitě v ČR.

Pro lepší přehlednost jsem na úvod zpracovala tabulku, která pojímá veškeré trestné činy jejichž skutkové podstaty obsahují jako znak návykovou látku, alkohol nebo OPL.

Návyková látka	Alkohol	OPL
Ohrožení pod vlivem návykové látky (§ 274 TZ)	Podání alkoholu dítěti (§ 204 TZ)	Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy (§ 283)
Šíření toxikomanie (§ 287 TZ) ⁷⁷		Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedy (§ 284)
Opilství (§ 360 TZ)		Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku (§ 285)
Vyhýbání se výkonu služby (§ 384 TZ)		Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedy (§ 286)
Vyhýbání se výkonu služby z nedbalosti (§ 385 TZ)		
Vyhýbání se výkonu strážní, dozorčí nebo jiné služby (§ 388 TZ)		

Zdroj: GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, s. 379

⁷⁷ § 287 TZ se nevztahuje na alkohol

4.1. Právní rámec drogové kriminality v ČR⁷⁸

Je známo, že aktuální podobu české legislativy jednoznačně formují mezinárodněprávní závazky našeho státu. V oblasti drogové kriminality jsou zásadními dokumenty tzv. protidrogové úmluvy OSN a dále evropská legislativa.

Podotýkám, že právní úprava musí být zaměřena na snižování nabídky drog, snižování poptávky po drogách a současně musí minimalizovat rizika spojená s užíváním drog. Po celém světě se vedou diskuze o tom, která jednání lze považovat za jednání spočívající v nezákonném nakládání s OPL, zda tato jednání můžeme kvalifikovat jako trestný čin a jaký trest je vhodné uložit pachateli.⁷⁹

Pro lepší přehlednost níže uvádím výčet našich nejpodstatnějších právních dokumentů, dopadajících na tuto problematiku. Obsáhlejší rozbor těchto dokumentů považuji pro tuto práci za nadbytečný, neboť veškeré níže uvedené dokumenty jsou velmi dobře dohledatelné k nahlédnutí.

Mezinárodněprávní úprava – protidrogové úmluvy OSN

- **Jednotná úmluva o omamných látkách (1961)⁸⁰, ve znění Protokolu o změnách Jednotné úmluvy o omamných látkách z roku 1972⁸¹,**
- **Úmluva o psychotropních látkách (1971)⁸²,**
- **Úmluva proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami (1988)⁸³,**

⁷⁸ Při tvorbě této podkapitoly bylo čerpáno z publikace: ZEMAN, Petr, Michaela ŠTEFUNKOVÁ a Ivana TRÁVNÍČKOVÁ. *Drogová kriminalita a trestní zákoník*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-151-6, s. 35 a násl.

⁷⁹ Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings, 1. edition. Brno: Masaryk University, 2009, ISBN 978-80-210-4990-1

⁸⁰ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 47/1965 Sb.

⁸¹ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 458/1991 Sb.

⁸² Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 62/1989 Sb.

⁸³ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 462/1991 Sb.

Evropská právní úprava

- **Rámcové rozhodnutí Rady 2004/757/SVV**, kterým se stanoví minimální ustanovení týkající se znaků skutkových podstat trestných činů a sankcí v oblasti nedovoleného obchodu s drogami⁸⁴,
- **Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 ze dne 11. února 2004, o prekursorech drog⁸⁵,**
- **Nařízení Rady (ES) č. 111/2005 ze dne 22. prosince 2004, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi⁸⁶,**
- **Nařízení Komise (ES) č. 1277/2005 ze dne 27. července 2005⁸⁷,** kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 o prekursorech drog a k nařízení Rady (ES) č. 111/2005, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi,

Národní právní úprava

- **Ústava,**
- **Listina,**
- **Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník,** který upravuje drogové delikty v hlavě VII v § 283 až 287 a řadí je mezi trestné činy obecně nebezpečné,
- **Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích**
- **Nařízení vlády č. 467/2009 Sb.,** kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů,

⁸⁴ Úřední věstník L 335, 11. 11. 2004

⁸⁵ Úřední věstník L 47, 18. 2. 2004

⁸⁶ Úřední věstník L 22, 26. 1. 2005

⁸⁷ Úřední věstník L 202, 3. 8. 2005

- Nařízení vlády č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku,
- Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách,
- Zákon č. 272/2013 Sb. o prekursorech drog,
- Zákon č. 378/2007 Sb., o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů (zákon o léčivech),
- Nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek,
- Nařízení vlády č. 458/2013 Sb., o seznamech výchozích a pomocných látek a o jejich ročních množstevních limitech.

4.2. Pojem „množství větší než malé“

V úvodu této podkapitoly upozorňuji, že v ČR není zákonem povoleno držet jakékoliv množství OPL. Držení nebo přechovávání těchto látek i v množství menším než v množství větším než malém, je samo o sobě přestupkem podle § 30 odst. 1 písm. j) zák. č. 200/1990 Sb. (vyjma osobní držby pro vlastní potřebu). Popsané jednání se však stává trestným činem až v případě, kdy pachatel disponuje s množstvím větším než malým.

Na tomto místě zdůrazňuji, že „množství větší než malé“ je podstatným pojmem pro vymezení dalších kvantitativních hranic, které se objevují u drogových trestných činů. Citované označení je základem pro výklad navazujících znaků spáchání drogového trestného činu „ve větším rozsahu“, „ve značném rozsahu“ a „ve velkém rozsahu“.

Pojem „množství větší než malé“ u omamných a psychotropních látek a přípravků je obsahujících a jedů se v souvislosti s drogovou tematikou stabilně objevuje v právních předpisech a publikacích již od 90. let minulého století. Při psaní této rigorózní práce však došlo k podstatné novele trestního zákoníku, při které toto zatvrzelé slovní spojení „narazilo“ u Ústavního soudu.

4.2.1. Období před nálezem ÚS sp. zn. Pl. ÚS 98/20

Pojem „množství větší než malé“ se poprvé objevil i přes veto prezidenta Václava Havla v novele **trestního zákona a zákona o přestupcích (112/1198 Sb.)**. Označení „množství větší než malé“ a dále pojem „v malém množství“ mělo mnoho odpůrců z řad odborníků i právních laiků, přičemž za nepřijetí zákona vznikla dokonce petice. Přes veškerý odpor však ustanovení vstoupilo v platnost v lednu roku 1999.⁸⁸

Ve smyslu výše zmíněné právní úpravy mělo být v kompetenci soudů, aby určily, zda se jedná o „množství větší než malé“, avšak toto bylo již v rukou vyšetřovatelů a státního zastupitelství. Postup PČR při právní kvantifikaci hranice „množství většího než malého“ byl obsažen v závazném **pokynu policejního prezidenta č. 39/1998 ze dne 9. prosince 1998. V roce 2000 určilo Nejvyšší státní zastupitelství hodnoty, které určují, kolik drog u sebe může osoba mít, aniž by za to byla trestně stíhána.**⁸⁹ Jednalo se o **pokyn obecné povahy č. 6/2000 Sbírkou pokynů obecné povahy NSZ (1 Spr 198/2000) ze dne 27. 4. 2000. Takto stanovené hodnoty však nebyly pro soudy závazné, avšak časem byly akceptovány, neboť byly stanoveny pečlivě, po zvážení lékařských a právních poznatků i mezinárodních zkušeností.**

Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 12. 7. 2000, sp. zn. 4 Tz 142/2000 konstatoval, že za množství větší než malé, je třeba považovat takové **množství přechovávané omamné nebo psychotropní látky nebo jedu, které vícenásobně – podle ohrožení vyplývajícího pro život a zdraví lidí ze škodlivosti jednotlivých látek – převyšuje běžnou dávku průměrného konzumenta. Musí však jít o držení takové látky v množství převyšujícím dávku potřebnou pro držitele (podle stupně jeho závislosti). Dále bylo judikaturou stanoveno, že při posuzování, do jaké míry množství dané látky mělo vliv na zdraví a život jedince, je zapotřebí znaleckého zkoumání (znalec z oboru zdravotnictví – toxikologie). Judikatura také zohledňuje kromě množství látky i její **druh, kvalitu, způsob, jakým pachatel s uvedenými látkami nakládal, dále dobu, po kterou tak činil, počet****

⁸⁸ "Množství větší než malé". Jak se termín vyvíjel v legislativě? - Česká justice. Homepage - Česká justice [online]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/05/mnozstvi-vetsi-nez-male-jak-se-termin-vyvijel-v-legislative/>

⁸⁹ "Množství větší než malé". Jak se termín vyvíjel v legislativě? - Česká justice. Homepage - Česká justice [online]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/05/mnozstvi-vetsi-nez-male-jak-se-termin-vyvijel-v-legislative/>

dotčených osob a peněžní částku, kterou pachatel tímto závadným jednáním získal, chtěl získat nebo mohl získat. ⁹⁰

Co se týká **nového trestního zákoníku (platného od 2010)**, i zde tento pojem samozřejmě nalezneme. Trestní zákoník, konkrétně § 289 odst. 2 TZ, obsahoval **ustanovení, podle něhož vláda měla svým nařízením stanovit, jaké je „množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů“**. Vláda tedy následně určila trestné množství limity držení těchto nelegálních látek, a to v nařízení vlády č. 467/2009 Sb. Nařízení bylo založeno na tom, že látka v „množství větším než malém“ musí obsahovat alespoň minimální množství účinné látky, a to buď ve formě volné báze nebo ve formě soli. Nařízení bylo následně novelizováno nař. vlády č. 4/2012 Sb.⁹¹

Toto počínání vlády však v srpnu roku 2013 shodil **Ústavní soud (nález sp. zn. Pl. ÚS 13/12) a zrušil tu část trestního zákoníku (§ 289 odst. 2 TZ)**, kde vláda měla prostřednictvím svého nařízení určit trestné množství drog, přičemž takto učinil na návrh Okresního soudu v Liberci. Ústavní soud ve svém rozhodnutí předestřel, že **skutková podstata trestného činu může být určena výhradně zákonem a nikoliv úpravou, která disponuje nižší právní silou (nařízením vlády)**. **Soudci Ústavního soudu také zrušili část vládního nařízení včetně tabulky vymezující „množství větší než malé“ u jednotlivých omamných a psychotropních látek (§ 2 a přílohu č. 2 nařízení vlády č. 467/2009 Sb., ve znění nařízení vlády č. 4/2012 Sb.)**.⁹²

Neústavnost onoho ustanovení byla spatřena především v porušování principu legality vyplývající ze zásady **nullum crimen sine lege**. Tedy výlučně zákon stanoví, jaké jednání bude shledáno jako jednání protiprávní a trestné. **Ústavní soud nenapadl konkrétní kvantitativní hranice, ale samotný způsob stanovení rozsahu těchto hranic**. Nález byl vyhlášen ve Sbírce zákonů dne 23. 8.

⁹⁰ Množství větší než malé, aneb kolik je možné drž | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 28.09.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mnozstvi-vetsi-nez-male-aneb-kolik-je-mozne-drzet-omamnych-a-psychotropnich-latek-pro-vlastni-potrebu-94705.html>

⁹¹ Množství větší než malé, aneb kolik je možné drž | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 28.09.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mnozstvi-vetsi-nez-male-aneb-kolik-je-mozne-drzet-omamnych-a-psychotropnich-latek-pro-vlastni-potrebu-94705.html>

⁹² "Množství větší než malé". Jak se termín vyvíjel v legislativě? - Česká justice. Homepage - Česká justice [online]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/05/mnozstvi-vetsi-nez-male-jak-se-termin-vyvijel-v-legislative/>

2013 pod č. 259/2013 Sb. Ustanovení bylo zrušeno ke dni vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů.

Stanovisko Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 301/2013

Pojmem „množství větší než malé“ se následně zabýval **Nejvyšší soud, neboť bylo třeba sjednotit rozhodovací činnost soudů** – judikaturu v otázce výkladu pojmu „množství větší než malé“ u omamných látek, psychotropních látek a přípravků je obsahujících. Nejvyšší soud **v roce 2014 vydal sjednocující stanovisko trestního kolegia sp. zn. Tpjn 301/2013, které určilo a zpřesnilo „množství větší než malé“ u omamných a psychotropních látek a přípravků je obsahujících a jedů**, přičemž Nejvyšší soud vycházel nejen z přechozího rozhodnutí Ústavního soudu, avšak bral zřetel na bohatou judikaturu, dosavadní soudní praxi a lékařské poznatky. Je nesporné, že po bouřlivém vývoji pojmu „množství větší než malé“, Nejvyšší soud tak tímto stanoviskem vnesl do problematiky určitý řád a jistou předvídatelnost pro občany a uživatele OPL.

Na tomto místě si dovoluji připomenout, že hodnoty množství většího než malého obsažené ve stanovisku, jsou výchozí úrovní pro navazující hranice rozsahu spáchání drogových trestných činů. Ve smyslu obsáhlé judikatury je větším rozsahem desetinásobek množství většího než malého. Značným rozsahem je desetinásobek většího rozsahu a velkým rozsahem je pak desetinásobek takto určeného značného rozsahu.

Nejvyšší soud dále judikoval, že **pojmem „množství větší než malé“ označujeme takové množství látky pro osobní spotřebu, které vícenásobně převyšuje běžnou dávku obvyklého konzumenta**. Zpřísnění se dočkala marihuana a pervitin⁹³, přičemž toto počínání bylo odůvodněno zvýšeným počtem uživatelů a rozvojem velkovýroby. Tyto hodnoty byly stanoveny jakožto orientační a nikoliv fixní, vždy hrají důležitou roli i další okolnosti případu jakožto účinnost

⁹³ U pervitinu – metamfetaminu za „množství větší než malé“ považuje více než 1,5 gramů drogy pervitinu, která musí obsahovat nejméně 0,5 gramu účinné psychotropní látky metamfetaminu či 0,6 gramu soli hydrochloridu metamfetaminu, a znak „velký rozsah“ je tak dán hranicí 1500 gramů drogy pervitinu při obsahu alespoň 500 gramů účinné látky metamfetaminu či 600 gramů účinné látky v případě soli hydrochloridu metamfetaminu. (srov. usnesení NS 11 Tdo 1201/2019)

běžné dávky, obliba dané drogy, zda se jedná o osobu prvokonzumenta či osobu závislou.⁹⁴

Pro lepší pochopení stanoviska jsem vypracovala tabulku s orientačními hodnotami u vybraných látek. Právní věty stanoviska cituji dále.

Typ látky	Mezinárodní chráněný název v českém jazyce	Množství větší než malé	Účinná psychotropní látka	Nejmenší množství účinné psychotropní látky
Pervitin	Metamfetamin	více než 1,5 g	(+)-1-fenyl-2-methylaminopropan	0,5 g 0,6 g (hydrochlorid)
Heroin	Heroin	více než 1,5 g	3,6-diacetylmorfin	0,2g 0,22 g (hydrochlorid)
Kokain	Kokain	více než 1 g	methylester benzoylekgoninu	0,54 g 0,6 g (hydrochlorid)
Extáze (MDMA) (MDA) (MDEA)	3,4-Methylen-dioxy-methamfetamin Tenamfetamin N-Ethyl MDA	více než 4 tablety/kapsle nebo více než 0,4 g práškovité či krystalické substance	1-(3,4-methylenedioxyfenyl)-2-methylaminopropan 2-amino-1-(3,4-methylenedioxyfenyl)propan ((+/-)-N-ethyl-alfa-methyl-3,4-(methylenedioxy)fenethylamin)	0,34 g 0,40 g (hydrochlorid)
LSD (LSD-25, (+) Lysergid)	LSD LSD-25	5 papírků, tablet, želatinových kapslí nebo „krystalů“ impregnovaných účinnou látkou	(+)-N,N-diethyllysergamid (diethylamid kyseliny d-lysergové)	0,000134 g 0,000250 g (tartarát)
Marihuana	Konopí	více než 10 gramů sušiny	delta-9-tetrahydrocannabinol	1 g
Hašiš	Pryskyřice z konopí	více než 5 gramů	delta-9-tetrahydrocannabinol	1 g

⁹⁴ "Množství větší než malé". Jak se termín vyvíjel v legislativě? - Česká justice. Homepage - Česká justice [online]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/05/mnozstvi-vetsi-nez-male-jak-se-termin-vyvijel-v-legislative/>

Právní věty:

*I. Pro naplnění znaku spočívajícího v **přechovávání pro vlastní potřebu** ve smyslu § 284 odst. 1, 2 tr. zákoníku postačí po formální stránce **jakýkoliv způsob držení omamné nebo psychotropní látky či jedu bez povolení pro sebe, aniž by ji pachatel musel mít přímo při sobě.** Přechováváním „pro vlastní potřebu“ se rozumí **určení takové látky pro osobní spotřebu, tedy výhradně pro pachatele tohoto trestného činu a nikoho jiného.** Musí však jít o držení takové látky **v množství převyšujícím dávku potřebnou pro držitele** (podle stupně jeho závislosti), neboť držení jen jedné dávky konzumentem drog před jejím použitím není přechováváním, ale jen tzv. **spotřební držbou.***

*Za „množství větší než malé“ ve smyslu § 284 odst. 1, 2 tr. zákoníku je třeba obecně považovat takové **množství přechovávané omamné nebo psychotropní látky nebo jedu, které vícenásobně – podle ohrožení vyplývajícího pro život a zdraví lidí ze škodlivosti jednotlivých látek – převyšuje běžnou dávku obvyklého konzumenta.***

*Orientační hodnoty určující „množství větší než malé“ u omamných látek, psychotropních látek a přípravků je obsahujících jsou uvedeny v příloze k tomuto stanovisku. Při závěru o naplnění uvedeného znaku je třeba podpůrně zohlednit, zda šlo o **prvokonzumenta či uživatele těchto látek v pokročilém stadiu závislosti, případně i jiné skutečnosti ovlivňující míru ohrožení života nebo zdraví uživatele.***

*II. U látek uvedených v § 1 nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů, ve znění nařízení vlády č. 4/2012 Sb., a v příloze č. 1 k tomuto vládnímu nařízení se za „množství větší než malé“ **pokládá takové množství jedu, které na základě současných vědeckých poznatků může po jednorázovém nebo opakovaném podání způsobit poškození zdraví.***

*III. Pokud množství omamné a psychotropní látky u pachatele, který přechovával takovou látku pro vlastní potřebu, **nedosáhne „množství většího než malého“**, půjde při splnění ostatních zákonných znaků o **přestupek na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi podle § 30 odst. 1 písm. j) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, neboť***

neoprávněně přechovával v malém množství pro svoji potřebu omamnou nebo psychotropní látku.⁹⁵

4.2.2. Období po nálezu ÚS sp. zn. Pl. ÚS 98/20

Aktuálně řešil ústavní soud na návrh Okresního soudu v Chrudimi formulaci „**množství větší než malé**“ zejména v souvislosti s kriminalizací uživatelského pěstování a přechovávání marihuany. Navrhovatel argumentoval tím, že v kauzách je nutné škodlivost jednání stanovovat vskutku složitým postupem, jehož závěrem je údaj o obsahu účinné látky THC, přičemž policie musí rostliny konopí dosušovat a následně analyzovat kvantum účinné látky. Právní kvalifikace je dle judikatury zvažována až následně, dle laboratorních výsledků, jež obviněný pěstitel dopředu nezná a nemůže tedy ani s jistotou vědět, zda bude či nebude postižen, přičemž je nutné brát v potaz i další okolnosti případu.⁹⁶

Navrhovatel dále argumentoval tím, že **napadené ustanovení § 289 odst. 3 TZ** je postaveno na stejných základech jakožto § 289 odst. 2 TZ, které bylo nálezem sp. zn. Pl. ÚS 13/12 zrušeno pro neústavnost. (Tehdy však ustanovení § 289 odst. 3 nebylo předmětem přezkumu). Tomuto názoru přisvědčil i Ústavní soud, když určil, že **s ohledem na princip dělby moci tato kompetence není v rukou moci výkonné (vlády), avšak je výlučně v rukou moci zákonodárné (Parlamentu).**⁹⁷

Dle dikce Ústavního soudu tedy „nelze připustit, aby se sféra ochrany základních práv a svobod dostala pod pravomoc moci výkonné, která k tomu není oprávněna. Vymezení, které jednání je trestným činem, je ve smyslu čl. 39 Listiny svěřeno jen zákonu, k jehož vydání je podle čl. 15, čl. 41 odst. 1, čl. 45 až 48 Ústavy kompetentní výhradně Parlament“.⁹⁸

⁹⁵ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 301/2013 ze dne 13. 3. 2014

⁹⁶ "Množství větší než malé". Jak se termín vyvíjel v legislativě? - Česká justice. Homepage - Česká justice [online]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/05/mnozstvi-vetsi-nez-male-jak-se-termin-vyvijel-v-legislative/>

⁹⁷ Jak to bude s pojmem množství větší než malé | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sběrka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ [cit. 18.08.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/jak-to-bude-s-pojmem-mnozstvi-vetsi-nez-male-113098.html>

⁹⁸ Jak to bude s pojmem množství větší než malé | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sběrka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ [cit. 18.08.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/jak-to-bude-s-pojmem-mnozstvi-vetsi-nez-male-113098.html>

Ústavní soud tedy v argumentační linii navázal na již zmíněný nálezn sp. zn. Pl. ÚS 13/12, kde se taktěž zabýval prolomením zásady nullum crimen sine lege obsaženým v čl. 39 Listiny základních práv a svobod, přičemž dle názoru Ústavního soudu nebyly dodrženy tyto požadavky: skripta (zákonný pramen práva) a certa (určitost práva).⁹⁹

Plénum Ústavního soudu (soudce zpravodaj prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.) tedy **nálezem sp. zn. Pl. ÚS 98/20 zrušilo tu část trestního zákoníku, podle které vláda stanovila, jaké rostliny považuje za omamné látky, a určila trestné množství, tedy konkrétně zrušil část ustanovení paragrafu 289 odstavec 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.**

Znění § 289 odst. 3 TZ před nálezem ÚS sp. zn. Pl. ÚS 98/20:

Vláda nařízením stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu § 285.

Znění § 289 odst. 3 TZ po nálezU ÚS sp. zn. Pl. ÚS 98/20:

Vláda nařízením stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku podle § 285.

Ústavní soud současně se zrušením paragrafu 289 odstavec 3 TZ **rozhodl i o zrušení § 2 a přílohy č. 2 nařízení vlády č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny a houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku, ve znění nařízení vlády č. 3/2012 Sb.**

Nelze nechat bez povšimnutí fakt, že Ústavní soud neshledal důvod pro odklad derogace napadeného ustanovení **§ 289 odst. 3 TZ, tedy rozhodl o jeho zrušení dnem vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů s účinky ex nunc.** Zákonný výklad pojmu „množství větší než malé“ se tak ode dne vyhlášení ve Sbírce zákonů řídí obsáhlou judikaturou obecných soudů. **Jmenovaný nálezn Ústavního soudu lze**

⁹⁹ Množství větší než malé ve světle aktuální judikatury | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ [cit. 18.08.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mnozstvi-vetsi-nez-male-ve-svetle-aktualni-judikatury-ustavniho-soudu-ceske-republiky-113086.html>

uplatnit pouze pro futuro (do budoucna) z důvodu zajištění vyšší právní jistoty.¹⁰⁰

Je pravdou, že Chrudimský soud navrhoval zrušení vícero ustanovení (§284, §285 TZ), avšak jak je uvedeno výše, vyhověno mu bylo jen částečně. Pojem „množství větší než malé“ tak v zákoně zůstává i nadále.¹⁰¹

Nyní je známo, který orgán je nadán pravomocí k vydání právního předpisu upravujícího množství rostlin a hub obsahujících omamnou nebo psychotropní látku a v jaké formě má být tento předpis vydán. **Zákonodárna moc se prozatím nikterak nezasadila o ústavně konformní zakotvení příslušné právní úpravy do našeho právního řádu a pomyslné břímě tak leží na bedrech soudů.**

Aktuálně soudní moc řeší tuto otázku za pomoci obsáhlé judikatury, avšak dle mého názoru toto není příliš šťastné řešení. Doposud soudy k této tematice vyprodukovaly velké množství judikatury. Zastávám názor, že obecné soudy by neměly přejímat „kvazi zákonodárnou“ moc a neměly by onu demarkační hranici samy stanovovat a posouvat. Obrazně řečeno lze říci, že soudní moc nastavuje a mění pravidla, podle kterých následně sama „nekontrolovaně“ hraje. Myslím, že z dlouhodobého hlediska je toto řešení neudržitelné. Již nyní v judikatuře nalézáme značné rozpory, což s přibývajícimi judikáty jednoznačně způsobí chaos, který přirozeně povede k dezinterpretaci pojmu.

Dále podotýkám, že zrušené nařízení vlády uvádějící hodnoty množství většího než malého, obsahovalo výhradně látky, u kterých je možné předpokládat jejich výskyt na území v ČR. **Nikterak není řešena situace, že se v ČR náhle vyskytne nový druh nebezpečné OPL. Již víme, že výroba nových syntetických drog ve světě vzkvétá, je tedy jen otázkou času, než se u nás začne těšit oblibě některá z těchto látek. Doplním, že množství větší než malé u takové látky logicky nepůjde řešit judikaturou.**

¹⁰⁰ Jak to bude s pojmem množství větší než malé | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbíрка zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ [cit. 18.08.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/jak-to-bude-s-pojmem-mnozstvi-vetsi-nez-male-113098.html>

¹⁰¹ "Množství větší než malé". Jak se termín vyvíjel v legislativě? - Česká justice. Homepage - Česká justice [online]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/05/mnozstvi-vetsi-nez-male-jak-se-termin-vyvijel-v-legislative/>

Taktěž v právní úpravě postrádám srozumitelný postup pro případy, kdy pachatel drží současně více různých druhů drog v určitém množství. V minulosti se objevovaly názory, dle kterých se předmětné množství drog mělo počítat. Nezapomeňme však, že hraniční množství se u jednotlivých druhů drog zpravidla velmi liší, a navíc jsou pro měření drog používány různé veličiny. Téma jsem konzultovala se státním zastupitelstvím, kde mi bylo vysvětleno, že se množství daných látek určuje tzv. poměrem, tedy v jakém množství se daná látka přibližuje hranici dotčené kvalifikované skutkové podstaty trestného činu. Vhodné alternativní řešení spatřuji v legálním stanovení hraniční hodnoty zajištěných OPL, vyjádřené v penězích. Pakliže pachatel této hodnoty dosáhne, bude trestně odpovědný.

„Množství jednotlivých omamných a psychotropních látek, s nimiž obviněný nakládá, nelze posuzovat izolovaně, ale právě v jejich souhrnu. Jejich množství nelze prostým způsobem počítat vzhledem k jejich odlišnému charakteru. Řešením se jeví určit poměr, v jakém se u konkrétních látek pachatel dané množstevní hranici přiblížil, a na základě těchto údajů v souvislosti s dalšími okolnostmi zhodnotit, zda byl daný znak kvalifikované skutkové podstaty naplněn.“¹⁰²

Jsem přesvědčená o tom, že soudy by měly v kontextu celého soudního procesu zastávat výlučně rozhodovací roli, (tedy posuzovat, zda v daném případě došlo k porušení zákona či nikoliv) a neměly by si tuto hranici mezi legalitou a ilegalitou samy stanovovat. O to více, pokud se jedná o tak zásadní a obsáhlou otázku, jakou je drogová kriminalita. Toto by mělo být dle mého názoru **úlohou Parlamentu, který by měl vydat závazný právní předpis** podrobně upravující „množství větší než malé“. **Mám za to, že by tento aktivní počín Parlamentu založil větší právní jistotu, stanovil rámec ke sjednocení dosavadní rozvětvené judikatury a ukotvil pevný základ pro očekávanou rozhodovací praxi soudů.**

¹⁰² Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 268/2017 ze dne 20. 4. 2017

4.3. Pojmy „větší rozsah“, „větší rozsah vůči dítěti“, „větší rozsah vůči dítěti mladšímu než patnáct let“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“

Před samotným podrobným rozbohem jednotlivých právních norem primární drogové kriminality ve smyslu trestního zákoníku (§283-286 TZ), je nejprve nutné definovat následující pojmy: „větší rozsah“, „větší rozsah vůči dítěti“, „větší rozsah vůči dítěti mladšímu patnácti let“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“, jejichž význam trestní zákoník sám o sobě nedefinuje. Význam těchto pojmů vysvětluje nejlépe níže popsaný Metodický návod Nejvyššího státního zastupitelství (2010) a dále přílehlající, velmi obsáhlá a mnohdy rozmanitá judikatura.

Jednotlivé skutkové podstaty primárních drogových trestných činů pracují s výše uvedenými pojmy diferenciací rozsahu daného trestného činu. Ve smyslu Metodického návodu Nejvyššího státního zastupitelství¹⁰³ k posuzování znaků „větší rozsah“, „větší rozsah vůči dítěti“, „větší rozsah vůči dítěti mladšímu než patnáct let“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“ u drogových trestných činů, **je při posuzování kauzy nutné pečlivě zvážit následující kritéria:**

- kvalifikační stupeň činu (větší vůči dětem nebo dětem mladším než 15 let, značný rozsah, velký rozsah),
- druh látky (závažnost, zdravotní a společenská rizika),
- kvalita látky (účinné množství),
- intenzita újmy (hrozila/skutečně nastala),
- okruh dotčených osob (počet),
- výše peněžní částky (zisku),
- další okolnosti týkající se způsobu provedení činu.

¹⁰³ Metodický návod k posuzování znaků „větší rozsah“, „větší rozsah vůči dítěti“, „větší rozsah vůči dítěti mladšímu než patnáct let“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“ u drogových trestných činů 1 SL 110/2010, Nejvyšší státní zastupitelství, Brno: 2010

U dětí a dětí mladších 15 let, se dále posuzují i tato kritéria:

- způsobilost množství látky k použití pro více osob (dětí),
- kvalita látky v souvislosti s vlastnostmi dětí (způsobilost bránit se),
- konkrétní způsob provedení činu,
- věk dítěte,
- počet takových dětí.

„Uváděné výčty těchto okolností, na jejichž základě se jednotlivé rozsahy určují, jsou demonstrativní a příkladné (fakultativní), nemusí tedy nastat vždy všechny a není nutné, aby i intenzita každého z nich byla pro naplnění znaku velkého rozsahu vždy veliká. Postačí totiž, když výrazné intenzity nabudou jen některé z možných kritérií či hledisek, a není také nutné, aby byly vždy zjištěny všechny nebo aby byly dány najednou.“¹⁰⁴

Pakliže jsou uvedena kritéria v rovnováze, je v návodu Nejvyššího státního zastupitelství uvedena tato tabulka, vztahující se zejména k trestným činům podle § 283 TZ a § 286 TZ, jejíž hodnoty však mají být pouze rámcové a doporučující.

	Množství větší než malé*	Větší rozsah Větší rozsah vůči dítěti nebo dítěti ml. 15 let	Značný rozsah	Velký rozsah
Metamfetamin	2 g	4-10 g** 4-7 g***	15-50 g	100-250 g
Marihuana	15 g	50-75 g** 45-75 g***	250-375 g	1500-1875 g
Hašiš	5 g	20-25 g** 15-25 g***	80-125 g	500-625 g
Kokain	1 g	2-5 g** 1,5-3 g***	9-25 g	50-125 g
Heroin	1,5 g	3-7,5 g** 2-4,5 g***	9-37,5 g	75-187,5 g
XTC	4 tbl.	15-20 tbl.** 10-20 tbl.***	80-100 tbl.	400-500 tbl.
Houby	40 ks	120-200 ks** 80-150 ks***	600-1000 ks	3000-5000 ks

¹⁰⁴ TR NS 8 Tdo 639/2012

***Znak „větší než malé“ není zákonným znakem základní skutkové podstaty u tohoto trestného činu, uvedeno pouze pro orientaci. Není proto vyloučeno, že s přihlédnutím k dalším okolnostem případu [viz ostatní kritéria uvedená shora] bude možno shledat znak „větší rozsah vůči dítěti“ nebo „větší rozsah vůči dítěti mladšímu než 15 let“ i při množstvích blízcích se množství většímu než malému v prvním sloupci tabulky, tedy hodnotách poměrně nízkých.**

****Uvedeno jen pro účely porovnání a vyjádření vztahu k tomuto znaku chránícímu děti a děti mladší než 15 let, protože o zákonný znak tu nejde.**

***** Byl-li trestný čin spáchán ve větším rozsahu vůči dítěti nebo dítěti mladšímu než 15 let, lze se výrazně odchýlit od hodnot v tabulce především směrem dolů [nelze do všech důsledků předjímat konkrétní trestní věci týkající se dětí nebo dětí mladších 15 let].**

Ve výše uvedené tabulce jsou měrné hodnoty drog mnohem nižší než v tabulce navazující, neboť je zohledněna skutečnost, že daný trestný čin byl spáchán ve větším rozsahu vůči dítěti nebo dítěti mladšímu 15 let. V těchto případech je pochopitelně nutné postupovat o něco více represivněji.

Nejvyšší státní zastupitelství v Metodickém návodu operuje i s touto tabulkou, která se týká převážně trestných činů § 284 a § 285 trestního zákoníku.

	Množství větší než malé	Větší rozsah	Značný rozsah	Velký rozsah*
Metamfetamin	2 g	8-10 g	40-50 g	200-250 g
Marihuana	15 g	75 g	375 g	1875 g
Hašiš	5 g	25 g	125 g	625 g
Kokain	1 g	4-5 g	20-25 g	100-125 g
Heroin	1,5 g	6-7,5 g	30-37,5 g	150-187,5 g
XTC	4 tbl.	20 tbl.	100 tbl.	500 tbl.
Houby	40 ks	180-200 ks	900-1000 ks	4500-5000 ks

***Nejde o zákonný znak trestného činu, uvedeno pouze pro účely porovnání s hodnotami uvedenými v předcházející tabulce.**

Za nejzávažnější drogový trestný čin je považován § 283 TZ, tedy výroba, dovoz, vývoz, průvoz, nabídka, zprostředkování, prodej či jiný způsob opatření jinému těchto látek. Následuje § 286 TZ výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě OPL a jedu. A „žebříček závažnosti“ uzavírá § 284 TZ držení a přechovávání, případně pěstování drog ve smyslu „samozásobitelství“ (§ 285 TZ).

Uvedené pojmy rozsahů (větší, značný, velký) vyjadřují stupně závažnosti drogového trestného činu. Ve smyslu judikatury lze tam, kde lze rozsah trestného činu vyjádřit v penězích, podpůrně použít ustanovení § 138 odst. 1 TZ (ustanovení TZ o hranici výše škody). Zde však podotýkám, že v této oblasti došlo před rokem k podstatné novele trestního zákoníku (novela publikovaná pod č. 333/2020 Sb.), kterou byla posunuta hranice trestnosti in favorem delikventů. Hranice škody byla ve všech případech zvýšena na dvojnásobek. Škodou nikoli nepatrnou se dnes rozumí škoda dosahující částky nejméně 10.000,- Kč (dříve 5.000,- Kč), škodou velkého rozsahu je škoda dosahující částky nejméně 10.000.000,- Kč (dříve 5.000.000,- Kč). Novela je účinná od 1. 10. 2020.

Apeluji však, že výše uvedený výklad nelze aplikovat bez dalšího zkoumání okolností případu. Rozhodně nelze uvedené pojmy významově redukovat jen na peněžní částku. **Není přípustné problematiku rozsahů zjednodušovat propočty ve smyslu tabulek, které zdánlivě korespondují se zákonným rámcem legislativy.** Podpůrně k tomuto cituji právní větu z nálezu Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 564/02: *„Mezi principy řádného a spravedlivého procesu, vylučující libovůli při rozhodování, patří povinnost soudů svá rozhodnutí řádně odůvodnit, a to v trestním řízení (v případě rozsudku) způsobem zakotveným v ustanovení § 125 tr. řádu; pokud z odůvodnění nevyplývá vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry soudu na straně druhé, pak odůvodnění nevyhovuje zákonným hlediskům a je v podstatě nepřezkoumatelné.“*

K množstevní problematice a rozsahům drogových trestných činů se hojně vyjadřuje Nejvyšší soud ČR. Níže cituji pasáže z významného usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. NS sp. zn. 15 Tdo 1003/2012, ve kterém došlo ke sjednocení těchto pojmů. Nejvyšší soud zde dovodil, že dostatečným východiskem pro určení takového množství látky, které naplňuje znaky spáchání trestného činu ve větším rozsahu, ve značném rozsahu a ve velkém rozsahu, je určitý násobek množství většího než malého. *„Pokud jde o násobek množství většího než malého, od něhož je třeba odvíjet vymezení většího rozsahu, značného rozsahu a velkého rozsahu spáchání trestného činu ve smyslu § 283 odst. 2 písm. c), d), odst. 3 písm. c), d) tr. zákoníku, Nejvyšší soud považuje desetinásobek za přiměřený k vyjádření rozdílu mezi uvedenými pojmy, aby tím*

byla plynule, s odpovídajícím odstupem a dostatečně diferencovaně vystižena gradace těchto znaků charakterizujících rozsah spáchání činu, a tím i jeho závažnost.¹⁰⁵

„Na naplnění určitého rozsahu trestného činu (většího, značného, velkého) bude však možné usuzovat nejen z konkrétního množství a kvality omamné nebo psychotropní látky (resp. přípravku je obsahujícího nebo prekursoru), ale i z dalších okolností, například z výše peněžní částky, kterou za takto vyráběnou nebo distribuovanou látku pachatel buď utřzil, anebo utřzit chtěl či mohl, z délky doby, po niž pachatel neoprávněně nakládal s uvedenými látkami, případně z okruhu osob, pro které byly tyto látky určeny. Současně je však třeba podpůrně zohlednit i další okolnosti, za nichž byl takový čin spáchán, tedy zejména způsob, jakým pachatel nakládal s uvedenými látkami, intenzitu újmy, jež hrozila nebo skutečně nastala u konzumentů vyrobených či distribuovaných drog, případně též jiné skutečnosti.“¹⁰⁶

V navazující judikatuře Nejvyšší soud dovodil, že: **„Větším rozsahem je pak desetinásobek množství většího než malého, značným rozsahem je desetinásobek takto určeného většího rozsahu a velkým rozsahem je desetinásobek takto určeného značného rozsahu.“¹⁰⁷**

Základem pro toto určení by měl být násobek množství účinné látky (drogy) vymezeného jako množství větší než malé ve smyslu nařízení vlády č. 467/2009 Sb., ve znění nařízení vlády č. 4/2012 Sb. (pátý sloupec v jeho příloze č. 2). Jen v případě, když nelze zjistit přesné množství účinné látky, např. byla-li omamná nebo psychotropní látka již spotřebovaná jejími konzumenty, lze vycházet z celkového množství drogy, kterou pachatel neoprávněně vyrobil, dovezl, vyvezl, provezl, nabídl atd. ve smyslu § 283 odst. 1 tr. zákoníku (třetí sloupec v příloze č. 2 citovaného nařízení vlády), nejsou-li zde pochybnosti o tom, že pachatel vyrobil nebo jinak nakládal s drogou v její obvyklé kvalitě.¹⁰⁸

Uvedené však významně komplikuje fakt, že Ústavní soud ke dni vyhlášení ve Sbírce zákonů zrušil § 289 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., podle

¹⁰⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 15 Tdo 1003/2012

¹⁰⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 15 Tdo 1003/2012

¹⁰⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 7 Tdo 407/2014

¹⁰⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 7 Tdo 407/2014

kterého vláda nařízením stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé. Došlo ke zrušení zmocňovacího ustanovení, které umožňovalo vládě stanovit množství větší než malé u OPL a jedů. O zrušení tohoto ustanovení rozhodovalo plénum Ústavního soudu (15 soudců). Ke zrušení došlo z toho důvodu, že bylo v rozporu s čl. 39 odst. 1 LZPS. Listina uvádí, že jen zákon stanoví, jaké jednání je trestným činem a jaký trest lze uložit. **Vláda tedy nemůže určit trestné množství, které prakticky představuje hranici trestní odpovědnosti.** Toto může určit výlučně zákonodárce. Jedná se o významný pojem, neboť určuje hranici mezi trestným činem a přestupkem. Aktuálně soudy nemohou postupovat ve smyslu zrušeného ustanovení, ale musí se řídit judikaturou. V návaznosti na vše výše uvedené upozorňuji, že judikatura soudů nižších instancí je v této oblasti mnohdy značně rozdílná.

Jsem přesvědčena o tom, že je velmi žádoucí, aby došlo k důkladným množstevním definicím uvedených pojmů, nejlépe formou právního předpisu zákonodárné moci. Dále je třeba aktualizovat množstevní hodnoty u jednotlivých druhů drog (státní zastupitelství a soudy postupují dle tabulek vytvořených v roce 2010). Taktéž by bylo vhodné stanovit vhodný zákonný postup pro případy, kdy pachatel drží více druhů drog v určitém množství. Vhodné řešení spatřuji v legálním stanovení hraniční hodnoty zajištěných OPL, vyjádřené v penězích. Osobně jsem pro zjednodušení a zpřísnění právní úpravy v této oblasti tak, aby byla srozumitelná a došlo ke sjednocení judikatury.

K pojmům uvedeným v této kapitole se dále velmi podrobně věnuji v následujících stránkách této práce, kde rozebírám jednotlivé drogové trestné činy a jejich základní i kvalifikované skutkové podstaty. Nejjobširněji vysvětluji pojmy týkající se rozsahu spáchání u trestného činu § 283 TZ (podkapitola 5.4.1. Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy (§ 283 TZ)).¹⁰⁹ U ostatních TČ obsahujících tyto pojmy, lze tato výkladová pravidla použít analogií obdobně.

¹⁰⁹ Pokud zjištěné množství drogy nedosahuje vyžadovaného rozsahu a jde o hodnotu hraniční, je třeba celkový rozsah spáchání činu ve smyslu § 283 tr. zákoníku posoudit s ohledem na další, tzv. vedlejší (terciální) kritéria (např. dobu a způsob páchaní trestného činu, počet jednotlivých útoků). (Usnesení NS sp. zn. 11 Tdo 858/2018)

4.4. Primární drogová kriminalita

Do primární drogové kriminality zahrnujeme ty trestné činy, které přímo **sankcionují neoprávněné nakládání s OPL, či šíření jejich užívání**. Jedná se o trestné činy upravené v § 283 - § 287 zákona č. 40/2009 Sb., **trestního zákoníku**, Hlava VII (trestné činy obecně nebezpečné), Díl 1 (trestné činy obecně ohrožující), zvláštní části, označované jako typická drogová kriminalita. Tyto trestné činy prakticky kopírují dělení EMCDDA (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction), která tyto činy označuje jako „trestné činy porušování drogových zákonů“.¹¹⁰

Pakliže by nakládání s OPL nebylo regulováno, tato trestná činnost by neexistovala. Postih této trestné činnosti je v dikci jednotlivých států a jejich protidrogové politiky. Veškeré nástroje protidrogové politiky mají za cíl snížit nabídku drog ve společnosti a eliminovat škodlivé následky užívání drogových preparátů (nevratná poškození lidského organismu, výrazné změny v chování lidí, narušené sociální vztahy atd.).

Většina trestných činů, souvisejících s držení drog a jejich nabídkou, se v posledních desetiletích potýká se stále větším problémem, kterým je jejich výklad (interpretace).¹¹¹ Národní právní úprava reflektuje skutečnost, že se jedná o skutky společensky velmi škodlivé, (rizika vyplývají již ze samotné povahy-složení daných látek, neboť negativně působí na lidskou psychiku a přímo ohrožují lidi na životě a zdraví), a tedy je nelze sankcionovat mírněji než prostřednictvím trestního práva. Na primární drogovou kriminalitu (oproti sekundární drogové kriminalitě) je zaměřeno mnoho výzkumů a odborných studií.¹¹²

V Evropské unii bylo podle odhadů v roce 2019 hlášeno 1,5 milionu drogových trestných činů, což od roku 2009 představuje nárůst zhruba o čtvrtinu (o 24 %). Většina těchto trestných činů (82 % neboli 1,2 milionu) souvisí

¹¹⁰ ŠTEFUNKOVÁ, Michaela. *Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-180-6., s. 7

¹¹¹ SMITH, HOGAN, ORMEROD, David. *Criminal law*. New York: Oxford University press, 2009. ISBN 978-0-19-921869-1, s. 263

¹¹² ŠTEFUNKOVÁ, Michaela. *Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-180-6, s. 7 a násl.

s užíváním nebo držením drog pro vlastní potřebu.¹¹³ V ČR bylo v roce 2019 registrováno 4819 primárních drogových trestných činů.¹¹⁴ Za primární drogovou trestnou činnost bylo v r. 2019 odsouzeno 2631 osob.¹¹⁵

4.4.1. Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy (§ 283 TZ)¹¹⁶

§ 283 Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy

(1) Kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) jako člen organizované skupiny,

b) ač byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán,

c) ve značném rozsahu, nebo

d) ve větším rozsahu vůči dítěti nebo v množství větším než malém vůči dítěti mladšímu patnácti let.

(3) Odnětím svobody na osm až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

a) způsobil-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví,

¹¹³ Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost (2021), Evropská zpráva o drogách 2021: Trendy a vývoj, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk, s. 3

¹¹⁴ MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., ROUS, Z., CIBULKA, J., FIDESOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2020. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019 [Annual Report on Drug Situation in the Czech Republic in 2019] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky, s. 14

¹¹⁵ tamtéž, s. 140

¹¹⁶ Při tvorbě této podkapitoly bylo čerpáno z: DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4, Systém ASPI, komentář k § 283 TZ

b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch,

c) spáchá-li takový čin ve velkém rozsahu, nebo

d) spáchá-li takový čin ve větším rozsahu vůči dítěti mladšímu patnácti let.

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt,

b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo

c) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

(5) Příprava je trestná.

Skutková podstata trestného činu § 283 TZ je velmi široce pojatá a je **uvozující skutkovou podstatou tzv. drogových trestných činů**. Společenské riziko vyplývá ze samotné podstaty nelegálních látek, které přímo ohrožují zdraví a životy lidí. Právě **život a zdraví lidí je předním předmětem ochrany** ve smyslu § 283 TZ. Dále toto ustanovení chrání společenské vztahy s tím související.

Ustanovení § 283 TZ hraje klíčovou roli v postihu pachatelů nedovolené produkce a distribuce těchto látek. **Objektem tohoto trestného činu je zájem společnosti na ochranu proti ohrožení, které spočívá v uvádění těchto nelegálních látek na trh a nakládání s nimi.**

Základní skutková podstata vymezená v **paragrafu 283 odst. 1 TZ** alternativně postihuje různé formy nedovoleného nakládání s OPL, jako je **např. neoprávněná výroba, prodej, přechovávání OPL pro jiného, nabídnutí, zprostředkování OPL apod. (objektivní stránka tohoto TČ)**.

U kvalifikovaných skutkových podstat (tj. druhý a vyšší odstavce příslušného paragrafu), lze názorně sledovat okolnosti podmiňující použití vyšší

trestní sazby neboli okolnosti zvláště přitěžující. Doplním, že dřívější právní úprava přihlížela k použití vyšší trestní sazby pouze za předpokladu okolnosti, která pro svou závažnost podstatně zvyšovala stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost.

Subjektem trestného činu ve smyslu § 283 TZ může být jak osoba fyzická, tak i osoba právnická. Pakliže se zaměříme na **subjektivní stránku TČ**, je zde **vyžadován úmysl pachatele**, přičemž ve smyslu judikatury zcela postačí **úmysl nepřímý**. **Z hlediska trestní odpovědnosti pachatele** není vyžadován vznik škody, zisk prospěchu, způsobení újmy na zdraví či smrti jiné osoby, avšak pakliže např. k těžkému ublížení na zdraví či smrti přeci jen dojde, jedná se o zvláště přitěžující okolnost, opodstatňující použití vyšší trestní sazby.

Druhy forem dispozice s OPL ve smyslu § 283 odst. 1 TZ:

- **Výroba**
 - proces, který vede k získání požadované látky, fakticky jde zpravidla o chemickou výrobu,
 - § 286 TZ je ve vztahu k § 283 (odst. 5) TZ subsidiární, neboť má podle § 20 odst. 1 TZ přednost ustanovení § 283 TZ o přípravě TČ,
 - výrobou není neoprávněné vypěstování rostliny obsahující omamnou nebo psychotropní látku (např. konopí seté), jedná se o přírodní proces, za výrobu lze označit až sklizeň, případně další zpracování rostliny (sušení), pěstování lze zařadit do vývojového stadia přípravy jakožto **opatřování**, přičemž opatřování této látky lze trestně postihnout ve smyslu § 283 pouze v případě, že se tak děje jako samostatné jednání pro někoho jiného než pro pachatele,
 - výroba ostatních OPL, prekurzorů, jedů bez náležitého oprávnění je však postižitelná při výrobě jak pro sebe, tak pro někoho jiného,

- **Dovoz, vývoz, průvoz**

- dovozem, vývozem a průvozem je myšleno faktické přemístování látek, v jakémkoliv množství, a to jednorázově/soustavně, pro sebe/pro jiného,
- dovozem je přeprava věci z cizího státu na území ČR,
- vývozem je přeprava věci z území ČR do zahraničí,
- průvozem je přeprava látek územím ČR,

- **Nabízení**

- nabízení je projevem připravenosti dát někomu návykovou látku,
- projev nabízení může mít formu výslovnou i konkludentní,
- již učiněním nabídky je dokonán § 283 TZ, nezáleží na akceptaci nabídky,
- může se jednat pouze o jednorázovou záležitost,
- může se jednat o prodej (výslovná forma nakládání), ale i obdarování nebo zapůjčení (lze zahrnout do opatření takové látky),

- **Zprostředkování**

- zprostředkování znamená zajištění kontaktu mezi osobami za účelem některé formy dispozice s návykovými látkami,
- prostředník s látkami nikterak nenakládá, pouze vytváří vhodné podmínky pro dispozici s nelegálními látkami,

- **Prodej**

- *„prodejem je převod omamné látky, psychotropní látky, prekursoru, přípravku obsahující omamnou nebo*

*psychotropní látku na někoho jiného za sjednanou protihodnotu*¹¹⁷,

- k prodeji dochází faktickým předáním látky (uživateli, překupníkovi, dealerovi),
- není podstatné, zda se jedná o jednorázový/soustavný prodej,

- **Opatření pro jiného**

- opatřením lze nazvat samostatné jednání, kterým pachatel opatří OPL pro jinou osobu,
- nezáleží na způsobu opatření (koupě, krádež, výměna),
- řadí se sem pěstování rostlin obsahujících OPL (viz výše),

- **Přechovávání pro jiného**

- jakýkoliv způsob držení OPL, pachatel nemusí mít takovou látku přímo u sebe, postačí, když ji má ve své moci (ukrytou v zemi/ve vozidle atd.) a musí ji přechovávat pro někoho jiného,
- zákon zde nestanovuje minimální množství (princip subsidiarity trestní represe),
- skutková podstata § 284 TZ je privilegovanou skutkovou podstatou trestného činu ve vztahu k § 283 TZ, přičemž přechovávání ve smyslu § 284 TZ je postihováno o trochu mírněji, a to za předpokladu přechovávání těchto látek v množství větším než malém.
- *„Z hlediska trestní odpovědnosti za trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 tr. zákoníku není rozhodná délka přechovávání zmíněných látek nebo jedů. Časový aspekt*

¹¹⁷ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4, Systém ASPI, komentář k § 283 TZ

přechovávání omamné nebo psychotropní látky a jedu lze zohlednit jen při stanovení druhu trestu a jeho výměry.“ (Usnesení NS sp. zn. 11 Tdo 988/2016)

Nyní pojďme podrobněji rozebrat kvalifikované skutkové podstaty § 283 odst. 2, § 283 odst. 3, § 283 odst. 4 a § 283 odst. 5 TZ ve vztahu k základní skutkové podstatě § 283 odst. 1 TZ.

V § 283 odst. 2 TZ jsou uvedeny následující kvalifikační okolnosti:

a) spáchání činu v pozici člena organizované skupiny

Trestní zákoník nedefinuje pojem organizovaná skupina. Soudní judikatura definuje organizovanou skupinu jako sdružení nejméně tří trestně odpovědných osob, které se vyznačuje výbornou koordinací a dělbou úkolů. Je zde vysoká pravděpodobnost úspěšnosti spáchání TČ a je velmi obtížné odhalit trestnou činnost páchanou organizovanou skupinou osob. Podíl členů v organizované skupině může mít formu spolupachatelství i účastenství, přičemž členem může být i právnická osoba. Co do zavinění je u pachatele vyžadován úmysl. V takovém případě se jedná o zločin.¹¹⁸

„Podstata kvalifikačního znaku jako člen organizované skupiny obsaženého v ustanovení § 283 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku spočívá v tom, že se pachatel včlenil a vědomě se aktivně podílel na protiprávní činnosti organizované skupiny, s jejím účelem byl obeznámen, a to bez ohledu na to, zda je mu známo celé složení skupiny a přesné úkoly jejích dalších členů. Pro organizovanou závažnou trestnou činnost je typické, že pachatelé chtějí utajit její fungování nejen před orgány činnými v trestním řízení, ale za účelem maximalizace znesnadnění jejího odhalení jsou určité skryté mechanismy aplikovány i mezi jednotlivé členy, aby případné odhalení jednoho či více členů nevedlo k ochromení

¹¹⁸ Organizovanou skupinou se rozumí sdružení nejméně tří osob trestně odpovědných, jejichž vzájemná součinnost na realizování trestné činnosti vykazuje takovou míru plánovitosti jejího průběhu a tomu odpovídající rozdělení a koordinaci úloh jednotlivých účastníků, že tyto okolnosti zvyšují pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, a tím i jeho škodlivost pro společnost. Současně však není podstatné, zda pachatel je přímo členem takové organizované skupiny, ale postačuje, že je na tuto jakkoliv navázán (osobním stykem, prostřednictvím komunikačních prostředků – telefon, e-mail, apod.). (Usnesení NS sp. zn. 11 Tdo 930/2016)

celé struktury. Taková koncepce organizované skupiny však v žádném případě neznamena, že by pachatelé nemohli vědět, že jsou jejími členy, a že se plněním svých úkolů podílejí na organizované trestné činnosti. (Usnesení NS sp. zn. 11 Tdo 1010/2016)

b) odsouzení/potrestání za takový čin v posledních třech letech

Zde nehraje žádnou roli, zda byl takový čin dokonán nebo se jednalo pouze o pokus. Vždy je rozhodný stav v době, kdy bylo dokončeno jednání, jímž byl čin spáchán, nikoliv kdy bylo takové jednání započato. Odsouzením je v tomto kontextu myšleno pravomocné rozhodnutí o uznání viny pachatele (speciální recidiva) s rozhodnutím o trestu. Trest zde nemusí být vykonán. Potrestáním je naopak myšlen předchozí postih pachatele za stejný TČ, kdy byl pachatel odsouzen a vykonal alespoň část uloženého trestu. K zavinění pachatele postačí nedbalost (§ 17 písm. b), § 16 TZ).

c) spáchání činu ve značném rozsahu

Trestní zákoník nedefinuje značný rozsah spáchání trestného činu § 283 TZ. Nejprve je nutné znát kvalifikační stupně rozsahu: množství větší než malé < větší rozsah < značný rozsah < velký rozsah a pochopit jejich vzájemnou proporcionalitu. Judikatura uvádí, že proporcionalita mezi jednotlivými rozsahy je dána mnohonásobky, přičemž nejčastěji jsou uváděny desetinásobky. (Značný rozsah se rovná přibližně desetinásobku množství většího rozsahu. Větším rozsahem je pak desetinásobek množství většího než malého.)

K posuzování značného rozsahu je nutno přihlídnout k hledisku kvantitativnímu (množství látky) a kvalitativnímu (kvalita a druh látky). Dále je nutno posuzovat délku doby jednání, újmu, okruh dotčených osob, případně možný zisk (od 1. 10. 2020 nejméně 1.000.000,- Kč). K zavinění postačí nedbalost. V takovém případě se jedná o zločin.¹¹⁹

¹¹⁹ Trestný čin podle § 283 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zákoníku je tedy spáchán ve velkém rozsahu, pokud je vyrobeno nejméně 10 000 g sušiny obsahující 1.000 g THC. (Usnesení NS sp.zn. 11 Tdo 1375/2019)

d) spáchání činu ve větším rozsahu vůči dítěti nebo v množství větším než malém vůči dítěti mladšímu patnácti let

Nejprve rozebereme spáchání činu ve větším rozsahu vůči dítěti. Dítětem je ve smyslu § 126 TZ myšlena osoba mladší 18 let. V kontextu tohoto ustanovení a spáchání činu ve větším rozsahu má však zákonodárce na mysli dítě starší 15-ti let. Větším rozsahem je myšlen mnohonásobek hraničního množství většího než malého (cca desetinásobek). Opět je nutno přihlídnout ke kvalitě dané látky, vůči kolika a jak starým dětem byl čin spáchán a eventuálně kolik peněz pachatel utržil za takové jednání (orientační částka: 100.000,- Kč).

Spáchání činu vůči dítěti mladšímu patnácti let, s látkou v množství větším než malém, postačuje k naplnění okolnosti použití vyšší trestní sazby. Jedná se o mnohem mladší děti a je tedy správně trestně postihována dispozice s výrazně menším množstvím látky. Množství větší než malé je množství, které mnohonásobně převyšuje běžnou dávku průměrného konzumenta. Judikatura v minulosti dovodila, že například u pervitinu jde o množství převyšující běžnou dávku minimálně desetinásobně. Za horní hranici malého množství je považován sedminásobek průměrné denní dávky.

Z pohledu zavinění postačí při této okolnosti nedbalost, ať už vědomá, nebo nevědomá. Není tedy nutné, aby pachatel znal věk takové osoby, postačí, že to za daných okolností případu a vzhledem ke svým poměrům vědět měl a mohl. Jedná se o zločin.

V § 283 odst. 3 TZ (ZZZ) jsou uvedeny následující kvalifikační okolnosti:

a) způsobení činem těžké újmy na zdraví

Těžká újma na zdraví je definována v § 122 odst. 2 TZ. Těžká újma na zdraví může být způsobena jak z nedbalosti, tak úmyslně. Ustanovení § 283 odst. 3 TZ je speciálním trestným činem k § 145 a § 147 TZ.

b) spáchání činu v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch

Značný prospěch je definován jakožto prospěch, který je vyjádřen v penězích a dosahuje výše nejméně 1.000.000,- Kč (od 1. 10. 2020). Značný prospěch se vypočte tak, že od částky, za kterou drogy pachatel prodal se odečte částka, za kterou drogy koupil. Ve smyslu komentáře není nutné, aby pachatel skutečně takovou částku utřžil, postačí, pokud jedná v úmyslu takového prospěchu dosáhnout.

c) spáchání činu ve velkém rozsahu

Pojem „velký rozsah“ není taktéž v TZ definován. V potaz by měly být brány tyto skutečnosti: množství látky, povaha a kvalita látky, délka doby páchaní činu, intenzita újmy a okruh dotčených osob, způsob nakládání s látkou, případně zisk z trestné činnosti. Při spáchání činu ve velkém rozsahu se musí jednat o několikanásobně větší množství neoprávněného nakládání s danými látkami než u nakládání ve značném rozsahu. Jak již víme z předchozích odstavců, velký rozsah je přibližně desetinásobkem značného rozsahu, (který je desetinásobkem většího rozsahu, který je desetinásobkem množství většího než malého.) Pakliže bychom se i zde měli zaměřit na možný/již získaný zisk, musí se jednat o částku minimálně 10.000.000,- Kč. Jedná se o nejvyšší stupeň rozsahu spáchání trestného činu § 283 TZ. K zavinění pachatele postačí nedbalost.

d) spáchání činu ve větším rozsahu vůči dítěti mladšímu patnácti let

Větší rozsah jsem již definovala výše, avšak zjednodušeně se jedná o množství OPL, které je mnohonásobkem (desetinásobkem) hraničního množství většího než malého, přičemž je nutno zohlednit mnoho dalších individuálních faktorů (viz shora).

Je nutno zmínit, že ve smyslu judikatury nelze vyloučit použití vyšší trestní sazby též u pachatele, který disponoval s množstvím látky, které sice neodpovídalo celému desetinásobku takového množství, ale již se mu dostatečně přiblížil. Taktéž je možný postup i v opačném případě,

kdy množství látky jen nevýrazně přesáhlo stanovený desetinásobek takové látky. I zde se podpůrně uvádí orientační částka zisku pachatele, která by od 1. 10. 2020 měla být nejméně 100.000,- Kč. Předmětem útoku tohoto TČ je dítě mladší 15 let (v době spáchání činu dítě nedovršilo 15 let). Není výslovně nutné, aby dítě takovou látku skutečně obdrželo. Pakliže dítě mladší 15 let zkonsumuje takovou látku (projeví se negativní účinky drogy), naplní se šíře spáchání takového činu ve větším rozsahu, aniž by muselo být dodrženo požadované množství látky. K zavinění postačí nedbalost (vědomá/nevědomá).

V § 283 odst. 4 TZ (ZZZ) jsou uvedeny následující kvalifikační okolnosti:

a) způsobení činem těžké újmy na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt

Těžkou újmu na zdraví definuje § 122 odst. 2 TZ. Přitěžující okolností je způsobení těžké újmy na zdraví alespoň dvěma osobám v příčinné souvislosti s jednáním, které spadá pod SPTČ ve smyslu § 283 odst. 1 TZ. Těžká újmy na zdraví může být způsobena úmyslně nebo z nedbalosti, přičemž se může jednat i o pokračující TČ. Jedná se o speciální TČ k trestnému činu uvedenému v § 145 a § 147 TZ.

„Smrtí je stav organismu vyvolaný zastavením jeho životně důležitých funkcí, v němž je již vyloučeno jejich obnovení, tedy návrat do života.“ K naplnění této zvlášť přitěžující okolnosti postačí způsobení smrti jedné osoby, přičemž se musí jednat o smrt způsobenou z nedbalosti (úmyslná smrt = TČ vraždy § 140 TZ).

b) způsobení činu v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu

V kontextu ustanovení § 283 odst. 4 písm. b) prospěch velkého rozsahu vysvětlujeme jakožto prospěch, který lze vyjádřit v penězích, tedy dosahuje částky nejméně 10.000.000,- Kč (srov. § 138 odst. 2, § 138 odst. 1 písm. e) TZ). Zákonodárce zde vyžaduje úmysl pachatele. Není potřeba reálné dosažení takového prospěchu, zcela postačuje jednání pachatele v úmyslu takového prospěchu dosáhnout.

c) spáchání činu ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech

Organizovanou skupinu osob jsem již pečlivě definovala výše. Doplním, že při spáchání činu organizovanou skupinou nehraje roli, zda se jedná o soustavnou činnost či o ojedinělý exces. Zvlášť přítěžující okolností je v tomto případě spáchání činu ve více státech. Organizovaná skupina tedy musí působit ve dvou a více státech, přičemž jedním z nich může, ale nemusí být ČR. Jde o to, aby zde vynikl mezinárodní prvek a jakákoliv vázanost pachatele na mezinárodní organizovanou skupinu (osobně, telefonicky, elektronicky). Pro zavinění je vyžadován úmysl s tím, že pachatel musí vědět, že organizovaná skupina působí na území dvou a více států.

Ustanovení § 283 odst. 5 TZ výslovně stanovuje postih přípravy takového trestného činu. Příprava je trestná jako dokonáný trestný čin (§ 20 odst. 2 TZ).

4.4.2. Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu (§ 284 TZ)¹²⁰

§ 284 Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu

(1) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává v množství větším než malém omamnou látku konopí, pryskyřici z konopí nebo psychotropní látku obsahující jakýkoli tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemickou variantu (THC), bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává jinou omamnou nebo psychotropní látku než uvedenou v odstavci 1 nebo jed v množství větším než malém, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

¹²⁰ Při tvorbě této podkapitoly bylo čerpáno z: DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4, Systém ASPI, komentář k § 284 TZ

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve větším rozsahu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve značném rozsahu.

Ustanovení § 284 TZ je reakcí zákonodárce na požadavek vlády a široké veřejnosti ohledně rozlišení různých druhů OPL dle jejich nebezpečnosti, a to jak zdravotní, tak společenské. Toto zákonné ustanovení tedy názorně rozlišuje mezi přechováváním konopných drog (měkké drogy) a přechováváním ostatních omamných a psychotropních látek (tvrdé drogy), což má významný vliv na výši trestní sankce.

Z výše popsaného je již patrné, že toto ustanovení míří zejména proti samotným uživatelům těchto nelegálních látek (oproti § 283 TZ, kdy bylo mířeno na producenty, distributory a obchodníky s OPL). Objektem a předmětem ochrany § 283 TZ je život a zdraví lidí a v širším slova smyslu taktéž společenské vztahy narušované nekontrolovaným užíváním OPL a jedů.

Musím zde opětovně zdůraznit, že trestní postih dopadá na samotné konzumenty OPL, kteří jsou na takových látkách závislí, což je z lékařského hlediska považováno za nemoc. Závislost můžeme identifikovat jakožto neodolatelné bažení po takových látkách. Závislostí chování má jednoznačný vliv na speciální přístup k recidivě trestného činu dle § 284 TZ. Recidiva se tak nebude považovat za přitěžující okolnost, pokud pachatel spáchal trestný čin pod vlivem OPL, avšak již započal své léčení. Pokud to umožňují individuální okolnosti případu, je zcela na místě volit méně represivní metody trestání. Při trestání takových pachatelů je tedy dáván důraz na alternativy k nepodmíněnému trestu odnětí svobody (léčebné a terapeutické programy).

Dále apeluji na fakt, že žádná ze skutkových podstat drogových trestných činů nepostihuje užívání OPL. A to i s ohledem na skutečnost, že omamné a psychotropní látky lze v ČR legálně užívat (držet) jen na lékařský předpis, žádná jiná forma užívání není dovolená, tzn. oprávněná.

Látky na bázi konopí patří mezi návykové omamné i psychotropní látky. Konopí můžeme považovat za omamnou látku pouze za předpokladu, že rostlina obsahuje více než 0,3 % THC.

Ustanovení § 284 TZ obsahuje 2 základní a 2 kvalifikované skutkové podstaty TČ, přičemž je striktně rozlišováno mezi omamnými látkami na bázi konopí (tzv. měkkých drog) a ostatními OPL a jedy.

Pachatelem § 284 TZ může být jak osoba fyzická, tak osoba právnická, zákonodárce výslovně nepožaduje, aby byl pachatel nadán nějakou zvláštní vlastností, způsobilostí nebo postavením. Nemusí jít vyloženě o osobu závislou na OPL. Pokus je trestný rovněž jako dokonáný TČ. Příprava takového trestného činu trestná není.

Základní skutková podstata TČ podle § 284 odst. 1 TZ postihuje neoprávněné přechovávání:

- omamné látky konopí,
- omamné látky v podobě pryskyřice z konopí,
- psychotropní látky obsahující jakýkoli tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemickou variantu (THC),

a to výlučně pro vlastní potřebu a v množství větším než malém.

Ve smyslu shora uvedeného je zřejmé, že se jedná o tzv. měkké drogy, což znamená pro pachatele mírnější trestní postih než u ostatních OPL. K dokonání TČ není třeba, aby nastal škodlivý následek. O dokonání tohoto TČ hovoříme v případě samotného neoprávněného přechovávání. Paragraf 284 odst. 1 TZ je ohrožovacím deliktem. O nutnosti určité kvality rostliny konopí jsem již hovořila. Je třeba, aby rostlina obsahovala více než 0,3 % látek ze skupiny tetrahydrokanabinolů.

Pokud mám definovat neoprávněné přechovávání konopných drog, jedná se o jakékoliv držení, které nemá oporu v lékařském předpisu, který je podložen příslušnou diagnózou léčené nemoci. Dále lze říci, že se jedná o držení a nakládání s výjimkou dispozicemi s OPL uvedenými v § 283 TZ (výroba, nabízení, prodej...). Pachatel může a nemusí mít drogy přímo u sebe, je nutné, aby je měl ve své moci. Zdůrazňuji, že nabytí takových látek pro sebe není trestné, hodno trestního postihu

je až přechovávání pro vlastní potřebu, osobní konzumaci (§284 TZ) nebo pro jiného (§283 TZ).

Trestné není přechovávání v jakémkoliv množství, nýbrž v množstvím větším než malém. Je všeobecně známo, že dané látky se liší co do účinků a své povahy, tedy nelze stanovit společnou hranici pro všechny OPL. Množství větší než malé je takové množství, které mnohonásobně převyšuje běžnou dávku průměrného konzumenta. Byla stanovena tzv. spotřební držba, kterou nelze kriminalizovat z toho důvodu, že už by nebylo postihováno přechovávání OPL, ale jejich užívání.

V potaz se však musí brát stupeň závislosti uživatele, neboť osoba s velkou závislostí bude mít jinak vysokou spotřební držbu než osoba s nízkým stupněm závislosti na OPL. Diference bude provedena též u osoby prvokonzumenta a u osoby v pokročilém stádiu závislosti. Za horní hranici malého množství OPL je obecně považován sedminásobek průměrné denní dávky, (což odpovídá týdnu užívání OPL).

Pachatelem může být jakákoliv trestně odpovědná osoba (FO/PO). Co se týká subjektivní stránky, jedná se výlučně o úmyslný trestný čin, přičemž k trestní odpovědnosti pachatele postačuje úmysl nepřímý.

Druhá základní skutková podstata podle § 284 odst. 2 TZ postihuje neoprávněné přechovávání:

- jiné omamné nebo psychotropní látky než konopí, pryskyřice z konopí a psychotropní látky obsahující tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemickou variantu - THC, anebo jedu,

a to výlučně pro vlastní potřebu a v množství větším než malém.

Ustanovení § 284 odst. 2 TZ postihuje ostatní případy neoprávněného přechovávání OPL než ty, které jsou uvedeny v odst. 1 totožného ustanovení. Jedná se zejména o jiné než konopné drogy. Taktéž má povahu ohrožovacího deliktu. K definici přechovávání lze analogicky použít podrobný výklad odst. 1 (viz výše). Přechováváním ve smyslu § 284 odst. 2 TZ musí být přechovávání pro svou vlastní a výlučnou spotřebu. Pojmeme „množství větší než malé“ se zabývám v samostatné kapitole této práce. Ve vztahu k tomuto konkrétnímu TČ tento pojem podrobně rozebírám i na předcházející straně.

Ustanovení § 284 odst. 2 TZ je řazeno do kategorie přečinů. Pachatelem může být osoba fyzická i osoba právnická.

Kvalifikovaná skutková podstata podle § 284 odst. 3 TZ postihuje neoprávněné přechovávání OPL a jedu ve větším rozsahu.

Výchozím stupněm pro větší rozsah je množství větší než malé, již v této práci opakovaně definované. Spáchání činu ve větším rozsahu musí být mnohonásobkem (desetinásobkem) hraničního množství většího než malého (viz samostatná kapitola této práce 5.2. nebo podkapitola 5.4.1., kde pojem definuji u trestného činu § 283 TZ). Velmi specifickým kritériem je zde taktéž míra závislosti pachatele a její zohlednění při určení potřebné obvyklé dávky drogy pro pachatele.

Pro zavinění trestného činu ve smyslu § 284 odst. 3 TZ postačí nedbalost (vědomá/nevědomá).

Kvalifikovaná skutková podstata podle § 284 odst. 4 TZ postihuje neoprávněné přechovávání OPL a jedu ve značném rozsahu.

Při této kvalifikované skutkové podstatě dochází ke spáchání činu ve značném rozsahu a jedná se o zločin. Pojem značný rozsah je v této práci již definován na předchozích stranách, avšak zjednodušeně se jedná o rozsah několikanásobně vyšší (desetinásobek) než v případě spáchání takového činu ve větším rozsahu. Větší rozsah je desetinásobkem množství většího než malého.

Spáchání trestného činu podle § 284 odst. 4 TZ je z hlediska kvalitativního a kvantitativního nejvyšším možným stupněm. Pokud bychom použili podpůrné pravidlo (možného) zisku z této trestné činnosti, musel by zisk dosahovat částky nejméně 1.000.000,- Kč (§ 138 TZ). Je zřejmé, že se bude jednat o případy s látkami v mimořádných kvalitách a v enormním množství.

4.4.3. Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku (285 TZ)¹²¹

§ 285 Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku

(1) *Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje v množství větším než malém rostlinu konopí, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, peněžitým trestem nebo propadnutím věci.*

(2) *Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje v množství větším než malém houbu nebo jinou rostlinu než uvedenou v odstavci 1 obsahující omamnou nebo psychotropní látku, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, peněžitým trestem nebo propadnutím věci.*

(3) *Odnětím svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve větším rozsahu.*

(4) *Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve značném rozsahu.*

Trestný čin § 285 TZ se věnuje trestnosti produkce rostlin konopí a ostatních rostlin a hub obsahujících OPL, a to jak pro vlastní potřebu, tak pro ostatní. Privilegovanou skupinou jsou zde samozásobitelé rostlin a hub, kteří se dočkají nižšího trestního postihu oproti pěstitelům, kteří rostliny a houby pěstují pro další distribuci. „Pěstování pro vlastní potřebu je podle § 285 trestné až od množství většího než malého (zatímco při jejich pěstování pro další distribuci nehraje jejich množství ve smyslu § 283 žádnou roli.)“ Trestní postih u pěstování pro vlastní potřebu je výrazně nižší než trestní postih u pěstování pro jiného (komerční pěstování rostlin).

Ustanovení § 285 TZ rozděluje pěstitele konopí pro vlastní potřebu a pěstitele ostatních rostlin a hub pro vlastní potřebu, přičemž pěstitelům konopí zde hrozí mírnější postih. Stále existují rostliny s psychotropním účinkem, které

¹²¹ Při tvorbě této podkapitoly bylo čerpáno z: DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4, Systém ASPI, komentář k § 285 TZ

nejsou nikterak kriminalizovány a řadí se sem např. puškovec nebo muškátový ořech.

Předmětem ochrany pro § 285 TZ je taktéž život a zdraví lidí, což je společné pro všechny drogové trestné činy. Dále jsou chráněny vztahy narušované nekontrolovaným užíváním těchto nelegálních látek.

Již víme, že omamné (příloha č. 1 až 3) a psychotropní látky (příloha č. 4 až 7) jsou ve smyslu zákona o návykových látkách uvedené v nařízení vlády ČR č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek. Pojďme si tu nyní definovat rostliny a houby. Komentář k trestnímu zákoníku uvádí, že rostliny jsou mnohobuněčné fotosyntetické organismy a jejich tělo se skládá z orgánů. Druhy rostlin obsahujících OPL jsou uvedeny v nařízení vlády č. 455/2009 Sb., v jeho příloze č. 1. Do této skupiny patří např. kokainovník pravý, rostliny konopí (obsah. více než 0,3 % látek se skupiny THC). V kontextu Jednotné úmluvy o omamných látkách do této skupiny dále patří mák setý. Rostlina konopí je v ČR sama o sobě řazena mezi omamné látky. Kanabinoidy (THC) jsou již specifické psychotropní látky.

Houby definuje komentář jakožto stélkaté mnohobuněčné organismy různého tvaru a velikosti s nedostatkem chlorofylu. Houby obsahující OPL jmenuje nařízení vlády č. 455/2009 Sb. (příloha č. 1). Řadí se sem veškeré houby obsahující psilocybin a psilocin.

Ustanovení § 285 TZ pojímá celkem 4 skutkové podstaty, přičemž dvě z nich jsou základní a dvě privilegované. Pachatelem tohoto trestného činu může být fyzická i právnická osoba. Pokus je trestný jako dokonáný trestný čin. Příprava tohoto trestného činu trestná není.

Základní skutková podstata TČ podle § 285 odst. 1 TZ postihuje neoprávněné pěstování rostliny konopí v množství větším než malém výlučně pro vlastní potřebu.

Již je nám známo, že rostlina konopí je řazena mezi OPL, pouze pokud obsahuje 0,3 % látek ze skupiny tetrahydrokanabinolů. K dokonání tohoto TČ postačí pěstování rostliny konopí v množství větším než malém a pěstování výlučně pro vlastní potřebu. Ustanovení § 285 odst. 1 TZ se řadí mezi tzv. ohrožovací delikty a jedná se o přečin.

Zákonem je dovoleno pěstovat druhy a odrůdy rostliny konopí, označované jako „technické konopí“, které obsahují nejvýše 0,3 % látek ze skupiny tetrahydrokanabinolů. V případě, že je tato rostlina pěstována na celkové ploše větší než 100 m² (tato rozloha platí i pro součet většího množství menších osetých ploch), má podle § 29 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, v platném znění, pěstitel ohlašovací povinnost vůči místně příslušnému celnímu orgánu. Stejná ohlašovací povinnost platí pro osoby pěstující mák setý. Pěstování druhů a odrůd rostliny konopí obsahujících více než 0,3 % látek ze skupiny tetrahydrokanabinolů bez povolení je tedy v ČR zakázáno a z tohoto zákazu neexistuje obecná výjimka ani pro účely např. výzkumu nebo léčby.“¹²²

O neoprávněném pěstování hovoříme vždy, pokud nejde o pěstování s náležitým povolením. Pěstováním rostliny konopí je zamýšlen proces od zasetí semene, péče o rostlinu až po sklizeň. Jedná se o jednoletou jedovatou vysokou bylinu a k trestní odpovědnosti postačí podíl na jedné z jmenovaných činností produkce. Nejedná se o výrobu, ale o přirozený růst rostliny. Vypěstování lze považovat za opatření omamné látky, které je trestně postižitelné pouze pokud tak pachatel činil pro někoho jiného (§ 283 TZ). Není podstatné, v jakém prostoru k pěstování dochází, zda se jedná o majetek pěstitele, či někoho jiného. Výrobou ve smyslu § 283 TZ je myšleno zpracování následující po sklizni. Jedná se o proces k získání sušiny (marihuana), výtěžku z pryskyřice (hašiš) nebo extrakce THC.¹²³

Dovoluji si zde polemiku nad tím, kdy hovoříme o pěstování konopí (§285 TZ) a kdy již hovoříme o výrobě OPL ve smyslu 283 TZ. Pokud hovoříme o pěstování konopí, automaticky se počítá s její sklizní, což je součástí pěstitelského procesu. Pěstitel následně sklizené konopí uskladní, přičemž logicky dojde k jeho usušení (zakonzervování). Jedná se však o zcela přirozený proces, zcela nezávislý na vůli pěstitele a nejedná se tedy o neoprávněné zpracování. K procesu usušení rostliny konopí dochází samovolně, což pěstitel není schopen ovlivnit. Soudní moc však sušení konopí označuje již za fázi výroby ve smyslu § 283 TZ (viz předchozí

¹²² Zaostřeno na drogy, Úřad vlády České republiky, 2010, ISSN 1214 -1089, s. 7

¹²³ Samotné neoprávněné pěstování rostliny konopí nelze ztotožňovat s pojmem „výroba“ omamné nebo psychotropní látky ve smyslu § 283 odst. 1 tr. zákoníku (viz rozhodnutí pod č. 18/2007 Sb. rozh. tr.). O výrobu, resp. některou její fázi, by mohlo jít pouze v případech, pokud by rostlina konopí byla sklizena a následně došlo k jejímu neoprávněnému zpracování v procesu, v němž by jako vstupní komponent byla dále upravována, a to buď do stavu způsobilého již ke spotřebě (marihuana), anebo k získání psychotropní látky tetrahydrokanabinolu (THC). (Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 300/2014)

odstavec). Zastávám názor, že za výrobu by měla být považována další aktivní činnost pěstitele k získání OPL. Pojmem marihuana jsou myšleny sušené vrcholíky rostliny konopí, aktivní činnost tedy shledávám například v oddělení těchto vrcholíků od zbytku rostliny. Objevují se názory, že sušení a drcení rostliny konopí není omamnou látkou odlišnou od konopí, ale jedná se o tutéž omamnou látku pouze v jiné formě.

Lze říci, že ustanovení § 285 TZ míří výlučně na pěstitele konopí pro botanické účely, kteří nemají v úmyslu takové konopí sklídit. Do slova jde o postih situace, kdy pěstitel nechává své konopí růst, ale dále s ním již nakládat nemůže. Postihováno je tedy pěstitelství marihuany pro okrasu, přičemž vyvstává otázka, zda je skutečně nutné toto jednání postihovat za pomoci prostředků trestního práva. Dle mého názoru se jedná o nadbytečné ustanovení, mezeru v zákoně a zcela paradoxní situaci. Toto tvrzení podporuje fakt, že judikatura se k tomuto ustanovení trestního zákoníku vyjadřuje jen velmi skromně.¹²⁴

V praxi dochází k situacím, kdy pěstitelům konopí pro vlastní potřebu (na zahrádce) hrozí totožný trest jako např. producentům pervitinu (z velkých varen). Mám za to, že každý pěstitel konopí má v úmyslu rostliny sklídit a dále použít, tedy se stane producentem, což již spadá pod § 283 TZ. Problém je aktuálně řešen prostřednictvím institutu mimořádného snížení trestu, což je dle mého názoru nedostatečné řešení.¹²⁵

K mimořádnému snížení trestu však rozhodně nemusí dojít ve všech případech, neboť se jedná o výjimečný institut. Dovoluji si zde odkázat na nedávný náleze Ústavního soudu ze dne 14. 4. 2020, sp.zn. IV. ÚS 950/19, který vyvolal mnoho bouřlivých reakcí veřejnosti. Citovaným náleze byla zamítnuta stížnost stěžovatele odsouzeného k šestiletému trestu odnětí svobody za pěstování konopí na zahradě svého rodinného domku. Muž v tomto případě považoval trest za velmi nepřiměřený a přísný. Uvádím, že stěžovatel v tomto případě překročil hranici množství velkého rozsahu čtyřnásobně. Muž uvedl, že si z pěstovaného konopí

¹²⁴ Trestné činy související s konopím aneb rozdíl m | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sběrka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ [cit. 22.09.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/trestne-ciny-souvisejici-s-konopim-aneb-rozdil-mezivypěstovanim-a-vyrobou-konopi-113288.html>

¹²⁵ Trestné činy související s konopím aneb rozdíl m | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sběrka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ [cit. 22.09.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/trestne-ciny-souvisejici-s-konopim-aneb-rozdil-mezivypěstovanim-a-vyrobou-konopi-113288.html>

vyráběl pro svou vlastní potřebu mast na záda, což soudy označily za velmi nepravděpodobné. V průběhu řízení bylo dokonce konstatováno, že muž by se s takovým množstvím látky předzásobil mastí na 37 let dopředu. Nález ústavního soudu taktéž předestřel závěr, že „*argumentace rodinnými a osobními poměry osoby dopouštějící se trestné činnosti není dostačující, pokud zde nejsou dány individuální okolnosti odlišující danou osobu od osoby v obdobném postavení.*“¹²⁶ Jsem přesvědčená o tom, že Ústavní soud zde reagoval zcela přiměřeně ke všem okolnostem případu a nesouhlasím s názory, které uložený trest označují za příliš tvrdý. Mám za to, že zastánci těchto názorů lobují spíše za legalizaci marihuany, což je politickou otázkou, nikoliv otázkou trestněprávní, což by rozhodně neměl řešit Ústavní soud.¹²⁷

*Určení, které drogy jsou považovány za nelegální a zda při posuzování trestnosti obchodování s nimi bude činěn rozdíl mezi tzv. lehkými a tvrdými drogami, nenáleží ani obecným soudům, ani soudu ústavnímu. Je to zákonodárce, kdo na základě politické vůle stanoví sazby trestů pro jednotlivé skutkové podstaty. Obecné soudy pak nemohou své vlastní hodnocení závažnosti či společenské nebezpečnosti promítat nad rámec svých zákonem stanovených oprávnění do určení trestu mimo zákonný rámec.*¹²⁸

Zdůrazňuji, že § 285 odst. 1 postihuje pěstování konopí výlučně pro vlastní potřebu pachatele a musí jít o množství větší než malé. Množství větší než malé popisuji v samostatné kapitole této práce a vyjadřuji se k problematičnosti způsobu stanovení daného hraničního množství. Ve smyslu již zrušené přílohy č. 2 nařízení vlády č. 455/2009 Sb. se má jednat o množství více než 5 rostlin. Aktuálně je toto však na posouzení soudů s přihlédnutím k aktuální judikatuře.

Pachatelem může být jak osoba fyzická, tak právnická. Jedná se o výlučně úmyslný trestný čin, k jehož zavinění postačuje úmysl nepřímý.

¹²⁶ Je nepodmíněný šestiletý trest pro pěstitele mar | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbíрка zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ [cit. 22.09.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/je-nepodmineny-sestiletý-trest-pro-pestitele-marihuany-neprimereny-111165.html>

¹²⁷ Je nepodmíněný šestiletý trest pro pěstitele mar | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbíрка zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ [cit. 22.09.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/je-nepodmineny-sestiletý-trest-pro-pestitele-marihuany-neprimereny-111165.html>

¹²⁸ Usnesení NS 11 Tdo 701/2020

Druhá základní skutková podstata podle § 285 odst. 2 TZ postihuje neoprávněné pěstování:

- jiných rostlin obsahujících omamné nebo psychotropní látky než konopí,

- hub obsahujících omamné nebo psychotropní látky,

a to výlučně pro vlastní potřebu a v množství větším než malém.

Tato skutková podstata je co do znaků konstruována totožně jako první základní skutková podstata tohoto TČ, která dopadá na pěstování konopí. Ve smyslu § 285 odst. 2 TZ je postihováno pěstování hub a rostlin obsahujících OPL s výjimkou konopí. Jedná se zejména o rostliny máku, keře koky, houby z rodu Psilocybe a Conocybe. Má též povahu ohrožovacího deliktu, jedná se o přečin a k jeho dokonání postačí samotné neoprávněné pěstování určité houby nebo rostliny. Pachatelem může být osoba fyzická i právnická a nemusí se jednat o osobu závislou ani o jejich uživatele, neboť pachatelem může být i osoba, která rostlinu nebo houbu dosud neužila, avšak plánuje její první užití.

Pěstováním je i zde myšlen proces od zasetí po sklizeň. Pachatel je musí pěstovat pro vlastní potřebu. Pro trestnost je i zde nutné pěstovat takové rostliny/houby v množství větším než malém. Ve smyslu již zrušené přílohy č. 2 nařízení vlády č. 455/2009 Sb. se má např. u kokainovníku jednat o množství více než 5 rostlin a u psilocybinových hub se musí jednat o množství více než 40 hub. Aktuálně je toto však na posouzení soudů s přihlédnutím k aktuální judikatuře.

Kvalifikovaná skutková podstata podle § 285 odst. 3 TZ postihuje neoprávněné pěstování rostlin a hub obsahujících OPL ve větším rozsahu.

Větší rozsah se odvíjí od druhu takto vypěstovaných rostlin a hub a jejich množství. Požadovaný rozsah je nutno vymezit ke každé takové rostlině a houbě zvlášť, z důvodu jejich různých účinků, kvality a vlastností. Pro zopakování uvádím, že větším rozsahem se rozumí minimálně desetinásobek množství většího než malého. Z podpůrného hlediska (možného) zisku je orientační částka od 1. 10. 2020 stanovena na 100.000,- Kč. Ustanovení § 285 odst. 3 TZ popisuje zvlášť přitěžující okolnost, k jejíž zavinění postačí nedbalost (vědomá/nevědomá). Jedná se o kategorii přečinů.

Druhá kvalifikovaná skutková podstata podle § 285 odst. 4 TZ postihuje neoprávněné pěstování rostlin a hub obsahujících OPL ve značném rozsahu.

Zde se jedná o přečin postihující spáchání takového činu ve značném rozsahu. Opětovně opakují, že značný rozsah není zákonem nikterak definován. Dle výkladových pravidel se má jednat minimálně o desetinásobek většího rozsahu. Podpůrné pravidlo § 138 TZ vyjadřuje značný rozsah získatelnou částkou 1.000.000,- Kč. V § 285 odst. 4 je obsažen nejvyšší možný rozsah spáchání takového činu. V praxi se bude jednat o případy velkého množství takových rostlin a hub s mimořádnou kvalitou. Z hlediska zavinění tohoto TČ postačí nedbalost.

4.4.4. Výroba a držení předmětu k výrobě omamné a psychotropní látky a jedu (§ 286 TZ)¹²⁹

§ 286 Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu

(1) Kdo vyrobí, sobě nebo jinému opatří anebo přechovává precursor nebo jiný předmět určený k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku, který obsahuje omamnou nebo psychotropní látku, nebo jedu, bude potrestán odnětím svobody až na pět let, peněžitým trestem, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin ve značném rozsahu,

c) spáchá-li takový čin ve větším rozsahu vůči dítěti, nebo

d) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

I ustanovení § 286 TZ reaguje na možné ohrožení z nekontrolovaného nakládání a výroby OPL, přípravků obsahujících tyto látky a jedů. Citovaný

¹²⁹ Při tvorbě této podkapitoly bylo čerpáno z: DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4, Systém ASPI, komentář k § 286 TZ

paragraf postihuje výrobu, opatření a přechovávání prekursorů a jiných předmětů určených k nedovolené výrobě takových látek.

Omamné a psychotropní látky jsou obsaženy v přílohách nařízení vlády ČR č. 463/2013 Sb. Přípravky obsahující omamné a psychotropní látky jsou dle zákona o návykových látkách roztoky a směsi obsahující jednu nebo více omamných, psychotropních látek nebo prekursorů.¹³⁰ Prekursory jsou látky použitelné k výrobě OPL, uvedené v přímo použitelných předpisech EU. Jde o kontrolované látky, které jsou přísně regulovány. Řadí se sem např. pseudoefedrin, který se používá k výrobě pervitinu. V ČR je příslušným zákonem zákon č. 272/2015 Sb., o prekursorech drog.

Výroba je zpravidla chemický proces, který vede k získání takové látky, přípravku nebo jedu. Dále se sem řadí např. čištění látek, přeměna látek a postupy vedoucí ke zvýšení účinnosti dané látky. Akcentuji, že pakliže dochází k výrobě těchto látek za použití příslušných prostředků, nástrojů a předmětů, je nutno toto závadné jednání kvalifikovat ve smyslu § 283 TZ a nikoliv § 286 TZ.

Ustanovení § 286 TZ obsahuje dvě skutkové podstaty, jednu základní a jednu kvalifikovanou. Citovaného trestného činu se může dopustit výlučně fyzická osoba. Pokus tohoto TČ je postihován stejně, jakožto dokonaný trestný čin. Příprava trestná není.

Základní skutková podstata TČ podle § 286 odst. 1 TZ postihuje:

- výroba prekursorů a jiných předmětů určených k nedovolené výrobě omamných nebo psychotropních látek, přípravků, které obsahují omamné nebo psychotropní látky, anebo k nedovolené výrobě jedů,**
- opatření takových předmětů pro sebe a pro jiného a**
- přechovávání takových předmětů.**

Popsané alternativy tvoří objektivní stránku tohoto trestného činu. Jedná se o přečin a pachatelem může být trestně odpovědná fyzická osoba. Jedná se výlučně o úmyslný TČ, postačuje úmysl nepřímý. Nyní si pojdme vysvětlit, co jsou

¹³⁰ Jedy jsou vysoce toxické látky, způsobující otravy již při užití malé dávky (příloha č. 1 k nařízení vlády č. 467/2009 Sb.) a chemické směsi, které obsahují nejméně 7 % takových látek.

„předměty určené k nedovolené výrobě omamných nebo psychotropních látek, přípravků, které obsahují omamné nebo psychotropní látky, anebo k nedovolené výrobě jedů.“ V tomto kontextu se jedná o prekursory, a další předměty, myšleno: nástroje, zařízení, přístroje, pomůcky, suroviny, počítačové programy. Můžou to být předměty vytvořené (komplexní zhotovení), přizpůsobené (upravené pro svůj účel) nebo obecně použitelné k výrobě OPL (věc běžné potřeby). Podotýkám, že tyto předměty lze vyrobit, opatřit a přechovávat jak pro sebe, tak pro někoho jiného.

K trestní odpovědnosti postačí výroba, opatření a přechovávání takových předmětů, aniž by vyloženě muselo dojít k samotné výrobě. Nezáleží zde na záměru pachatele. Jedná se o ohrožovací delikt. K dokonání TČ dochází tím, že si pachatel předmět úmyslně vyrobí, opatří nebo přechovává. Zmiňuji, že pachatel může být tímto jednáním nápomocný k samotné výrobě OPL podle § 283 TZ (forma účastenství).

V návaznosti na uvedené je zřejmé, že § 286 TZ je velmi blízký přípravnému jednání u § 283 TZ. Zde je podstatné, zda pachatel předmět vyrobí, opatří a přechovává ve vztahu (§ 283 TZ) / bez vztahu (§ 286 TZ) k individuálně určenému trestnému činu. Z povahy věci je tedy vyloučen jednočinný souběh těchto trestných činů. Uvádím, že ve smyslu § 286 TZ lze trestněprávně postihnout nakládání s těmito předměty i po skončení samotné výroby OPL. Množství prostředků/předmětů určených k výrobě OPL v § 286 TZ nehraje žádnou roli, avšak může mít u pachatele vliv na druh a výši trestu (hodnota, kvalita, rozsah využitelnosti těchto předmětů).

Opatřením je jakékoliv nabytí takových předmětů, přičemž nezáleží na způsobu (krádež, koupě, výměna, dovoz ze zahraničí). Přechováním je jakákoliv forma držení takových předmětů s výjimkou výroby a opatření. Prekursory jsou ostře hlídané látky, v kontextu § 286 TZ je postihována pouze jejich oprávněná výroba, opatření a přechovávání. Pakliže by se jednalo o neoprávněnou dispozici s prekursory, ocitáme se již ve skutkové podstatě § 283 TZ. U jiných takových předmětů než prekursorů, není podstatné, zda jde o výrobu, opatření nebo přechovávání oprávněné či neoprávněné. Jedná se o předměty, které nevyžadují žádné povolení.

Kvalifikovaná skutková podstata podle § 286 odst. 2 TZ uvádí tyto kvalifikační okolnosti:

**Většinu důležitých pojmů, obsažených pod jednotlivými písmeny této kvalifikované skutkové podstaty, jsem již podrobně definovala na předcházejících stránkách této rigorózní práce, níže tedy uvádím pouze stručná shrnutí a definice.*

a) spáchání činu v pozici člena organizované skupiny

Trestní zákoník nedefinuje pojem organizovaná skupina. Soudní judikatura definuje organizovanou skupinu jako sdružení nejméně tří trestně odpovědných osob, které se vyznačuje výbornou koordinací a dělbou úkolů. Co do zavinění je u pachatele vyžadován úmysl. V takovém případě se jedná o zločin.

b) spáchání činu ve značném rozsahu

Trestní zákoník nedefinuje značný rozsah spáchání trestného činu § 286 TZ. Ve smyslu komentáře k trestnímu zákoníku má jít o značné ohrožení zájmů chráněných TZ. Při posuzování musí být zohledněno množství, kvalita takových předmětů, jejich hodnota a jejich praktická použitelnost. Je bráno v potaz, zda se jedná o kompletní zařízení určené k výrobě těchto předmětů určených pro více osob, zda jsou vyráběny pouze dílčí komponenty či zda jsou vyráběny, opatřovány nebo přechovávány např. suroviny potřebné k výrobě. Rovněž lze využít podpůrné pravidlo získané (získatelné) částky z výroby těchto předmětů, která by měla dosáhnout výše nejméně 1.000.000,- Kč (od 1. 10. 2020). K zavinění postačí nedbalost. V takovém případě se jedná o zločin.

c) spáchání činu ve větším rozsahu vůči dítěti

Při posuzování většího rozsahu spáchání tohoto trestného činu je nutné přihlídnout k množství, kvalitě a celkové využitelnosti takových předmětů. Musí být zohledněna délka výroby, způsob výroby apod. Dále je rozhodující jak velké množství OPL bylo možno za pomoci těchto předmětů vyrobit a taktéž je možno přihlídnout k utrženému/možnému zisku z tohoto TČ, který by měl být nejméně 100.000,- Kč. Předmětem

útočku tohoto TČ, cílem výroby, opatření nebo přechovávání těchto předmětů, je dítě mladší 18 let (v době spáchání činu dítě nedovršilo 18 let). K dokonání činu není nutné, aby dítě předměty skutečně obdrželo. K zavinění postačí nedbalost (vědomá/nevědomá). Jedná se o zločin.

d) získání činem pro sebe nebo pro jiného značného prospěchu

Značný prospěch je definován jakožto prospěch, který je vyjádřen v penězích a dosahuje výše nejméně 1.000.000,- Kč (od 1. 10. 2020). Pachatel musí jednat v zájmu získat značný prospěch pro sebe nebo pro jiného. Pro zavinění postačí nedbalost. K dokonání je třeba, aby pachatel skutečně dosáhl značného prospěchu. I v tomto případě se jedná o zločin.

4.4.5. Šíření toxikomanie (§287 TZ)¹³¹

§ 287 Šíření toxikomanie

(1) Kdo svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje anebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) jako člen organizované skupiny,

b) vůči dítěti, nebo

c) tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 vůči dítěti mladšímu patnácti let.

¹³¹ Při tvorbě této podkapitoly bylo čerpáno z: DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4, Systém ASPI, komentář k § 287 TZ

Trestný čin § 287 TZ sankcionuje šíření drogového jednání a šíření zneužívání drogových preparátů. Chráněným zájmem jsou zde lidé, kteří mají být chráněni před riziky spojenými s užíváním návykových látek.

Citované ustanovení fakticky pojímá zákaz šíření a zneužívání návykových látek, a to jiných než alkoholu. Již víme, že návykové látky mají nepříznivý vliv na psychiku člověka, jeho rozpoznávací schopnosti a ovlivňují jeho sociální chování. Návykové látky upravuje § 130 TZ, který mezi návykové látky řadí: omamné látky, psychotropní látky, jiné látky s takovým účinkem (léky, ředidla), ale i alkohol. Zákonné ustanovení § 287 TZ však šíření zneužívání alkoholu přímo vylučuje. Obdobně citované ustanovení nedopadá např. na tabák, čokoládu, kávy apod. Uvedené látky nelze zařadit mezi návykové látky, avšak alkohol ano. Svádění ke zneužívání alkoholu je však trestné výlučně vůči dětem (viz TČ podávání alkoholu dítěti podle § 204 TZ).

Trestný čin šíření toxikomanie obsahuje tři skutkové podstaty. Jednu základní a dvě kvalifikované. Skutková podstata § 287 je subsidiární ve vztahu ke skutkové podstatě § 283. Z tohoto důvodu je vyloučen jejich jednočinný souběh. Daný čin může spáchat výlučně fyzická osoba. Pokus takového činu je posuzován jakožto dokonáný trestný čin, příprava trestná není.

Základní skutková podstata TČ podle § 287 odst. 1 TZ postihuje:

- **svádění jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu,**
- **podporování jiného k zneužívání takové látky,**
- **jiné podněcování zneužívání takové látky,**
- **šíření zneužívání takové látky.**

Výše uvedené alternativy jednání vytváří objektivní stránku TČ § 287 TZ. K trestní odpovědnosti postačuje samotné svádění jiného, podporování jiného či podněcování ke zneužívání takové návykové látky a šíření zneužívání návykové látky. Není třeba, aby došlo k důsledkům z toho hrozících (není nutné, aby pachatelem oslovené osoby byly návykovými látkami skutečně ovlivněny). Jedná se o ohrožovací trestný čin. Trestný čin je dokonán ve chvíli, kdy takto pachatel činí úmyslně.

Nyní si pojdme blíže vysvětlit důležité pojmy vztahující se k závažnému jednání pachatele, ačkoliv je trestní zákoník nikterak nespécifikuje. **Sváděním jiného** je myšleno vyvolání rozhodnutí ke zneužívání (naléhání, přemlouvání). Dále lze sváděním označit poučení osoby, jak to má učinit, případně názorné předvedení. Jednání musí směřovat vůči konkrétní osobě, která návykové látky dosud neužívá. **Podporováním jiného** je fyzická nebo psychická podpora ať už osoby, která látky dosud neužívala nebo osoby, která tyto látky dlouhodobě užívá. Podporou je například vyhledávání vhodného místa pro aplikaci drogy, opatření injekční stříkačky, poskytování rad nebo utvrzení osoby v pokračování užívání návykových látek. U pachatele musí být zřetelný úmysl podpory oslovené osoby. Tento úmysl absentuje u různých organizací, které preventivně pomáhají uživatelům návykových látek. **Podněcování** lze definovat jako snahu vzbudit v jiných lidech rozhodnutí užívat návykové látky. Podněcování na rozdíl od svádění není zaměřeno na konkrétní osobu.¹³² **Jinou formou šíření** jsou například různé výzvy a další aktivity k šíření drogové kultury.

„Pro naplnění znaku podněcování u trestného činu šíření toxikomanie podle § 287 tr. zákoníku se nevyžaduje, aby pachatel, pokud nabízí k prodeji prostředky sloužící ke zneužívání drogy, nabízel přímo látky, jež předmětné omamné nebo psychotropní látky obsahují, ale postačí, jestliže veřejně prezentuje širší sortiment takových produktů, látek, nástrojů či výrobků apod., které se ke zneužívání omamných a psychotropních látek obvykle používají, tyto látky připomínají nebo na ně v různých souvislostech poukazují. Podněcováním v uvedeném smyslu je posuzovaná činnost tehdy, jestliže je ve svém souhrnu způsobilá ovlivnit rozhodnutí jiných osob k tomu, aby návykové látky, jiné než alkohol zneužily, nebo v nich takové rozhodnutí vzbudit, aniž by k tomuto účinku skutečně došlo.“
(Rozhodnutí NS sp. zn. 8 Tdo 1217/2014)

Ustanovení § 287 odst. 1 se řadí do kategorie přečinů, pachatelem může být pouze fyzická osoba a jedná se výlučně o úmyslný trestný čin (postačuje úmysl nepřímý).

¹³² O podněcování ve smyslu přečinu šíření toxikomanie podle § 287 odst. 1 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku se jedná také tehdy, když pachatel v rámci své podnikatelské činnosti nabízí takový sortiment zboží, který je uspořádán tak, že zákazník si může bez obtíží vytvořit představu o výrobě jiné návykové látky než alkoholu. Okolnost, že pachatel zboží opatřil informací o protiprávnosti výroby návykových látek, nemá pro vznik trestní odpovědnosti za citovaný přečin žádný význam. (Usnesení NS sp. zn. 3 Tdo 1218/2014)

Kvalifikovaná skutková podstata podle § 287 odst. 2 TZ uvádí tyto kvalifikační okolnosti:

**Většinu důležitých pojmů, obsažených pod jednotlivými písmeny této kvalifikované skutkové podstaty, jsem již podrobně definovala na předcházejících stránkách této rigorózní práce, níže tedy uvádím pouze stručná shrnutí a definice.*

a) spáchání činu v pozici člena organizované skupiny

Trestní zákoník nedefinuje pojem organizovaná skupina. Soudní judikatura definuje organizovanou skupinu jako sdružení nejméně tří trestně odpovědných osob, které se vyznačuje výbornou koordinací a dělbou úkolů. Co do zavinění je u pachatele vyžadován úmysl. V takovém případě se jedná o zločin.

b) spáchání činu vůči dítěti

Předmětem útoku tohoto TČ, cílem k podněcování zneužívání návykové látky, je dítě mladší 18 let (v době spáchání činu dítě nedovršilo 18 let). Z hlediska počítání času musí ke spáchání činu dojít den před osmnáctými narozeninami. K zavinění postačí nedbalost. Jedná se o zločin.

c) spáchání činu tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem

Jedná se o zvlášť přitěžující okolnost, při které dochází k šíření toxikomanie různorodými způsoby, přičemž je většinou účinně zasažen široký okruh lidí. Ustanovení § 287 odst. 2 písm. c) TZ má svůj základ v závazku ČR vyplývajícího z čl. 9 společného postupu odsouhlaseného Radou Evropské unie na základě článku K3 Smlouvy o EU.

Tiskem jsou zde určité obrazy a texty obsažené na papíru (noviny, časopisy, knihy a sborníky). **Film** je ve smyslu komentáře definován jako děj, zachycený na médiu umožňující jeho veřejné promítání. **Rozhlas a televize** jsou nejvlivnější masmédiá. Rozhlasem dochází k veřejnému šíření řeči a hudby a televizí jsou šířeny televizní filmy a inscenace.

Veřejně přístupnou sítí je internet, webové stránky nebo např. Facebook. **Jiné obdobně účinné způsoby** šíření informací představují např. CD, DVD. Řadí se do kategorie zločinů.

„Znak jiným obdobně účinným způsobem ve smyslu trestného činu šíření toxikomanie podle § 287 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku je naplněn tehdy, jestliže rozsah a koncentrace nabízené jiné návykové látky než alkoholu dosahuje takové intenzity, která je srovnatelná se spácháním tohoto činu tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí.“¹³³

„Společenskou škodlivost uvedeného trestného činu nevylučuje skutečnost, že propagační materiály k šíření jiné návykové látky než alkoholu bylo možné volně získat na internetu. O společenské škodlivosti pak může svědčit též okolnost, že pachatel koncentruje nabídku jiné návykové látky než alkoholu na jedno místo (např. do tzv. grow shops).“¹³⁴

Nejvyšší soud dále ve svém usnesení sp. zn. 11 Tdo 1131/2016 judikoval, že samotná dispozice se semeny konopí není bez dalšího trestná. Jiná situace nastává, pokud pachatel na jednom místě koncentruje nejen semena, ale i další zboží, které slouží k úspěšnému pěstování takové rostliny. Uvedeným zbožím mohou být např. návody a rady, jakož i další věci, které jsou se zneužíváním návykové látky spojeny či takové zneužívání propagují, podporují nebo mohou pozitivně působit na vědomí jiné osoby a v této vzbudit potřebu či touhu návykovou látku užít (např. kuřácké potřeby, obrázky na oblečení či jiných předmětech, apod.). Existence takového souboru zboží koncentrovaného na jednom místě a jeho nabízení a prodej, kterým se oslovuje neurčitý počet osob, je pak nutné vnímat jako podněcování ve smyslu § 287 tr. zákoníku. Přitom se nevyžaduje, aby zmíněný soubor předmětů byl fyzicky a ve stejném časovém období situován do jednoho místa. To platí o to více vzhledem k povaze kvalifikované skutkové podstaty přečinu šíření toxikomanie podle § 287 odst. 2 písm. c) tr.

¹³³ Usnesení NS sp. zn. 8 Tdo 1206/2012

¹³⁴ Usnesení NS sp. zn. 8 Tdo 1206/2012

zákoníku, kdy je zboží nabízeno např. prostřednictvím internetového obchodu. Postačuje, že pachatel svou činností dává najevo existenci komplexu věcí, kterými vzbuzuje u adresátů své nabídky přesvědčení o možnosti zajistit úspěšné získání a zneužití návykové látky.

Druhá Kvalifikovaná skutková podstata podle § 287 odst. 3 TZ postihuje šíření toxikomanie vůči dítěti mladšímu patnácti let.

Ustanovení § 287 odst. 3 TZ je též řazeno do skupiny zločinů. Předmětem útoku tohoto TČ, cílem k podněcování zneužívání určité návykové látky, je dítě mladší 15 let (v době spáchání činu dítě nedovršilo 15 let). Z hlediska počítání času musí ke spáchání činu dojít den před patnáctými narozeninami. K zavinění postačí nedbalost. Jedná se o zločin.

4.5. Sekundární drogová kriminalita

Nyní se pojd'me blíže věnovat sekundární drogové kriminalitě, které bývá zpravidla věnováno méně pozornosti než primární drogové kriminalitě. **Sekundární drogová kriminalita v sobě zahrnuje trestnou činnost, která je páchána v jiné souvislosti s OPL.**

Vědecké výzkumy ukazují, že primární a sekundární drogová kriminalita se značně prolínají, avšak přesný rozsah sekundární drogové kriminality není oproti primární drogové kriminalitě znám. Odhady jsou však takové, že se jedná o vysoké číslo v kontextu komplexní drogové kriminality. Ústředním problémem je, že **sekundární drogová kriminalita oproti primární drogové kriminalitě nevyplývá z běžných statistik kriminality**, a není tedy jasné, o které konkrétní trestné činy se jedná.¹³⁵

Mám za to, že pakliže by byla sekundární drogová kriminalita blíže zkoumána, došlo by k doplnění potřebných údajů, což by následně umožnilo nahlížet na problematiku užívání OPL z širšího úhlu pohledu. Je velmi důležité s těmito novými daty pracovat, účinně reagovat na nové trendy a zaměřit se především na **zlepšení protidrogové politiky a prevence.**

¹³⁵ ŠTEFUNKOVÁ, Michaela. *Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-180-6., s. 50

Pro lepší přehlednost níže uvádím **návrh teoretického vymezení sekundární drogové kriminality** tak, jak byl zpracován Institutem pro kriminologii a sociální prevenci. Návrh je kompatibilní s řazením EMCDDA, avšak přesněji reaguje na prostředí ČR. Dle tohoto návrhu došlo k separaci primární drogové kriminality od té sekundární tak, že pakliže se jedná o TČ ve smyslu §283 - §287 TZ, nelze jej zařadit zároveň do sekundární drogové kriminality, přestože by tam pro své znaky mohl být řazen. Mám za to, že níže popsany koncept obsáhl sekundární drogovou kriminalitu komplexně a hierarchicky, přičemž popisuje veškerá nelegální jednání související s aktuálním užíváním a nakládáním s OPL.

4.5.1. TČ kde je vliv OPL znakem skutkové podstaty

První skupinu tvoří takové trestné činy, u kterých je **vliv návykové látky znakem skutkové podstaty a jež pachatel spáchal pod vlivem této látky**. Pohybujeme se v podstatě na rozmezí mezi primární a sekundární drogovou kriminalitou, kdy je nutné, aby určité jednání v souvislosti s užitím návykové látky bylo pro jeho závažnost **trestáno jako samostatný trestný čin**.

„V r. 2019 bylo objasněno celkem 93,2 tis. TČ, z toho 14,5 tis. (15,5 %) bylo spácháno pod vlivem návykových látek.“¹³⁶

Níže uvedené skutkové podstaty se vztahují na veškeré OPL, avšak lze říci, že nejčastěji se jedná o trestnou činnost páchanou v souvislosti s konzumací alkoholu:

- **§ 274 TZ (ohrožení pod vlivem návykové látky),**
- **§ 360 TZ (opilství),**
- **§ 384 TZ (vyhýbání se výkonu služby),**
- **§ 385 TZ (vyhýbání se výkonu služby z nedbalosti),**

¹³⁶ MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., ROUS, Z., CIBULKA, J., FIDESOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2020. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019 [Annual Report on Drug Situation in the Czech Republic in 2019] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky, s. 146

- § 388 TZ (vyhýbání se výkonu strážní, dozorcí nebo jiné služby).¹³⁷

4.5.2. TČ zaměřené na získávání drog

Tuto kategorii tvoří **trestné činy související s motivací pachatele opatřit si drogu**. Z tohoto důvodu hovoříme o tzv. **kriminalitě opatrovací**. Pachatel se snaží získat prostředky na nákup drogy a jde tedy o **ekonomicky motivovanou trestnou činnost**.

„Poslední odhad ekonomicky motivované sekundární drogové kriminality byl proveden za r. 2017 – blíže viz VZ 2017. Na základě tohoto odhadu bylo v ČR v r. 2017 zjištěno celkem 120,4 tis. vybraných ekonomicky motivovaných TČ (60 % všech zjištěných TČ celkem), z nich odhadem 35 % (42,3 tis.) spáchali uživatelé drog. Nejvyšší podíl představovaly krádeže.¹³⁸

Nejčastěji se logicky objevuje kriminalita **majetková a násilná (krádeže, loupeže, zpronevěry)**. Dále jsou do této kategorie řazeny specifické skutky, jako jsou např. **krádeže drog dealerovi nebo „protislužby“ v podobě TČ ublížení na zdraví vůči třetí osobě na pokyn dealera a dále TČ zanedbání povinné výživy**, v důsledku nedostatku finančních prostředků pachatele.¹³⁹

4.5.3. TČ páchané pod vlivem drog

Třetí skupinu tvoří **trestné činy, které pachatelé uskutečňují v důsledku aktuálního užití/užívání drog**. Jedná se o **psychofarmakologicky motivované trestné činy**. Dominantní postavení zde taktéž zaujímá alkohol, ale ani jiné OPL příliš významně nezaostávají.

U těchto trestných činů musí být samotné **ovlivnění OPL zásadním elementem vedoucím ke spáchání trestného činu**. Velmi často se jedná o skutky,

¹³⁷ ŠTEFUNKOVÁ, Michaela. *Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-180-6., s. 50

¹³⁸ MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., ROUS, Z., CIBULKA, J., FIDISOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2020. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019 [Annual Report on Drug Situation in the Czech Republic in 2019] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky, s. 147

¹³⁹ ŠTEFUNKOVÁ, Michaela. *Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-180-6., s. 50

kdy pachatel užije drogu „na kuráž“, za účelem odstranění zábran a strachu. Řadíme sem však nejen trestnou činnost páchanou v důsledku intoxikace jedince, ale i trestnou činnost, která byla páchána v přímém důsledku abstinčního syndromu pachatele nebo změn jeho organismu, které přímo souvisí s užíváním OPL (skutek spáchaný uživatelem ve stavu toxické psychózy).

Do této kategorie nepatří skutky, u kterých užití OPL nemělo významný vliv na vznik nelegálního chování nebo skutky, které jsou sice spáchány pod vlivem OPL, ale pachatel by se jich s jistotou dopustil i bez samotného užití OPL.¹⁴⁰

4.5.4. TČ páchané v souvislosti s užíváním OPL jinou osobou

Jedná se o nově vzniklou kategorii, kam jsou řazeny trestné činy, jejichž příčinou je užívání OPL osobou odlišnou od pachatele (nejčastěji se jedná o osobu partnera pachatele). Vzhledem k této skutečnosti se jedná se o tzv. kvazi-opatrovací kriminalitu, která zahrnuje krádeže, úvěrové podvody, páchané s vidinou získání prostředků na nákup OPL pro jinou osobu (partnera). Dále lze do této skupiny zařadit např. násilnou trestnou činnost v podobě ublížení na zdraví dealerovi ze strany rodičů mladistvého uživatele drog.¹⁴¹

4.5.5. TČ páchané k zajištění fungování drogového trhu

Nutno říci, že v této kategorii lze jen stěží určit, které trestné činy se týkají výlučně OPL a které trestné činy se týkají černého trhu obecně. Je zde snaha o zachycení trestné činnosti zejména v souvislosti s drogovým obchodem. Jedná se o skutky týkající se podplácení při dovozu/vývozu a průvozu drog státem, násilné trestné činy mezi dealery nebo skutky spočívající v legalizaci výnosů z trestné činnosti (z obchodu s OPL).¹⁴²

¹⁴⁰ ŠTEFUNKOVÁ, Michaela. *Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-180-6., s. 51

¹⁴¹ ŠTEFUNKOVÁ, Michaela. *Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-180-6., s. 51-52

¹⁴² ŠTEFUNKOVÁ, Michaela. *Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-180-6., s. 52

4.5.6. TČ páchané na toxikomanech

Nemůže být sporu o tom, že uživatel drogy je více zranitelný a oklamatelný. Do poslední skupiny jsou tedy řazeny ty **trestné činy, které jsou páchany na uživatelích OPL** a tito **uživatelé se tedy stávají oběťmi trestné činnosti**. Nejčastěji se jedná o **majetkovou, násilnou nebo mravnostní trestnou činnost**. Není vyžadováno, aby pachatel přímo věděl, že zvýšená viktimnost oběti je způsobena OPL. Řadí se sem i situace, kdy pachatel neví o tom, že oběť je intoxikována. Nepatří sem skutky, kde OPL představuje prostředek ke spáchání trestné činnosti (oběť neužila OPL vědomě a dobrovolně).¹⁴³

Palčivým problémem sekundární drogové kriminality je fakt, že tyto trestné činy nejsou systematicky sledovány v žádném evidenčním systému. Institut pro kriminologii a sociální prevenci se tak zabýval i možnostmi sběru dat o sekundární drogové kriminalitě pro statistické účely. Jako nejvhodnější řešení se jeví **sběr dat přes informační systém evidence trestního řízení**, přičemž k zaznamenávání údajů by mělo docházet vždy na konci procesu vyšetřování trestné činnosti, kdy jsou již známy veškeré okolnosti případu a informace o pachateli daného trestného činu. V návaznosti na uvedené byla již pečlivě zpracována **metodika pro statistické účely**. Metodika se skládá ze dvou částí: A.) „Postup při zaznamenávání údajů o sekundární drogové kriminalitě v informačním systému Policie ČR“ a B.) Návod pro vyplňování jednotlivých položek k zaznamenávání sekundární drogové kriminality“. Tato metodika by neměla mít žádný vliv na průběh trestního řízení v dotčených věcech.¹⁴⁴

¹⁴³ ŠTEFUNKOVÁ, Michaela. *Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-180-6., s. 52-53

¹⁴⁴ ŠTEFUNKOVÁ, Michaela. *Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-180-6., s. 93

5. Kriminologické aspekty drogové kriminality v ČR

Kriminologie je samostatná empirická věda o kriminalitě (zločinnosti).

Tato věda se zabývá zločinem samotným, osobou zločince, obětí zločinu a kontrolou nelegálního chování.

V oblasti kriminologie jsou návykové látky významnými faktory, které přispívají k trestné činnosti. Dle odborných publikací existuje mezi návykovými látkami a kriminalitou určitý vztah, jehož charakter však doposud nebyl objasněn. Mezi těmito jevy totiž nebyla prokázána kauzalita, tedy že by užívání drog přímo vedlo k páčání trestné činnosti. Tyto jevy se nicméně navzájem posilují. Osoby, které drogy pravidelně užívají mají větší předpoklady k páčání trestné činnosti a naopak osoby, které se pohybují v deviantním kriminálním prostředí jsou více ohroženy návykovými látkami.¹⁴⁵ Souvislost mezi užíváním drog a trestnou činností tedy vyplývá spíše ze zákona než ze vzájemné korelace těchto jevů.¹⁴⁶

Výzkumy potvrdily, že mnoho pachatelů, kteří páčali násilné trestné činy a vloupání, předtím užili nějaké drogy. Většinou drogy u pachatele způsobí tento efekt: ztrátu zábran, větší sebevědomí a pachatelé mají tendenci říkat a dělat věci, které by za střízlivého stavu nedělali.¹⁴⁷

Jak již víme z předchozí kapitoly, u nealkoholové toxikomanie se setkáváme s různorodou škálou kriminality, kdy hovoříme o tzv. trestné činnosti související s návykovými látkami. Jedná se o **kriminalitu spojenou s výrobou a distribucí drog, kriminalitu páchanou pod vlivem drog (násilná a mravnostní), dále hovoříme např. o tzv. opatrovací kriminalitě a také kriminalitě páchané na drogově závislých osobách.**

5.1. Pachatelé drogové kriminality

Zastávám názor, že předpoklady vzniku „drogové kariéry“ jsou skryty skutečně v každé lidské bytosti. U někoho se v průběhu života tyto předpoklady

¹⁴⁵ GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, s. 377

¹⁴⁶ TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana a Petr ZEMAN. *Kriminální kariéra pachatelů drogové kriminality*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-101-1, s. 26

¹⁴⁷ ASHWORTH, Andrew. *Principles of Criminal Law*. New York: Oxford University Press, 1999. ISBN 0-19-876557-6, s. 218

projeví více a u někoho méně, či vůbec. Zásadní roli zde mají vrozené a získané vlastnosti, dále prostředí a velmi důležitý je i moment prvního setkání jedince s drogou. Důležitými motivy pro začátek „hry“ s drogami a pro vznik nechvályhodné „drogové kariéry“ jsou např. stres, četné konflikty, frustrace, nuda nebo nedostatečné či žádné společenské, rodinné a finanční zázemí.

Podle toho, jak často pachatelé drogy užívají, je dělíme do různých skupin, Pachatele drogové kriminality dělíme na ty, co drogy užívají spíše „svátečně“ a na pachatele, kteří jsou na nelegálních látkách závislí. Další specifické skupiny tvoří pachatelé mladiství a etnické/národnostní menšiny.

5.1.1. Příležitostní uživatelé drog

Lze říci, že dospělí příležitostní uživatelé drog, jsou společnostmi spíše tolerováni a částečně přehlíženi. Příležitostní užití drogy se u uživatelů obvykle projevuje vodnatou rýmou, častými infekcemi, únavou a bolestmi hlavy.

Nejčastější skupinou příležitostných uživatelů drog představují jednoznačně **mladiství**. Nelegální drogu ochutnávají zejména ze zvědavosti, podobně jako alkohol či cigarety. Tito jedinci nabývají pocitu, že mají silnou vůli a že mají užívání drogy plně pod kontrolou. K odborníkům se v této fázi dostávají nejčastěji mladiství, a to na popud rodičů nebo školy. Musíme mít na paměti, že „sváteční“ užití drogy u mladistvého může sice znamenat „jen“ pubertální krizi, ale může být i spouštěčem chronického a závažného problému.¹⁴⁸

Drogy příležitostně užívá velká část populace. Jedná se o užívání drog, které nevykazuje známky závislosti a k samotnému užití drogy nedochází častěji než jednou za týden. Příležitostné užití drogy je nadřazeno pojmu **rekreační užití drogy**, neboť příležitostní uživatelé užívají drogy nejen pro zábavu, ale např. i jako prostředek pro lepší zvládnání negativních emocí. Pojem rekreační užívání drog evokuje spíše zábavu, představuje užití drogy na místech, jako jsou soukromé večírky, diskotéky a hudební festivaly. (Dále známe tzv. užívání škodlivé a užívání problémové. Škodlivé užívání je opakované užívání návykové látky, které uživateli

¹⁴⁸ ŠTABLOVÁ, Renata. *Drogy, kriminalita a prevence*. 2. rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999. ISBN 80-7251-018-5. s. 78

způsobuje zdravotní a sociální problémy. Problémové užívání je v ČR popisováno jako dlouhodobé užívání OPL injekčně nebo pravidelné užívání pervitinu.)

Příležitostní uživatelé drog velmi často podceňují trestněprávní rizika v této oblasti. Často se jedná o jedince, kteří drogy užívají jako součást svého životního stylu, postoje a drogy jim nezpůsobují žádné zdravotní ani psychické problémy. Pakliže se tito uživatelé dostanou do konfliktu se zákonem, pohybují se většinou v **primární drogové kriminalitě**. Velmi často se jedná o prodej a distribuci drog, čímž si jedinci snaží finančně polepšit.

5.1.2. Toxikomani

Chronická závislost na drogách je závažný celospolečenský jev. Drogová závislost postihuje toxikomana jakožto pachatele nejen psychicky, ale i fyzicky. Na vznik samotné závislosti existuje mnoho teorií a je vždy otázkou, zda osobnostní charakteristika toxikomana vznikla jako následek požití drogy, či zda byla tato charakteristika v určité míře již u jedince přítomna a užitím drogy se pouze zdůraznila.

Dle Presla lze predisponované osoby rozdělit do dvou hlavních skupin. První skupinu tvoří skupina introvertů bažících po stimulačních drogách a druhou skupinu tvoří extroverti, kteří vyhledávají drogy tišící a tlumivé. Závislost u obou jmenovaných skupin pak vzniká velmi rychle.¹⁴⁹

Pojmu toxikomanie jsem se již věnovala v první kapitole této práce. Jedná se o závislost na drogách, která může být **fyzická** (chronická otrava organismu, která je u jedince s dlouhodobým užíváním již součástí metabolismu) nebo **psychická** (silná tužba po prožitcích). Setkáváme se však i s pojmem **sociální závislost**, což je silná touha užití drogy v některém sociálním kontextu, tzn. například v určitém okruhu osob, při určité příležitosti apod.¹⁵⁰

Nutno říci, že u žádné lidské osobnosti nelze s jistotou vyloučit možnost vzniku drogové závislosti, tzn. že každý z nás se může opravdu snadno stát toxikomanem. Nejohroženější skupinou jsou mladiství. Člověk se závislým na

¹⁴⁹ KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck, 2005. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-813-4, s. 462

¹⁵⁰ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, s. 374

drogách stává většinou postupně a nelze přesně označit jeden typ osobnosti, který by měl zvláštní predispozici ke vzniku drogové závislosti. Toxikomanem se může stát psychopat, neurotik, ale i nadprůměrně inteligentní člověk s dobrým sociálním a finančním zázemím.¹⁵¹

Existuje mnoho faktorů pro rozvoj závislosti. Dle těchto faktorů členíme **teorie závislosti na návykových látkách** na psychologické (vnitřní svět jedince), sociální (sociální ministruktury), sociologické (postavení jedince ve společnosti), biologické (genetické faktory, biologické poruchy apod.), morální (morální debakl jedince) a kulturně-antropologické (kulturní a historické odlišnosti).¹⁵²

Aktuálně převládá názor, že drogová závislost vzniká při vzájemném působení biologických, psychologických a vztahových faktorů. Tento model označujeme jako **bio-psycho-sociální model závislosti**. Na proces vzniku závislosti mají vliv výše popsané dispozice jedince, jeho zranitelnost (ta se vyvíjí až v průběhu života) a tzv. spouštěče (náročné životní situace).¹⁵³

Pro lepší přehlednost níže uvádím přehled nejdůležitějších faktorů drogové toxikomanie:

- biologické a psychologické faktory
 - osobní psychické predispozice,
 - závislost dětí (již od narození),
- sociální faktory
 - vliv rodiny a vrstevníků,
 - konflikty v partnerských vztazích,
 - druh zaměstnání,

¹⁵¹ JURÁKOVÁ, Iveta. *Trestněprávní postih toxikomanů*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. ISBN 80-210-2234-5., s. 45

¹⁵² GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, s. 374

¹⁵³ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, s. 375

- vliv masmédií.¹⁵⁴

Dále můžeme dělit příčiny, které vedou člověka k drogám následovně:

- příčiny spočívající v osobnosti závislého,
- příčiny spočívající ve vlastnostech drog a jejich zrádnosti,
- příčiny sociálního prostředí (rodina, přátelé, společnost).¹⁵⁵

Zásadní roli pro vznik závislosti na drogách může sehrát i dostupnost drogy a přístupnost drogy v prostředí, kde se člověk nachází. **Mezi riziková povolání patří např. řidiči, a dále povolání s vysokým rizikem selhání před veřejností (učitelé, umělci, advokáti).** Velmi často se závislími stávají podnikatelé, kteří mají ohromnou zodpovědnost, přičemž se musí potýkat se stresem, což velmi často vede k nespavosti, poruchám koncentrace a k úzkostem.

Osobnost toxikomana lze charakterizovat následujícími rysy:

- neřízenost, spontánnost, nepřizpůsobivost v životních situacích,
- silné emoční prožívání (napětí, úzkost, hněv, strach),
- nedostatek vnitřní pohody (vnitřní napětí, deprese),
- pocity frustrace (rodinný život),
- nezájem o svůj zdravotní stav,
- nedostatečný smysl pro řád věcí a života (nevyváženost mezi prací a zábavou, mezi právy a povinnostmi),
- častá proměnlivost nálad,

¹⁵⁴ SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-389-6.s.215

¹⁵⁵ SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-389-6.s.215

- nepřiměřený postoj k realitě,
- zvýšená stresogenost.¹⁵⁶

5.1.3. Mladiství

Účast mladistvých na drogové scéně rok od roku roste a rapidně se snižuje věk těchto pachatelů. Je důležité mít na paměti, že se u mladistvých pohybujeme v **latentní (skryté) kriminalitě**.

Dle Výroční zprávy o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019 **zkušenost s některou z nelegálních drog uvedlo celkem 29,3 % respondentů** (30,1 % chlapců a 28,5 % dívek). Nejčastěji šlo o konopné látky (28,4 %), dále extázi (3,6 %), LSD nebo jiné halucinogeny (3,5 %), halucinogenní houby (2,5 %), pervitin (1,5 %), kokain (1,6 %), heroin nebo jiné opiáty (méně než 1 %).¹⁵⁷ **Dle Výroční zprávy NPC za rok 2019 tvoří mladiství pachatelé drogové trestné činnosti 3 %, nezletilí 1 % z celkového počtu pachatelů drogové kriminality.**

Mladí lidé se vyznačují touhou samostatně jednat a rozhodovat o sobě. Zároveň se však potýkají s osamělostí, nejistotou a vzdorovitostí vůči autoritám. Mladiství chtějí dokázat, že již nejsou dětmi, a proto v tomto věku nejčastěji dochází ke zneužívání drog. Pro mladistvé je velmi důležitý názor vrstevníků, přičemž mohou velmi snadno podlehnout jejich vlivu. **Chlapci chtějí solidárně zapadnout do kolektivu, kdežto dívky chtějí ve společnosti vyniknout, být úspěšné a něčím výjimečné.**¹⁵⁸

U mladistvých je významným sociálním faktorem **vrstevnická skupina**. Skupiny se vyznačují různými životními filosofiemi, či životními trendy jako jsou například house kultury, „rave parties“ apod. Mladí uživatelé s dopomocí drog spíše „příjemně“ rekreují. Musím zde ale přímo navázat na **partnerské vztahy**, kdy iniciace užití drogy jedním z partnerů je většinou předpokladem pro vznik drogové

¹⁵⁶ ŠTABLOVÁ, Renata. *Drogy, kriminalita a prevence*. 2. rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999. ISBN 80-7251-018-5., s. 20-21

¹⁵⁷ MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., ROUS, Z., CIBULKA, J., FIDESOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2020. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019 [Annual Report on Drug Situation in the Czech Republic in 2019] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-7440-254-8. s. 5

¹⁵⁸ JURÁKOVÁ, Iveta. *Trestněprávní postih toxikomanů*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. ISBN 80-210-2234-5., s. 45-46

závislosti u obou jedinců. Užívání drog v partnerském vztahu vede nevyhnutelně k jeho rozpadu, přičemž „v posledních letech lze očekávat explozi problémů do cca 10 let, až současní teenageři dorostou do rodičovského věku“.¹⁵⁹

Dále zde chci zmínit **hromadné sdělovací prostředky** a jejich „preventivní“ působení v oblasti drog na mladé diváky. Materiály jsou mnohdy zpracovávány s velkou dávkou naivity, což v konečném důsledku vyvolává u diváků naprosto opačný efekt. Namísto zamýšleného preventivního působení, je divákům rovnou „naservírován“ prvotní podnět k vyzkoušení nelegálních látek.¹⁶⁰

Velmi často se v publikacích používá pojem „**odcizení mladé generace**“. Pro tuto generaci je velmi důležitý pocit sounáležitosti se skupinou vrstevníků stejného životního stylu a názorů. Toxikomanická parta je neformálním spojením více osob s vlastními pravidly a komunikací. Pro toxikomanickou partu je typickým pojátkem **pozitivní vztah k drogám**, je zde daná **hierarchie hodnot i osob**. Začátečníci získávají zkušenosti od starších a zkušenějších uživatelů drog. Kýženými hodnotami party jsou svoboda, láska, kamarádství, nevšední zážitky, zábava atd.

Mladý člověk si v pubertě začne uvědomovat svou hodnotu a to, že ho ostatní lidé nějakým způsobem vnímají a hodnotí. Je zde ohromná touha být dospělým, jednat jako dospělý člověk a být za dospělého skutečně považován. Ke snížení zábran vede také zvědavost po nových možnostech zábavy v rámci rozšířeného okruhu společenského styku.

Nejen mladiství se tak po požití drogy cítí lépe než bez nich. Mladý člověk prožívá pod vlivem drogy těžké situace mnohem snáze, dochází k uspokojení touhy prožít něco nového a umožňuje mu lépe zapadnout do kolektivu. Často se taktéž setkáváme s rebelií, kdy mladistvý užívá drogy jako protest proti autoritě a konformitě s konzumní společností.¹⁶¹

¹⁵⁹ KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck, 2005. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-813-4, s. 463

¹⁶⁰ KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck, 2005. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-813-4, s. 463

¹⁶¹ JURÁKOVÁ, Iveta. *Trestněprávní postih toxikomanů*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. ISBN 80-210-2234-5., s. 47

5.1.4. Etnické/národnostní menšiny

Drogovou distribuci ve větším měřítku u nás provádí zpravidla cizinci (Vietnamci, Rusové, Albánci). Je to logické, neboť mívají silné vazby na mezinárodní drogovou síť. Pakliže nahlédneme do Výroční zprávy NPC za rok 2019, můžeme vidět, že **cizinci tvoří (jen) 10 % pachatelů drogových trestných činů**, zbývající pachatelé jsou příslušníci ČR.

Je všeobecně známo, že cizí státní příslušníci jsou většinou v pozici organizátorů a nejvyšších distributorů – drogových bossů, přičemž se u nás objevují především **vietnamské skupiny. Příslušníci vietnamské národnosti zastávají ty nejvyšší pozice organizované zločinecké skupiny. Prodej a distribuci na nejnižších pozicích zločineckého řetězce naopak zaštiťují většinou Češi nebo Romové**, kteří jsou i mnohem častěji konfrontováni policií. Zde podotýkám, že policejní statistiky uvádí u pachatele vždy státní příslušnost a nikoliv národnost, tudíž je běžné, že je dopaden pachatel s vietnamskou národností, avšak s českým státním občanstvím. Statistiky tedy mohou být v tomto ohledu značně nepřesné a zavádějící.

Vietnamská menšina je aktuálně velmi úzce spjata s drogovým obchodem. Nebylo tomu však vždy, neboť v 90. letech měli Vietnamci drogy spojené spíše se zábavou. Až na přelomu tisíciletí tyto cizojazyčné gangy objevily lukrativnost této komodity a výhody distribuce. **Zprvu šlo o prodej drog výhradně ve vlastní komunitě a až následně začalo docházet k megalomanským mezinárodním obchodům.**¹⁶²

Jak jsem již naznačila výše, „vietnamské gangy“ velmi často pracují jakožto **organizovaná skupina osob. Typickými vietnamskými delikty na našem území jsou: indoor pěstování konopí, obchod s heroinem a pervitinem. Doménou vietnamské zločinecké struktury je tak výroba a distribuce podle § 283 TZ.** Celý princip je postaven na striktní hierarchii a dělbě práce (pěstitel/výrobce, chemik, balič, kurýr, dealer apod.). Nejnížší pozice zločinecké struktury, jako jsou zahradník nebo dealer, jsou lehce nahraditelné a pro příslušníky skupiny, bezcenné. Běžně se jedná o osoby, které žádají ČR o azyl a které jsou značně finančně

¹⁶² NEPUSTIL, Pavel. *Užívání drog ve skupinách s obtížným přístupem k drogovým službám: situace v ČR : analýza informačních zdrojů*. Praha: Úřad vlády České republiky, c2012. Monografie (Úřad vlády České republiky). ISBN isbn978-80-7440-072-8, s. 23

motivovány, neboť tento nelegální příjem je mnohdy jediným příjmem početné vietnamské rodiny. Není nutno dodávat, že právě tyto pozice jsou nejčastěji odhalovány policií. Ostatní pozice gangu lze jen stěží rozklíčovat a dopadnout, neboť se tyto skupiny vyznačují disciplínou, jednoznačnými pravidly a bezbřehou diskretností.

Je pravdou, že **vietnamská národnost je u nás globálně vnímána jako uzavřená menšina, která pečlivě kontroluje informace, které o sobě poskytne majoritnímu zbytku společnosti.**¹⁶³

Vietnamské drogové komunity obsazují **starší nepoužívané zemědělské usedlosti a velké domy**, kde dochází k výrobě a prvotní distribuci těchto nelegálních látek, jakožto obchodního artiklu. Dále je pro tuto komunitu typická možnost aplikace drogy ihned po jejím zakoupení, tj. v tzv. „šlehárně“.¹⁶⁴ Jedná se o uzavřené objekty, kde je uživateli umožněno zakoupit drogu a ihned si ji aplikovat, přičemž je mnohdy zajištěn nocleh i strava. Není nutno dodávat, že se v okolí těchto objektů rozmáhají krádeže luxusního zboží, které je v objektech následně vyměněno za drogu.

Spolupráce těchto zločineckých struktur probíhá samozřejmě i mezinárodně. U nás se velké vietnamské zločinecké skupiny zpravidla orientují směrem na Německo.

Závěrem této kapitoly nelze nechat bez povšimnutí ani **romskou menšinu** a její velmi kladný vztah k drogám. Není sporu o tom, že vymezení pojmu „Romové“ je velmi obtížné. Dle díky E. Davidové se jedná o tyto skupiny: Romové slovenští a maďarští („Rumungre“) a dále Romové čeští a moravští, Sintové a Romové olaští. Právě **romské etnikum má však velmi vysoká čísla drogové závislosti**, což jednoznačně komplikuje život v komunitách a jejich integraci do většinové společnosti. **„Jinak v těch našich romskejch komunitách**

¹⁶³ NEPUŠTIL, Pavel. *Užívání drog ve skupinách s obtížným přístupem k drogovým službám: situace v ČR : analýza informačních zdrojů*. Praha: Úřad vlády České republiky, c2012. Monografie (Úřad vlády České republiky). ISBN isbn978-80-7440-072-8, s. 23

¹⁶⁴ NEPUŠTIL, Pavel. *Užívání drog ve skupinách s obtížným přístupem k drogovým službám: situace v ČR : analýza informačních zdrojů*. Praha: Úřad vlády České republiky, c2012. Monografie (Úřad vlády České republiky). ISBN isbn978-80-7440-072-8, s. 23

berou komplet všichni od babiček po děti (...).“¹⁶⁵ Kvantitativní výzkum zřetelně prokázal **častější konzumaci veškerých návykových látek u romské populace v komparaci s většinovou společností. **Mezi Romy dominuje čichání těkavých látek, užívání konopí a pervitinu.** ¹⁶⁶**

Co se týká drogové kriminality, je zřejmé, že Romové nejsou jen častými uživateli drog, ale **jsou i častými pachateli drogové trestné činnosti**. Je zcela **běžné zapojení nezletilých a nesvéprávných osob** do těchto nelegálních činností, a to s cílem jejich právní „nedotknutelnosti“. Nejčastěji se jedná o distribuci heroínu/pervitinu, avšak téměř vždy jde o drogy nižší kvality.¹⁶⁷

Drogy představují riziko, které se romské komunity snaží vnitřně eliminovat například **zákazem prodeje ostatním Romům.** ¹⁶⁸ Dalším nepsaným pravidlem romské komunity je **držení smutku za zemřelého „krále“, která se vyjadřuje drogovou abstinencí celé skupiny**. Tento „smutek“ jen ilustruje podstatnou sounáležitost romské rodiny a silné rodinné vazby, které jsou pilířem romské kultury.¹⁶⁹ Dále je v romských komunitách rozšířen názor že **ten, kdo užívá „pouze“ pervitin a nikoliv heroin, je „čistý“**. V návaznosti na uvedené lze pouze dodat, že se jedná o dlouhodobý a monstrózní problém, který by rozhodně neměl být zanedbáván a institucionálně opomíjen.

5.2. Oběti drogové kriminality

Pro účely této práce je obětí drogové kriminality osoba dotčená trestným činem ve smyslu trestního zákoníku. Z hlediska kriminologického je

¹⁶⁵ Radimecký, J., Janíková, B. a Zábranský, T. (2009) Trendy na drogové scéně v ČR - Ohniskové skupiny s pracovníky nízkoprahových programů: Závěrečná zpráva, Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Úřad vlády České republiky, Praha, s. 44

¹⁶⁶ NEPUSTIL, Pavel. *Užívání drog ve skupinách s obtížným přístupem k drogovým službám: situace v ČR : analýza informačních zdrojů*. Praha: Úřad vlády České republiky, c2012.

Monografie (Úřad vlády České republiky). ISBN isbn978-80-7440-072-8, s. 19-20

¹⁶⁷ Radimecký, J., Janíková, B., Zábranský, T. Trendy na drogové scéně v ČR - Ohniskové skupiny s pracovníky nízkoprahových programů: Závěrečná zpráva, Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Úřad vlády České republiky: 2009, str. 13

¹⁶⁸ NEPUSTIL, Pavel. *Užívání drog ve skupinách s obtížným přístupem k drogovým službám: situace v ČR : analýza informačních zdrojů*. Praha: Úřad vlády České republiky, c2012. Monografie (Úřad vlády České republiky). ISBN isbn978-80-7440-072-8, s. 21

¹⁶⁹ Radimecký, J., Janíková, B., Zábranský, T. Trendy na drogové scéně v ČR - Ohniskové skupiny s pracovníky nízkoprahových programů: Závěrečná zpráva, Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Úřad vlády České republiky: 2009, str. 13

obětí osoba bezprostředně dotčená takovým trestným činem a nejsou sem řazeni např. potomci této osoby.

Důležité je dále vysvětlit rozdíl mezi obětí TČ a poškozeným. **Obětí** může být pouze osoba fyzická a jedná se o institut hmotného trestního práva (zákon č. 209/1997 Sb.). **Poškozeným** může být i osoba právnická a jedná se o trestně-procesní institut (§ 43 trestního řádu).¹⁷⁰

Viktimologie je věda o obětech zločinu, přičemž panují různé názory na to, zda se jedná o samostatnou vědu či zda je součástí kriminologie. **Viktinnost** lze definovat jako předpoklad jedince stát se obětí TČ a proces, v němž se potencionální oběť mění na oběť skutečnou, se nazývá **viktimize**.¹⁷¹

Co se týká drogové kriminality, v publikacích jsem se setkávala s názorem, že se jedná o **kriminalitu bez obětí**. S tímto názorem se však nemohu za žádných okolností ztotožnit. Je pravdou, že se nejedná o oběti v pravém slova smyslu, avšak mám za to, že vzniklá škoda je nepopíratelná. Jsem přesvědčená o tom, že oběťmi drogové kriminality jsou celé **rodiny, které se dostaly do kontaktu s drogami, děti narkomanů, toxikomani samotní, rodiče dětí, které užívají drogy a další opomíjenou skupinu tvoří poškození**. Poškození, kteří se stali oběťmi sekundární drogové kriminality, např. kriminality opatřovací a vznikla jim tak škoda majetková (krádež) či škoda na zdraví (loupež). Nelze též opomenout škody v rovině psychické. Velmi často dochází k zpřetrhání rodinných vazeb, ochladnutí citů a ztrátě potřebného zázemí.

Zastávám názor, že **nejzranitelnější skupinu obětí tvoří děti, mladiství a menšiny**. Na ochranu těchto skupin osob, a s tím související prevenci, by mělo být důrazně dbáno.

¹⁷⁰ SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-389-6.s.53

¹⁷¹ SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-389-6.s.53-55

5.3. Kontrola drogové kriminality

Pojem kontrola drogové kriminality fakticky znamená **udržení této kriminality ve společensky přijatelných mezích** a provádí se prostřednictvím **strategie prevence a strategie represe**. Pojmem prevence můžeme označit snížení/úplnou eliminaci tzv. kriminogenních faktorů, což je v tomto případě toxikomanie. Strategie represe prostřednictvím trestních sankcí reaguje na následky již vzniklé ilegálním jednáním pachatelů. Obě jmenované složky by se měly vzájemně doplňovat. Tam, kde již nestačí prevence, nastupuje adekvátní represe drogové kriminality ve smyslu zákona. Represi drogové kriminality nalezneme v rovině trestněprávní, tedy v řádcích příslušných ustanovení právních předpisů.

Cílů prevence lze dosáhnout s využitím těchto dvou **strategií: snižování nabídky, dostupnosti a snižování poptávky**. Strategie snižování nabídky probíhá zejména prostřednictvím represivních opatření, tj. přísných trestních sazeb za nedovolenou výrobu, držení a distribuci drog, přičemž trestní postih je prakticky neodvratitelný. Strategie snižování poptávky má za cíl, aby společnost návykové látky většinou odmítala. Ke snižování poptávky dochází zejména za využití opatření z oblasti prevence a léčby.¹⁷²

Pakliže se na téma podíváme z ekonomického hlediska, je více než patrné, že **na prevenci drogové kriminality jsou vynakládány mnohem menší finanční prostředky než na represivní potírání drogové kriminality**.

Kriminologie pracuje s pojmy primární, sekundární a terciální prevence, přičemž rozdělení reaguje na jednotlivé adresáty dané oblasti prevence.

Prevence primární

Do primární prevence jsou řazeny **veškeré kulturní, hospodářské a sociální činnosti zamezující vzniku drogového problému s akcentem na snížení zájmu mladých lidí o drogy**. Programy primární prevence mají za úkol vytvořit optimální podmínky pro eliminaci drogového problému ve společnosti.

¹⁷² FIRSTOVÁ, Jana a David ZÁMEK. Prevence kriminality - nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-057-8, s. 163-164

Cílem primární prevence je tedy **předcházet vzniku sociálně-patologických jevů. Jedná se o prevenci všeobecnou**, zaměřenou na všechny jedince ve společnosti, a to bez rozdílu.

Primární prevence by měla jednoznačně probíhat **v rodinném kruhu a ve školách**. Dětem by se o drogách měly podávat pravdivé informace a mělo by být dohlíženo na jejich volný čas.¹⁷³ Systém by měl fungovat tak, aby pro případ výskytu problému, začali s rodinou spolupracovat zdravotníci i sociální pracovníci. Z tohoto důvodu u nás existuje mnoho preventivních projektů a kampaní, které fungují pod záštitou jednotlivých institucí. Konkrétními formami primární prevence jsou např.: neformální diskuze, akční učení, využívání pozitivních vzorů, peer programy apod.¹⁷⁴

Prevence sekundární

Těžiště sekundární prevence spočívá ve **včasném záchytu rizikových osob a poskytnutí léčebného řešení**. Jedná se tedy o včasnou intervenci především u osob jako jsou děti, etnické a národnostní menšiny, lidé bez domova, nezaměstnaní atd., u kterých jsou již ve zvýšené míře přítomny rizikové faktory. Jak je již vidno, jedná se o **selektivní a indikovanou prevenci zaměřenou na rizikové skupiny osob**.

Tento segment prevence je zaměřen na adaptaci rizikových osob zpět do normálního života tak, aby jejich minulost (v podobě dlouhodobého a pravidelného užívání drog), měla na jejich nový život, co možná nejmenší dopad. Jedná se o propracovaný systém pomoci, kterou poskytují různé instituce. Indikátory pro výběr vhodné instituce jsou např.: fáze závislosti, ochota spolupracovat, sociální postavení, motivace apod. Musíme mít na paměti, že drogová závislost rozhodně nevzniká ze dne na den, většinou se jedná o dlouhodobý proces, takže ani léčba drogové závislosti nemůže být vyřešena v krátkém časovém horizontu.¹⁷⁵

¹⁷³ Protidrogová prevence | Bezpečná Plzeň . Bezpečná Plzeň | Bezpečná Plzeň [online]. Copyright © Všechna práva vyhrazena [cit. 08.09.2021]. Dostupné z:

<https://www.bezpecnoplzen.eu/projekty/protidrogova-prevence/protidrogova-prevence-1.aspx>

¹⁷⁴ KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck, 2005. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-813-4, s. 465

¹⁷⁵ Protidrogová prevence | Bezpečná Plzeň . Bezpečná Plzeň | Bezpečná Plzeň [online]. Copyright © Všechna práva vyhrazena [cit. 08.09.2021]. Dostupné z:

<https://www.bezpecnoplzen.eu/projekty/protidrogova-prevence/protidrogova-prevence-1.aspx>

Péče je založena především na aktivitě terénních pracovníků (**streetworkerů**). Dále existuje i mnoho online projektů a internetových poraden. Péče probíhá prostřednictvím terénních programů, kontaktních center (Drop-in centre), denních stacionářů (denní nelůžková péče), chráněného bydlení (ubytování při absolvování terapeutického a resocializačního programu), domů na půli cesty (přechodná fáze mezi hospitalizací či léčbou a plně nezávislým životem) apod.¹⁷⁶

K realizaci sekundární prevence dochází taktéž v pedagogicko-psychologických poradnách, poradnách pro dítě a rodinu, v diagnostických ústavech, výchovných ústavech, střediskách výchovné péče a nestátních neziskových organizací.¹⁷⁷

Nejznámější českou nadací pro léčbu drogových závislostí a AIDS je **Drop-In**. Dále zde zmiňuji **sdružení Život bez drog**. Toxikomani neziskové nestátní organizace více preferují. Nevládní iniciativy však nejsou zdaleka schopné obstarat komplexní servis, zde je nezastupitelná úloha státu, která by dle mého názoru měla proces koordinovat a finančně zastřešovat. V mnoha případech stát tyto organizace ignoruje, přičemž jsou plně odkázány na dary od sponzorů.¹⁷⁸

Nealkoholovým toxikomanům lze soudní cestou uložit **ochranné léčení**, a to ve zvláště závažných případech (§ 99 TZ). Dle § 99 odst. 2 písm. b) TZ soud neuloží ochranné léčení pachateli, je-li vzhledem k osobě pachatele zřejmé, že jeho účelu nelze dosáhnout. Je faktem, že pro úspěšné léčení je třeba spolupráce toxikomana. Aktuálně se však zařízení potýkají s **žalostným nedostatkem lůžek**, proto soudy ochranné léčení příliš často neukládají. Na protitoxikomanické léčení čeká toxikoman běžně i několik let. Dalším problémem je **nedostatečná součinnost lékařů a soudců**, přičemž dochází ke zneužívání tohoto institutu pachateli. Pachatelé velmi často pokračují v abúzu paralelně s léčbou. Léčba probíhá především formálně, tedy na papíře. **Neexistuje důsledná kontrola dodržování takové léčby**, nejsou vhodná specializovaná pracoviště a fungující pracoviště hlásí

¹⁷⁶ KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck, 2005. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-813-4, s. 466

¹⁷⁷ MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., ROUS, Z., CIBULKA, J., FIDESOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2020. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019 [Annual Report on Drug Situation in the Czech Republic in 2019] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky, s. 172

¹⁷⁸ KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck, 2005. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-813-4, s. 466-467

plné kapacity. Dále chybí soukromí specialisté, neboť se jedná o časově i finančně náročné úkony, přičemž pacienti mnohdy nemají ani zdravotní pojištění.¹⁷⁹

Prevence terciální

Prevence terciální je **zaměřena na boj s recidivisty**. Funguje na principu předpokládání spáchání TČ a svými prostředky má zabránit spáchání dalšího takového TČ. Zjednodušeně se jedná o předcházení potíží v důsledku rizikového chování. Musím zde zmínit pojem **Harm Reduction (HR)**, což vykládáme jako **minimalizaci poškození drog u osob, kteří drogy užívají, ale chybí jim jakákoliv motivace ke změně**. HR tedy minimalizuje riziko poškození zdraví a zahrnuje se do něj **např. výměna sterilních nástrojů pro aplikaci drog, poradenství a substituční léčba**.¹⁸⁰

5.3.1. Protidrogová politika ČR

Zodpovědnost za vedení protidrogové politiky v ČR přebírá **vláda ČR**. Příslušným orgánem je **Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky (RVKPP)**. V sekretariátu tohoto orgánu bylo zřízeno **Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti**, které provozuje národní informační portál o ilegálních a legálních drogách <https://www.drogy-info.cz/>.¹⁸¹

Zásadními dokumenty pro tuto oblast jsou: **Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019-2027** a **Akční plán realizace Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019-2021**.

Ústředními tématy **Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027** jsou:

- posílení prevence a zvýšení informovanosti,

¹⁷⁹ KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck, 2005. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-813-4, s. 467

¹⁸⁰ Protidrogová prevence | Bezpečná Plzeň . Bezpečná Plzeň | Bezpečná Plzeň [online]. Copyright ©Všechna práva vyhrazena [cit. 08.09.2021]. Dostupné z:

<https://www.bezpecnaplzen.eu/projekty/protidrogova-prevence/protidrogova-prevence-1.aspx>

¹⁸¹ Kriminalita - Ministerstvo vnitra České republiky. Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Copyright © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena [cit. 08.09.2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita-146433.aspx>

- kvalitní a dostupná síť adiktologických služeb,
- efektivní regulace trhů s návykovými látkami a závislostními produkty,
- efektivní řízení, koordinace a financování,
- speciální témata:
 - léčivé přípravky s obsahem psychoaktivních látek,
 - nadužívání internetu a nových technologií,
 - konopí a kanabinoidy.¹⁸²

„Politika v oblasti závislostního chování je definována jako komplexní a koordinovaný soubor preventivních, vzdělávacích, léčebných, sociálních, regulačních, kontrolních a dalších opatření, včetně opatření vymáhání práva, uskutečňovaných na mezinárodní, národní, krajské a na místní úrovni zaměřených na problematiku legálních i nelegálních návykových látek a patologického hráčství.“¹⁸³

Protidrogová politika v ČR se tedy soustřeďuje zejména na **prevenci, informovanost, kvalitu adiktologických služeb, regulaci trhu s drogami, efektivitu financování atd.** Nově se politika v této oblasti zabývá **nadužíváním léčiv, moderních technologií a problematikou konopí.**

Důležitým gestorem ministerstva vnitra je v souvislosti s touto tematikou **odbor bezpečnostní politiky.** U policie tuto roli zastává **Národní protidrogová centrála služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR (NPC).**¹⁸⁴

¹⁸² Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027 | Vláda ČR. Úvodní stránka | Vláda ČR [online]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/strategie-a-plany/narodni-strategie-prevence-a-snizovani-skod-spojnych-se-zavislostnim-chovanim-2019_2027-173695/

¹⁸³ Kriminálita - Ministerstvo vnitra České republiky. Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Copyright © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena [cit. 08.09.2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita-146433.aspx>

¹⁸⁴ Kriminálita - Ministerstvo vnitra České republiky. Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Copyright © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena [cit. 08.09.2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita-146433.aspx>

Velmi podstatnými dokumenty, ze kterých jsem velmi čerpala i při psaní této rigorózní práce jsou: **Výroční zprávy NPC**, které obsahují souhrnná data protidrogové legislativy a dále **Výroční zprávy o stavu ve věcech drog**, kterou každý rok vydává Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti.

Níže závěrem rekapituluji **právní předpisy upravující nakládání s omamnými a psychotropními látkami a aktuální dokumenty mapující politiku drogové kriminality v ČR:**

- Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek,
- Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách,
- Zákon č. 272/2013 Sb., o prekursorech drog,
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník,
- Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Tpjn 301/2013,
- Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019-2027,
- Akční plán realizace Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019-2021,
- Vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 27. dubna 1965 č. 47/1965 Sb., o Jednotné Úmluvě o omamných látkách,
- Vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 21. dubna 1989 č. 62/1989 Sb., o Úmluvě o psychotropních látkách,
- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 458/1991 Sb. - Protokol o změnách Jednotné úmluvy o omamných látkách z roku 1961,

- ST 14178/2020 - Protidrogová strategie EU 2021-2025.¹⁸⁵

5.3.2. Adiktologické služby¹⁸⁶

„Sít' adiktologických služeb pokrývá téměř celé spektrum problémů spojených s užíváním návykových látek a s dalším závislostním chováním a tvoří ji zařízení a programy různých typů, které jsou zakotveny v různých oborech a resortních (legislativních) rámcích.“¹⁸⁷ Jedná se o nízkoprahové programy, ambulantní léčbu a poradenství, rezidenční léčbu, terapeutická centra apod.

Největším kladem a zároveň záporom adiktologických služeb je jejich **mezioborovost**. Provázanost mezi jednotlivými resorty a institucemi není však zdaleka dostatečná a objevují se tak značné problémy v praxi.

Fungování adiktologických služeb popisují výroční zprávy o realizaci protidrogových politik v krajích. *„Většina krajů popisuje stávající síť služeb jako minimální či nedostačující.“¹⁸⁸* Převážně se jedná o problémy s financemi, dostupností ambulantní léčby (substituční léčby). Dále se kraje potýkají s nedostatkem psychoterapeutů, psychiatrů a dalších pracovníků, přičemž v některých krajích absentují programy pro mládež.

Pro konkrétní demonstraci nedostatků adiktologických služeb uvádím poznatky ze závěrečných zpráv krajů za rok 2019, přičemž jsem si pro ilustraci vybrala kraj Ústecký a kraj Plzeňský.

Ústecký kraj

Kapacita detoxifikačních lůžek je nedostatečná (pouze 4 na celý kraj). Nedostatečně zajištěná jsou lůžka krátkodobé hospitalizace. Nadále v kraji chybí psychiatři, psychologové, odborní lékaři (stomatologové, gynekologové aj.), lékaři předepisující substituční látky a vůbec lékaři ochotní pracovat s touto cílovou

¹⁸⁵ Kriminalita - Ministerstvo vnitra České republiky. Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Copyright © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena [cit. 08.09.2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita-146433.aspx>

¹⁸⁶ Při tvorbě této podkapitoly bylo čerpáno z tohoto zdroje: MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., ROUS, Z., CIBULKA, J., FIDESOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2020. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019 [Annual Report on Drug Situation in the Czech Republic in 2019] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky, s. 181 a násl.

¹⁸⁷ tamtéž, s. 183

¹⁸⁸ tamtéž, s. 183

skupinou. *Nedostatek nízkoprahových služeb pro osoby závislé na alkoholu, chybí nízkoprahové bydlení pro uživatele alkoholu a aktivní uživatele návykových látek.*

Plzeňský kraj

Absence nízkoprahové AT ambulance a denního stacionáře. Nízká dostupnost dětské adiktologické péče.¹⁸⁹

Dále považuji za nutné v této kapitole zmínit **Národní registr léčby uživatelů drog (NRLUD)**, který je v provozu od roku 2015. Tento registr shromažďuje informace o pacientech a jejich léčbě ze závislostí. Obsahuje taktéž údaje o programech a statistické přehledy v národním i mezinárodním měřítku. Pozorované hodnoty a získané informace jsou významné pro vytváření účinné protidrogové politiky a strategie. Registr však (zatím) nepokrývá celou síť adiktologických služeb v ČR a rozhodně nemonitoruje veškeré léčené klienty, což je jeho nevýhodou.¹⁹⁰

Co se týká moderních technologií, v roce 2019 byla zřízena **Národní linka pro odvykání na tel. 800 350 000**. Telefonní linka je v gesci Úřadu vlády a České koalice proti tabáku. V prostředí internetu nalezneme taktéž stránky věnující se drogové problematice a několik on-line poraden, které pracují na principu anonymity. Právě o internetové poradenství se aktuálně zvýšil zájem v důsledku koronavirové pandemie a nouzového stavu na jaře roku 2020. Z mobilních aplikací zde zmíním **mobilní aplikaci „Čára“**, která byla společností Podané ruce spuštěna v roce 2019. Obsahuje informace o k aktuálních opatřeních a dále informace o adiktologických službách v daném regionu.¹⁹¹

Nízkoprahové harm reduction programy jsou uskutečňovány zejména **kontaktními centry (KC)** a dále skrz **terénní programy (TP)**. Jmenované nízkoprahové služby jsou zaměřeny především na **prevenci závažných onemocnění** (HIV, žloutenka, pohlavní nemoci). Mezi rizikové skupiny osob je distribuován např. injekční materiál, filtry, nádobky k rozpuštění drogy, alkoholové polštářky k dezinfekci kůže, škrtdla, náplastí a kondomy. Navzdory nízké motivaci rizikových klientů, probíhá v rámci těchto programů taktéž **testování infekčních**

¹⁸⁹ tamtéž, s. 184

¹⁹⁰ tamtéž, s. 185

¹⁹¹ tamtéž, s. 194

onemocnění, přičemž pro testování v sociálních službách stále chybí opora v zákoně.

V oblasti **prevence předávkování** zde musím uvést aktuální program **distribuce nalaxonu**, který byl spuštěn v roce 2020 v pěti českých městech (Praha, České Budějovice, Plzeň, Ústí nad Labem, Brno). Jedná se o pilotní projekt, v rámci kterého, je zcela zdarma distribuován **nosní sprej zvaný Nyxoid**. Distribuován je všem klientům, rodinným příslušníkům a dalším osobám, které přicházejí do kontaktu s uživateli opioidů. **Aplikací nalaxonu lze odvrátit smrtelné předávkování opioidy.**

Ambulantní zdravotnická péče je uskutečňována převážně **v psychiatrických ambulancích**. *V r. 2019 vykazalo 450 psychiatrických ambulančí (stejně jako v r. 2018) léčbu celkem 37 156 pacientů se základní diagnózou duševních poruch a poruch chování způsobených užíváním návykových látek (dg. F10–F19).*¹⁹² Adiktologická péče je v ČR od roku 2018 též odborně zaměřena na **děti a mládež**, kdy je funkční **Sekce dětské a dorostové adiktologie SNN ČLS JEP (Sekce DaDA)**.

Pokud nahlédneme do **Národního registru léčby uživatelů drog (NRLUD)**, zjistíme, že v roce 2019 nahlásilo **substituční léčbu** u pacientů celkem 61 zdravotnických zařízení. Nahlášeno bylo 2347 léčených osob, z nichž 31 % tvoří ženy. Substituční léčba v ČR probíhá za pomoci 6 přípravků (Metadon, Subutex, Buprenorphine Alkaloid, Ravata, Addnok a Suboxone). **Problémem substituční léčby je jejich finanční (ne)dostupnost. Jediný plně hrazený ze zdravotního pojištění je přípravek Suboxone.** Výzkum a klinické studie v této oblasti u nás zatím bohužel značně pokulhávají a vidím zde tedy do budoucna prostor pro zlepšení.¹⁹³

Rezidenční programy umožňují **detoxifikaci osob**, kterou v ČR aktuálně umožňuje celkem 38 lůžkových zařízení. Jedná se zejména o psychiatrické nemocnice a jejich specializovaná oddělení pro léčbu závislostí. Dále na našem

¹⁹² tamtéž, s. 208

¹⁹³ tamtéž, s. 212

území působí i několik **terapeutických komunit (TK)**, které mnohdy fungují za dotační podpory Úřadu vlády ČR.¹⁹⁴

Následná péče je bezesporu velmi důležitá především z důvodu **podpory abstinence u drogově závislých osob**. O následné péči obecně pojednává § 64 **zákona o sociálních službách**, přičemž se jedná o služby sociální prevence. Co se týká formy, jedná se o péči ambulantní a lůžkovou, přičemž tyto služby využívají osoby s chronickým duševním onemocněním a osoby závislé na návykových látkách.

Do následné péče spadají tyto činnosti: sociálně terapeutické činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a pomoc při uplatňování práv a zájmů takových osob. Dále je sem zahrnuta pomoc při obstarávání osobních záležitostí. Pakliže se jedná o formu pobytové (lůžkové) léčby, je této osobě taktéž zajištěna strava a ubytování. Zcela specifickou oblastí je následná péče poskytovaná závislým osobám ve věznicích (viz následující kapitola).

Snahy veškerých institucí potírají stále se zvyšující nabídka drog a poptávka po nich. Drogové kartely mnohdy spolupracují s teroristy, přičemž drogy mění za zbraně.¹⁹⁵ Po prostudování veškerých publikací, článků a dokumentů zastávám názor, že nejprve je nutné **omezit nabídku drog, a to skrze kvalitní legislativu s přísnými tresty**. Dále je zapotřebí vytvořit **jednotný, koordinovaný, systematický a soustavný informační systém**, který propojí jednotlivé instituce na různých úrovních (nemocnice a soudy). Samozřejmostí by mělo být **zvýšení počtu erudovaných a proškolených pracovníků** na pracovištích. Důležité je získat zájem těchto pracovníků, jejichž činnost je nezastupitelná a velmi nedocenená. Taktéž by mělo dojít ke **zintenzivnění mezinárodní spolupráce** a komplexní eliminaci poptávky.

Prostor pro zlepšení vidím i v oblasti národní strategie protidrogové politiky, která především **sníží počty závislých osob** ve společnosti. Zájem by měl být taktéž soustředěn na **rozvoj a podporu adiktologických služeb, které se aktuálně potýkají se závažnými problémy**. Kapacitní problémy se objevují nejen

¹⁹⁴ tamtéž, s. 217

¹⁹⁵ CHLENDÁ, Milan a Ivan KRČEK. 2011. Kriminologie: Studijní opora [online]. Karviná: Střední odborná škola ochrany osob a majetku, 2011 [cit. 4. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/kriminologie.pdf>

v léčebných zařízeních pro dospělé pacienty, ale i v zařízeních pro děti a mladistvé. V ČR chybí pedopsychologové, pedopsychoiatri a také specializovaná oddělení pro tyto pacienty. Velmi nedostatečně je v ČR řešena i následná péče.

6. Drogová problematika ve věznicích ČR

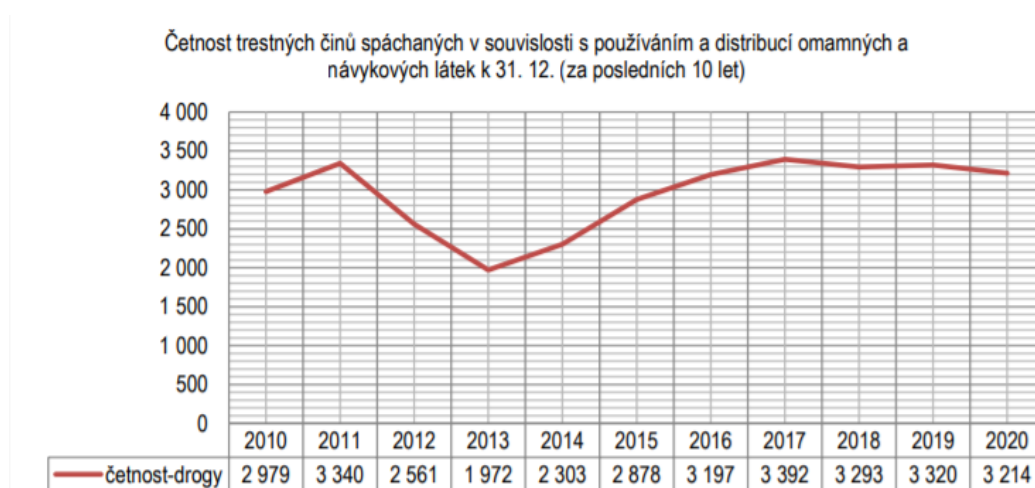
Problematika drog a s tím souvisejících závislostí je podmíněna nejen mnoha závažnými sociálními jevy, ale i osobou samotného uživatele a prostředím, kde tato osoba žije. **Problémy s drogami se tak bezesporu odehrávaly, odehrávají a nadále budou odehrávat i za zdmi našich věznic.** Stále však musíme mít na paměti, že se pohybujeme v latentní, hůře zjištělné kriminalitě, a tedy lze důvodně předpokládat, že počet (vězňených) osob, které mají problémy s drogou je mnohem vyšší, než uvádí dostupné statistické údaje.

6.1. Statistická ročenka Vězeňské služby za rok 2020

Celospolečenská drogová scéna zahrnuje jak pachatele trestných činů ve smyslu trestního zákoníku, tak i ty pachatele, kteří v důsledku užití drogy spáchali trestný čin. Dále nesmíme opomenout vězně, u kterých dojde k prvnímu a náhodnému kontaktu s drogou až v prostředí samotné věznice.¹⁹⁶

Níže si dovoluji uvést tři důležité grafy pocházející ze statistické ročenky (rok 2020), kterou každý rok vydává Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky.

Četnost drogových trestných činů (vývoj)

Graf přejat z: Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky (Statistická ročenka za rok 2020), dostupné na: www.vscr.cz

¹⁹⁶ ŠTABLOVÁ, Renata. Drogy, kriminalita a prevence. 2. rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999. ISBN 80-7251-018-5.s.119

Z prvního vyobrazeného grafu je patrné, že za poslední tři roky se četnost trestných činů spáchaných v souvislosti s užíváním a distribucí omamných a psychotropních látek pohybuje průměrně kolem čísla 3200 činů za rok.

Četnost drogových trestných činů (rok 2020)

V roce 2020 bylo toto číslo na hodnotě 3214 takových činů za rok, přičemž z vyobrazeného grafu mimo jiné vyplývá, že se spíše jedná o doménu mužů než žen. Nejčastěji se jedná o trestný čin ve smyslu § 283 TZ.

Dle zákona č. 140/1961 Sb.			Dle zákona č. 40/2009 Sb.				Úhrnem		Celkem	
§	muži	ženy	celkem	§	muži	ženy	celkem	muži	ženy	
187	49	1	50	283	1900	154	2054	1949	155	2104
187a	1	0	1	284	200	12	212	201	12	213
188	0	1	1	286	97	7	104	97	8	105
188a	2	0	2	287	11	2	13	13	2	15
201	9	0	9	274	695	26	721	704	26	730
201a	0	0	0	360	44	3	47	44	3	47
	61	2	63		2947	204	3151	3008	206	3214

Zdroj dat: Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky (Statistická ročenka za rok 2020) dostupné na: www.vscr.cz

Počet drogově závislých vězňů

Nyní se pojdme blíže věnovat vězňům, kteří jsou drogově závislí. Statistické údaje uvádí, že počet vězňů závislých na drogách v roce 2020 dosáhl hodnoty **10 759 závislých vězňů**, kdy byl zaznamenán meziroční pokles o 13,4 %, tj. o 1 670 osob, avšak je velmi pravděpodobné, že reálné číslo je mnohem vyšší.

Dle odhadu portálu obase.cz je ve věznicích ČR z celkového počtu vězňů, zhruba 80-85 % drogově závislých.¹⁹⁷ Stále se zvyšující procento závislých osob ve výkonu trestu je tak smutným zrcadlem celé naší lidské

¹⁹⁷ Drogy ve vězení | obase.cz, vše o vězení. *Zprávy z věznic* [online]. Copyright © 2017 [cit. 03.01.2021]. Dostupné z: <https://obase.cz/kdyz-musite-do-vezeni/drogy-ve-vezeni/>

společnosti. Tento jev aktuálně zbrzdila celosvětová pandemie COVID-19, špatná dostupnost ilegálních látek a přerušení adiktologických služeb v nápravných zařízeních.

Kalendářní rok	2020	2019	2018	2017	2016
Počet drogově závislých vězňů	10 759	12429	12204	11864	11381

Zdroj dat: Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky (Statistická ročenka za rok 2020), dostupné na: www.vscr.cz

6.2. Drogy ve vězení

Odborné studie ukazují, že **počet uživatelů drog je ve věznicích obecně vyšší než v běžné populaci**. Tento fakt není nikterak překvapující, neboť ve vězení existuje celá řada okolností, které sociálně patologické jevy jako je drogová závislost posilují a akcentují. Existencí vztahu mezi užíváním drog a pácháním trestné činnosti se věnuje mnoho dostupných publikací a článků, přestože charakter tohoto vztahu nebyl doposud zcela jasně objasněn. V rámci prizonizace osob dochází k následujícím jevům. Prostředí věznice u vězněných osob podporuje buď zachování zarytých drogových způsobů, či u nich často dochází k přechodu na rizikovější drogy. U osob, které před nástupem výkonu trestu neužívali drogy vůbec, můžeme pozorovat zahájení „úspěšné“ drogové kariéry.¹⁹⁸

Jakákoliv droga znamená pro vězně závažný problém. Ve vyšetřovací vazbě můžeme u drogově závislého obviněného pozorovat učebnicové abstinenční příznaky, které jen ztěžují a komplikují vyšetřování. Oproti tomu se ve věznicích abstinenční příznaky téměř neobjevují. **Drogy ve věznicích jsou zdrojem neutichajících, agresivních konfliktů a jednoznačně ovlivňují spolužití vězňů.**

¹⁹⁸ ZEMAN, Petr. *Uživatelé drog ve vězení: hodnocení účinnosti terapeutických programů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-178-3.s.9

Droga je ve vězení především platidlem, její vlastnictví a distribuce zajišťuje odsouzené osobě určitou prestiž.¹⁹⁹

Nejčastější a **základní drogou ve vězení je metamfetamin (pervitin)**, dále opiáty a konopné látky. Vězni se celé dny soustředí na svůj cíl – dostat se k droze a osvobodit se tak od dotěrné každodenní frustrace. Vězni prostřednictvím drogy řeší svůj nezdar v hledání smyslu života a svého nového cíle, přičemž chtějí zažít alespoň na chvíli něco pozitivního, zahnat nudu, úzkost a emocionální bolest. **Nejen vězni tak v drogách hledají útek před sebou samým, oddálení, či samotné řešení problému, do kterého se vězněný dostal.**²⁰⁰

Nejběžněji se drogy do vězení dostávají prostřednictvím balíčků s jídlem a hygienickými potřebami, skrz pracoviště mimo věznic a dále dochází ke zneužívání léků. Ojedinele se mohou drogy dostat do vězení přes zaměstnance věznic, v tělních dutinách vězňů (přerušeni trestu), při návštěvách apod. Vězni jsou ve způsobech, jak dostat drogy do vězení vskutku vynalézaví a důmyslní. Drogy jsou přehazovány v míčkách přes zdi věznic, vězni je přenášejí pod náplastmi nebo si je předávají polibkem se svými návštěvami.

Pakliže se droga do vězení dostane, rozdělí se na menší dávky a prodává se za výrazně vyšší cenu než na svobodě. Např. jeden gram pervitinu tak vězně vyjde na 4-6 tisíc Kč, jedna tableta subutexu na 2-3 tisíce Kč. Mnoha vězňům přinese drogy pravidelná návštěva, někteří berou drogy z finančního hlediska jen výjimečně a dále jsou ve vězení tací, kteří si z distribuce drog vybudovali zdařilý obchod a vězeňská služba je proti nim v podstatě bezmocná.

O zdravotních rizicích týkajících se zejména nitrožilní aplikace drog a půjčování injekčních stříkaček netřeba psát. **Nejvíce se takto mezi vězni -- narkomany šíří hepatitida typu C a HIV.**²⁰¹ **Programy výměny jehel jsou efektivním nástrojem k minimalizaci škod (harm reduction) a zajišťují právo vězňů na zdraví. (Zdraví vězňů je věcí veřejného zdraví.) Výměna probíhá**

¹⁹⁹ ŠTABLOVÁ, Renata. Drogy, kriminalita a prevence. 2. rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999. ISBN 80-7251-018-5.s.122

²⁰⁰ ŠTABLOVÁ, Renata. Drogy, kriminalita a prevence. 2. rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999. ISBN 80-7251-018-5.s.127

²⁰¹ Drogy ve vězení | obase.cz, vše o vězení. *Zprávy z věznic* [online]. Copyright © 2017 [cit. 01.01.2021]. Dostupné z: <https://obase.cz/kdyz-musite-do-vezeni/drogy-ve-vezeni/>

skrz automaty, prostřednictvím lékařů/personálu věznice nebo za pomoci proškolených vězňů.²⁰²

Zvládnutí drogové závislosti vězňů vyžaduje zajisté komplexní koordinovaný postup, který v sobě zahrnuje nejen zcela klíčovou spolupráci blízké rodiny vězně, ale i významnou pomoc státních i nestátních institucí se zaměřením právním, léčebným i sociálním.²⁰³

6.3. Právní základ přístupu k vězněným uživatelům drog

Protidrogové politice ve věznicích se věnuje mnoho dokumentů strategické, koncepční i doporučující povahy. Problém je řešen na národní i mezinárodní úrovni, přičemž mezinárodní dokumenty vytváří ideový základ pro vytvoření národních legislativních opatření. Dokumenty se týkají témat, jako jsou drogy, vězeňství, zdravotnictví, kriminalita a trestní justice. Pro ilustraci uvádím dále výčet několika podstatných dokumentů, které se této problematice obsáhle věnují.²⁰⁴

Dokumenty OSN

- „Náš společný závazek účinně řešit drogový problém ve světě a čelit mu“ (Our joint commitment to effectively addressing and countering the world drug problem)
- Standardní minimální pravidla OSN pro zacházení s vězni (United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) - tzv. Mandelova pravidla
- Pravidla OSN pro zacházení s vězněnými ženami a pro opatření nespojená s odnětím svobody vůči pachatelkám trestné činnosti (United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and

202 LINES, Rick, MRAVČÍK, Viktor, ed. Výměna jehel ve věznicích: poznatky z komplexního přehledu mezinárodních údajů a zkušeností. Praha: Úřad vlády České republiky, c2006. Monografie (Úřad vlády České republiky). ISBN isbn80-86734-79-x, s. 13 a násl.

²⁰³ ŠTABLOVÁ, Renata. Drogy, kriminalita a prevence. 2. rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999. ISBN 80-7251-018-5.s.132

²⁰⁴ ZEMAN, Petr. *Uživatelé drog ve vězení: hodnocení účinnosti terapeutických programů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-178-3.s.20

Non-custodial Measures for Women Offenders) - tzv. Bangkoká pravidla

- Poziční dokument o věznicích, drogách a harm reduction (Status Paper on Prisons, Drugs and Harm Reduction)
- Vězení a zdraví (Prisons and Health)
- Léčba drogové závislosti: intervence pro uživatele drog ve vězení (Drug Dependence Treatment: Interventions for Drug Users in Prison)
- Principy léčby drogové závislosti (Principles of Drug Dependence Treatment)
- HIV, AIDS ve vězeňských zařízeních: soubor nástrojů pro politiky, manažery programů, vězeňské pracovníky a poskytovatele zdravotní péče ve vězeňském prostředí (HIV and AIDS in places of detention: A toolkit for policymakers, programme managers, prison officers and health care providers in prison settings)
- Hlavní zásady poptávky po drogách (Guiding Principles of Drug Demand Reduction)
- Pokyny WHO v souvislosti s prevencí HIV/AIDS ve věznicích (WHO guidelines on HIV infection and AIDS in prisons)
- Štrasburské závěry o věznicích a zdraví (Strasbourg Conclusions on Prisons and Health)²⁰⁵

Dokumenty EU

- ST 14178/2020 - Protidrogová strategie EU 2021-2025,
- Protidrogový akční plán EU na období 2021-2025 (EU Action Plan on Drugs 2021-2025),

²⁰⁵ ZEMAN, Petr. *Uživatelé drog ve vězení: hodnocení účinnosti terapeutických programů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-178-3.s.20-23

- Doporučení č. R (93) 6 Výboru ministrů členským státům týkající se vězeňských a kriminologických aspektů kontroly přenosných onemocnění včetně AIDS a souvisejících zdravotních problémů ve vězení (Recommendation No. R (93) 6 of the Committee of Ministers to Member States Concerning Prison and Criminological Aspects of the Control of Transmissible Diseases Including Aids and related Health Problems in Prison)
- Doporučení č. R (98) 7 Výboru ministrů členským státům týkající se etických a organizačních aspektů zdravotní péče ve vězení (Recommendation No. R (98) 7 of the Committee of the Ministers to Member States Concerning the Ethical and Organisational Aspects of Health Care in Prison)²⁰⁶

Dokumenty ČR

- Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019-2027,
- Akční plán realizace Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019-2021,
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
- Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody
- Vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody
- Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotnických službách
- Koncepce vězeňství do roku 2025²⁰⁷

²⁰⁶ ZEMAN, Petr. *Uživatelé drog ve vězení: hodnocení účinnosti terapeutických programů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-178-3.s.23-24

²⁰⁷ ZEMAN, Petr. *Uživatelé drog ve vězení: hodnocení účinnosti terapeutických programů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-178-3.s.24-27

6.4. Adiktologické služby ve věznicích ČR

Věznice jsou nápravnými, a nikoliv zdravotnickými a terapeutickými institucemi. V ideálním případě by represe měla nastupovat až po vyřešení zdravotních problémů vězňů. Dle této ideje tak postupuje většina vyspělých evropských zemí a vězňům je poskytována potřebná odborná léčba a terapie. **Adiktologická intervence tak může dosahovat různé intenzity a trvá po celou dobu výkonu trestu.**²⁰⁸

Druh adiktologické péče je stanoven diferencovaně dle kategorií vězňů tak, aby péče odpovídala jejich specifickým a individuálním potřebám. Za příkladné jsou literaturou dávány komplexní systémy USA (**projekt KEY and CREST**) či britský **projekt CARAT**.²⁰⁹ Klíčem úspěchu těchto projektů je jednoznačně zajištění kontinuity následné péče, a tedy možnosti, aby absolvent těchto projektů mohl pokračovat v léčbě i po svém propuštění na svobodu. Avizovaná následná péče má jednoznačně pozitivní vliv na možnou a hrozící recidivu trestné činnosti.

Profese vězeňského adiktologa existuje od roku 2016. V roce 2019 byla adiktologická péče poskytována ve 13 věznicích: Bělušice, Brno, Heřmanice, Kuřim, Litoměřice, Opava, Pardubice, Praha – Pankrác, Praha – Ruzyně, Rýnovice, Světlá nad Sázavou, Teplice a Znojmo, a to konkrétně 15 adiktology. Nutno konstatovat, že počet adiktologů je vzhledem k počtu osob s adiktologickou poruchou, zjevně nedostatečný.²¹⁰

Jak je již uvedeno v předchozí podkapitole, Ministerstvo spravedlnosti ČR zpracovalo důležitý dokument **Koncepce vězeňství do roku 2025**, ve kterém se nachází mimo jiné i samostatná kapitola (VI.) „Drogy a jiné závislosti“. Dle tohoto dokumentu je protidrogová politika prováděna prostřednictvím těchto odborných

²⁰⁸ ZEMAN, Petr. *Uživatelé drog ve vězení: hodnocení účinnosti terapeutických programů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-178-3.s.17

²⁰⁹ ZEMAN, Petr. *Uživatelé drog ve vězení: hodnocení účinnosti terapeutických programů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-178-3.s.19

²¹⁰ MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., ROUS, Z., CIBULKA, J., FIDESOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2020. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019 [Annual Report on Drug Situation in the Czech Republic in 2019] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-7440-254-8. s. 223

pracovišť: poradny drogové prevence, specializovaná oddělení, speciální programy a tzv. bezdrogové zóny se standardním nebo terapeutickým zacházením.²¹¹

Ochranné léčení

K výkonu ochranného léčení je třeba pravomocného **rozhodnutí soudu**. Ochranné léčení může mít formu lůžkové či ambulantní péče. O konkrétní formě rozhoduje soud na základě povahy nemoci a možnostech léčení. Aktuálně jsou provozována **ochranná léčení: protitoxikomanická, protialkoholní, sexuologická, a pro patologické hráče**. Podmínky uložení ochranného opatření ukládá **§ 99 trestního zákoníku**. Ochranné léčení trvá, dokud je účelné, avšak ústavní léčení může trvat **maximálně 2 roky**. Tuto dobu může však soud před jejím skončením **prodloužit** (max. o další 2 roky). O propuštění z ochranného léčení taktéž rozhoduje soud.

Odsouzený, kterému byl uložen trest s ochranným léčením, vykonává tento trest odděleně od ostatních spoluvězňů. Jedná se o zdravotnická zařízení vězeňské služby, kde rozdělujeme **ochranné léčení ústavní** (stacionární péče) a **ochranné léčení ambulantní** (specializovaná ambulantní péče).²¹² Ochranné léčení bylo možno v roce 2019 absolvovat ve věznicích Opava, Rýnovice, Znojmo.²¹³

Poradny drogové prevence

Poradny drogové prevence se nachází ve všech našich českých věznicích. Dle Koncepce vězeňství do roku 2025 jsou hlavními činnostmi poraden především: **koordinace protidrogové politiky, zajištění protidrogových služeb, řádný sběr dat, poradenství, informační servis a prevence**.²¹⁴ Velkým a palčivým

²¹¹ Koncepce vězeňství do roku 2025. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Dostupné z: https://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Koncepce/Koncepce_vezenstvi.pdf

²¹² ZEMAN, Petr. *Uživatelé drog ve vězení: hodnocení účinnosti terapeutických programů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-178-3.s.28

²¹³ MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., ROUS, Z., CIBULKA, J., FIDESOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2020. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019* [Annual Report on Drug Situation in the Czech Republic in 2019] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-7440-254-8. s. 224

²¹⁴ Koncepce vězeňství do roku 2025. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Dostupné z: https://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Koncepce/Koncepce_vezenstvi.pdf

problémem je zde nedostatek odborného personálu. Služeb poradny využilo v roce 2019 celkem 11 027 osob.²¹⁵

Neziskovými organizacemi poskytujícími protidrogové služby ve vězení jsou například: Centrum protidrogové prevence a terapie, Laxus, Most k naději, Společnost Podané ruce, SANANIM, Drug-Out Klub apod.

Bezdrogové zóny

Jedná se o zvláštní oddělení věznic, kde se odsouzený nemá za žádných okolností dostat do kontaktu s drogou. Bezdrogové zóny se liší na **standardní nebo s terapeutickým zacházením. Bezdrogové zóny mají za cíl minimalizovat kontakt odsouzeného s drogou** tak, aby bylo zdravotní a sociální riziko vzniku/pokračování závislosti sníženo na minimum.

Bezdrogová zóna má zajistit motivaci vězně k účinné léčbě v rámci výkonu trestu nebo k pokračování v životě bez drog i po výstupu z výkonu trestu. Do bezdrogových zón jsou taktéž umístováni odsouzení, kteří se s drogami nikdy nesetkali.

V roce 2019 vznikly ve všech (35) věznicích bezdrogové zóny se standardním zacházením, přičemž jejich celková kapacita byla 1843 míst. Bezdrogové zóny s terapeutickým režimem měly celkem 3 věznice a to: Příbram, Vinařice a Znojmo.²¹⁶

Specializovaná oddělení

Nejkomplexněji řeší drogovou problematiku ve věznicích ČR specializovaná oddělení. V roce 2019 bylo umožněno vězňům léčit svou závislost během výkonu trestu odnětí svobody ve 14 věznicích, přičemž 11 z nich bylo pro dobrovolnou léčbu. Dále existují oddíly pro ochrannou léčbu (viz výše).

²¹⁵ MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., ROUS, Z., CIBULKA, J., FIDESOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2020. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019* [Annual Report on Drug Situation in the Czech Republic in 2019] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-7440-254-8. s. 224

²¹⁶ MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., ROUS, Z., CIBULKA, J., FIDESOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2020. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019* [Annual Report on Drug Situation in the Czech Republic in 2019] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-7440-254-8. s. 224

Do **specializovaného oddílu pro dobrovolnou léčbu** se vězeň dostane na základě vlastní žádosti, zatímco zařazení do **specializovaného oddílu pro ochranné léčení** protitoxikomanické určí soud.

Specializovaná oddělení oproti standardnímu výkonu trestu zajišťují odsouzeným více fyzického prostoru a zpravidla disponují lepším vybavením umožňujícím realizaci různorodých aktivit souvisejících s terapeutickým programem. Odborní zaměstnanci tvoří **tzv. terapeutický tým** (zpravidla tento tým tvoří: psycholog, sociální pedagog, vychovatel, terapeut a sociální pracovník). Psycholog je odborným garantem terapeutického programu, tedy za jeho realizaci plně odpovídá.²¹⁷

Terapeutický program zahrnuje např. velmi důležitou skupinovou psychoterapii, individuální nebo skupinové poradenství, socioterapie apod. Léčebný program se skládá ze dvou složek. Za prvé se jedná o zdravotní péči, kterou zajišťuje externí lékař a za druhé se jedná o psychosociální péči, kterou zajišťuje adiktolog nebo odborně vyškolený zaměstnanec věznice.²¹⁸

Největším aktuálním problémem specializovaných oddělení je **nedostatek odborných zaměstnanců a dále značné množství administrativní agendy**. Překážkou je do jisté míry taktéž tlak na vyplnění kapacity těchto oddělení z důvodu přeplněnosti věznic a taktéž **nedostatečná péče o psychiku odsouzených**.²¹⁹

Substituční léčba

Substituční léčba je **zvláštní formou terapeutického zacházení** s vězněnými uživateli drog. V roce 2019 mělo povolení k poskytování substituční léčby celkem 10 věznic, avšak reálně ji poskytovalo pouze 5 věznic. Léčbu zajišťuje vždy zdravotnické středisko věznice. Substituční látkou je ve věznicích **metadon** (viz kapitola IV.). Léčbu jinými látkami (Subutex nebo Suboxone) si musí vězeň

²¹⁷ ZEMAN, Petr. *Uživatelé drog ve vězení: hodnocení účinnosti terapeutických programů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-178-3.s.135

²¹⁸ ZEMAN, Petr. *Uživatelé drog ve vězení: hodnocení účinnosti terapeutických programů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-178-3.s.135

²¹⁹ MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., ROUS, Z., CIBULKA, J., FIDESOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2020. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019* [Annual Report on Drug Situation in the Czech Republic in 2019] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-7440-254-8. s. 224-227

hradit na vlastní náklady sám.²²⁰ **Cílem substituční léčby je zlepšit život drogově závislého vězně, u kterého v zásadě nelze aplikovat abstinenci.**

Zařazení do programu substituční terapie je obecně podmíněno tím, že **odsouzený se před vzetím do vazby již účastnil substitučního programu.** V roce 2019 však ve dvou věznicích (Praha-Pankrác a Brno) započal pilotní projekt, kdy bylo **umožněno začít se substituční léčbou až po samotném nástupu do výkonu trestu odnětí svobody**²²¹, což já osobně vnímám jako pozitivní krok kupředu.

Je podstatné, aby vězni měli stejné možnosti léčby jako běžní občané a aby existovala **možnost pokračování v udržovací léčbě** i po výkonu trestu. Právě po propuštění na svobodu hrozí těmto pacientům největší riziko v podobě předávkování a úmrtí. O tom, zda pacient bude v této léčbě pokračovat, by mělo být rozhodováno po konzultaci s programem, do kterého pacient po propuštění z vězení přechází.²²²

Monitoring

Testování ve věznicích probíhá neprodleně po nástupu do vězení. Vstupní lékařská prohlídka obviněného nebo odsouzeného se provádí na základě § 60 nařízení ministra spravedlnosti č. 4/2008 o poskytování zdravotní péče osobám ve výkonu trestu odnětí svobody.²²³

Toto vstupní testování se provádí u všech obviněných, kteří nastupují k výkonu vazby a u všech odsouzených, kteří nastupují trest odnětí svobody

²²⁰ MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., ROUS, Z., CIBULKA, J., FIDESOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2020. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019* [Annual Report on Drug Situation in the Czech Republic in 2019] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-7440-254-8. s. 225

²²¹ MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., ROUS, Z., CIBULKA, J., FIDESOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2020. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019* [Annual Report on Drug Situation in the Czech Republic in 2019] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-7440-254-8. s. 12

²²² VERSTER, Annette a Ernst BUNING. *Informace pro tvůrce drogové politiky o účinnosti substituční léčby závislosti na opiátech. 2., dopl. vyd. v českém jazyce.* Praha: Úřad vlády České republiky, Sekretariát rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky, 2004. ISBN 80-86734-32-3. s. 33

²²³ *Koncepce vězeňství do roku 2025.* Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Dostupné z: https://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Koncepce/Koncepce_vezenstvi.pdf

vyšší než 4 měsíce. Pakliže dojde k přeměně vazby na výkon trestu odnětí svobody, testování se neprovádí.

Cílem této lékařské prohlídky je zjistit zdravotní způsobilost vězně k výkonu vazby/trestu. Lékař se zaměřuje na celkový zdravotní stav vězněné osoby, přičemž se plošně provádí i testování na přítomnost návykových látek včetně alkoholu v těle této osoby.

Pakliže lékař nabyde dojmu, že se jedná o osobu, která potřebuje zvláštní péči a léčbu, je oprávněn vyžádat si výpis z lékařské dokumentace k zajištění případné preventivní péče osoby s adiktologickou poruchou. Zde však narážíme na problém, neboť vězněné osoby velmi často lékaři lžou a neuvádí pravdivé informace o své osobní anamnéze. Dochází k tomu, že vězni předstírají, že substituční léčbu již absolvovali nebo naopak léčbu zcela zapírají.

Testování na přítomnost omamných a psychotropních látek a alkoholu probíhá ve věznicích a vazebních věznicích v následujících formách:

- vstupní plošné testování v rámci vstupní lékařské prohlídky,
- náhodné systematické testování nejméně u 5 % obviněných každý měsíc,
- cílené testování v případě podezření z nelegálního užití návykové látky (rozhodnutí ředitele věznice nebo jeho zástupce),
- cílené testování (rozhodnutí generálního ředitele Vězeňské služby nebo jím pověřeného zaměstnance),
- testování v rámci substituční léčby u všech léčených každý měsíc (nepravidelně),
- náhodné systematické testování nejméně u 50 % odsouzených vykonávajících trest v bezdrogových zónách, odděleních specializovaných pro výkon trestu odsouzených s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek a odděleních specializovaných pro výkon ochranného léčení

protitoxikomanického, každé pololetí, s ukončením testování k poslednímu dni každého pololetí,

- náhodné systematické testování nejméně u 15 % všech odsouzených s výjimkou odsouzených podle předchozích dvou bodů každé pololetí, s ukončením testování k poslednímu dni každého pololetí,
- cílené testování při podezření na požití alkoholu (rozhodnutí generálního ředitele Vězeňské služby nebo jím pověřeného zaměstnance nebo ředitele věznice či jeho zástupce).²²⁴

Po prostudování mnoha publikací a relevantních dokumentů jsem toho názoru, že vězeňská služba má a možná i chce mít v lecčem svázané ruce. Na mysli mám především **nedostatečné kontroly**, kterých je všehovšudy velmi málo a vězni tak nabývají přesvědčení, že si mohou drogu bez obav z následků opatřit a aplikovat. Kapacitní přeplněnost věznic a neskonala vynalézavost vězňů zřetelně stěžuje kontroly, avšak myslím si, že pakliže by se kontroly prováděly s odpovídajícím technickým vybavením opakovaně a namátkově, jednoznačně by ve věznicích drogová kriminalita klesla.

Jako další problém vnímám fakt, že veškerá čísla, tabulky, a především **adiktologické programy se jeví na papíře jako skvělá řešení**, avšak nejsem si zcela jistá, zda jsou tyto programy fakticky realizovány a zda jsou účinné. Nejsou dostupné informace např. o tom, jak konkrétně odborná práce s vězni ve specializovaných oddílech probíhá. O úspěšnosti těchto adiktologických programů mám důvodné pochybnosti, neboť se věznice potýkají s **nedostatkem odborného personálu** a na vězně je mnohdy nahlíženo jako na osoby, které už jsou „odepsané“ a nemá cenu s nimi již dále pracovat. Z praxe vím, že například **bezdrogové zóny ve věznicích zcela dobře nefungují**.

Nedostatečná odborná připravenost pracovníků vězeňské služby a nedostatečné nástroje kontroly vězňů jsou jen dalšími z mnoha problémů tohoto tématu. Věznice se dlouhodobě potýkají s nedostatkem personálu, který by byl schopen drogovou problematiku ve věznicích za pomoci odpovídajících

²²⁴ Koncepce vězeňství do roku 2025. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Dostupné z: https://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Koncepce/Koncepce_vezenstvi.pdf

nástrojů kontroly, účinně řešit. Z tohoto důvodu jsou drogy ve věznicích „veřejným tajemstvím“, které se z dlouhodobého hlediska nedaří vyřešit.

Stále rostoucí procento závislých vězňů dále podporuje fakt, že je ve věznicích **velmi nízké procento zaměstnanosti**. Vězni tak drogami „řeší“ nejen své psychické problémy, ale zahání jimi i nudu. Kvůli nedostatku psychologické a psychiatrické pomoci se vězňům dlouhodobě **nedaří najít motivaci k přehodnocení vlastních postojů**, a tak se jen nadále točí v kruhu drogové závislosti.

7. Drogová kriminalita a řízení motorových vozidel

Velmi častými příčinami dopravních nehod jsou bohužel drogy a alkohol za volantem. K užití drogy před jízdou se odhodlávají nejvíce mladí lidé, přestože je všeobecně známo, že **drogy negativně ovlivňují mnoho psychomotorických funkcí člověka.**

Drogy způsobují zejména **nesoustředěnost řidiče, podněcují k rychlejší jízdě a prodlužují reakční dobu.** Nutno podotknout, že tyto látky působí na každého jedince jinak a nelze dopředu odhadnout jejich množství, účinek a vliv na řidičské schopnosti, což bohužel velmi často vede k tragickým dopravním nehodám na našich silnicích.²²⁵ Jsem toho názoru, že užití jakékoliv drogy za volantem by nemělo být za žádných okolností tolerováno a je nutné takové jednání velmi přísně postihovat.

Alkohol za volantem

V této kapitole bohužel nemohu vynechat alkohol, neboť Češi jsou v požívání alkoholu, a zejména piva, skutečně mistry svého oboru. Oblíbeným nápojem je dále víno a opomíjeny nejsou ani tvrdé destiláty.

Negativní vliv alkoholu na řízení vozidla je bezpečně prokázán. Mnoho řidičů pod vlivem alkoholu jezdí velmi agresivně, nebezpečně předjíždějí a ignorují ostatní vozidla. **Řidič neumí správně vyhodnocovat nastalé situace a klesá jeho pozornost. Při skutečně vysokých dávkách alkoholu může jet řidič naopak velmi pomalu, bez respektování pravidel silničního provozu.**²²⁶

U alkoholu je hranice mezi přestupkem a trestným činem stanovena 1 promile alkoholu v krvi (přípustná odchylka 0,24 ‰). Pakliže řidič nadýchá pod tuto hodnotu, věc bude řešena v rámci přestupkového řízení. Nad jednu promile je s řidičem zahájeno trestní stíhání pro trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky ve smyslu § 274 TZ . Konstantní judikatura zde uvádí, že **1 promile alkoholu**

²²⁵ Drogy za volantem: Postihy a tresty 2020 | Drogovy-test.cz. Drogový test - testy na THC (marihuany), pervitin, nikotin, extázi a další - BMS Company s.r.o. [online]. Copyright © BMS Company s.r.o. Všechna práva vyhrazena. [cit. 30.01.2021]. Dostupné z: <https://www.drogovy-test.cz/blog/clanky/drogy-za-volantem>

²²⁶ ŠTABLOVÁ, Renata. Sborník ze semináře grantového úkolu G-004, Praha: Policejní akademie ČR, 2002, s. 43

v krvi řidiče lékařsky vylučuje jeho schopnost bezpečně řídit motorové vozidlo.²²⁷

*„Stav vylučující způsobilost k řízení motorového vozidla, a tím i trestní odpovědnost řidiče, může nastat i v případě, že naměřená hodnota alkoholu v krvi je pod hodnotou 1,00 g/kg. V takovém případě však leží důkazní břemeno na obžalobě, potažmo správním orgánu.“*²²⁸

K termínu „stav vylučující způsobilost“ se vyjádřil Nejvyšší soud například ve svém rozhodnutí sp. zn. 3 Tdo 897/2015 ze dne 5. srpna 2015, kdy uvedl, že: *„Stav vylučující způsobilost není sám o sobě zákonem definován vzhledem k tomu, že různé návykové látky působí na člověka odlišně a rozdílně ho ovlivňují se zřetelem k provozované činnosti, a proto je nutné v každém jednotlivém případě zkoumat, jakou měrou byla použitou návykovou látkou ovlivněna schopnost vykonávat pachatelem provozovanou činnost. K naplnění znaků tohoto trestného činu se nevyžaduje takový stav, kdy pachatel upadá do bezvědomí nebo není schopen komunikace, ale postačí takové ovlivnění fyzických a psychických schopností návykovou látkou, které vylučuje způsobilost vykonávat zaměstnání nebo jinou činnost, při které by mohl být ohrožen život nebo zdraví lidí nebo způsobena značná škoda na majetku. Stav vylučující způsobilost je třeba v každém konkrétním případě zjišťovat a dokazovat. Při posuzování této otázky je nutno přihlížet zejména k tomu, jaké zaměstnání nebo činnost pachatel pod vlivem návykové látky vykonával.“*²²⁹

*„Postačí, aby pachatel přinejmenším věděl, že vykonává ve stavu vylučujícím způsobilost výše vymezené zaměstnání nebo činnost, a byl s tím srozuměn. Srozuměním se rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem.“*²³⁰

Dříve se policisté taktéž velmi často setkávali s řidiči, kteří usedali za volant pod vlivem alkoholu a nějakého **léku určeného na bolest, na spaní nebo na**

²²⁷ ŘÍZENÍ POD VLIVEM - Právní poradna A.N.O.. Úvodní stránka - Právní poradna A.N.O. [online]. Copyright © 2021 [cit. 01.02.2021]. Dostupné z: <https://poradna.asociace.org/pravni-informace/rizeni-pod-vlivem/>

²²⁸ EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírnka zákonů, judikatura, právo [online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/urceni-hranice-mezi-prestupkem-a-trestnym-cinem-v-doprave-pri-poziti-alkoholu-110783>

²²⁹ tamtéž

²³⁰ Usnesení NS sp. zn. 8 Tdo 593/2016

uklidnění. Kombinace těchto léků s alkoholem jejich tlumivý účinek akcentuje. V současné době však větší problém představují řidiči, kteří jsou pod vlivem drog.²³¹

Marihuana za volantem

Jak již víme z předešlých kapitol, účinnou látkou marihuany je THC (delta-9-tetrahydrocannabinol). V české populaci je skutečně mnoho uživatelů marihuany, kteří v evropském měřítku nelichotivě obsazují první příčky. Čím dál častěji se u nás objevují názory, že se nejedná o drogu v pravém slova smyslu. **Marihuana je svými „vyznavači“ označována za neškodnou a média ji taktéž značně bagatelizují.** Marihuana je doménou zejména mladých lidí, kteří pod jejím vlivem bohužel usedají i za volant.

Účinkům marihuany jsem se již věnovala v předchozích kapitolách, pojďme si však tyto účinky převést konkrétněji na řízení vozidla. **Marihuana osobu za volantem spíše zklidňuje a zpomaluje.** Řidič, který je intoxikován, je celkově utlumený a může působit ospale. Euforický stav však s sebou nese nebezpečné riziko **nekritičnosti k dopravním situacím, nezájmu o okolí a narušení koncentrace, případně paměti.** Řidič může být velmi nápadný překrvením spojivek. Dále hrozí **silná únava, zkreslení vnímání dopravního provozu** (hrozí oslnění protijedoucím vozidlem) a prodloužení reakční doby řidiče.²³²

U pravidelného uživatele marihuany lze THC v krvi či moči detekovat ještě několik týdnů po užití. Příležitostný uživatel bude mít pozitivní test na marihuanu cca 1 týden z krve a cca 2 týdny z moči. Rozpoznání THC v těle uživatele však ovlivňuje různorodá škála faktorů, jako jsou například množství užití marihuany, spánek, jídlo, pohyb apod.²³³ Zde podotýkám, že marihuana je při stěrech z kůže rozpoznatelná i v případech, kdy si pouze sednete vedle někoho, kdo

²³¹ ŠTABLOVÁ, Renata. Sborník ze semináře grantového úkolu G-004, Praha: Policejní akademie ČR, 2002, s. 75

²³² ŠTABLOVÁ, Renata. Sborník ze semináře grantového úkolu G-004, Praha: Policejní akademie ČR, 2002, s. 43

²³³ Drogy za volantem: Postihy a tresty 2020 | Drogovy-test.cz. Drogový test - testy na THC (marihuanu), pervitin, nikotin, extázi a další - BMS Company s.r.o. [online]. Copyright © BMS Company s.r.o. Všechna práva vyhrazena. [cit. 30.01.2021]. Dostupné z: <https://www.drogovy-test.cz/blog/clanky/drogy-za-volantem>

marihuanu kouří a ze slin je detekovatelná např. i po polibku s partnerem, který marihuanu užil.

Ostatní drogy za volantem

Za volant však velmi často usedají i uživatelé pervitinu, heroinu, kokainu nebo extáze. Oproti marihuaně tyto drogy řidiče v akutní fázi silně nabudí a mohou vyvolat chuť sebevědomě riskovat. **Řidiči jsou pod vlivem těchto drog nekritičtí, roztěkaní, neklidní a mnohdy velmi agresivní.** Mohou se objevit **pocity paranoie a pronásledování.** Následně, když droga odeznívá, se může dostavit těžká únava, apatie, vyčerpání a ztráta koncentrace.

U řidiče pod vlivem heroinu můžeme pozorovat tzv. **miózu** (extrémní zúžení zornic), které znesnadňuje vidění v šeru. Oproti tomu řidiči, který před jízdou užil pervitin, kokain nebo extázi, hrozí oslnění protijedoucím vozidlem v důsledku **mydriázy** očí (rozšíření zornic), která rozmazává vidění.²³⁴

Co se týká **halucinogenů**, u řidičů dochází k úplné ztrátě pozornosti. Řidiči zažívají **zvukové i zrakové halucinace**, nejsou absolutně schopni rozlišit tyto halucinace od skutečnosti, což může v dopravním provozu skončit pro řidiče zcela fatálně. U LSD je velmi častým jevem **tzv. flash back**, který je obzvláště nebezpečný při řízení, kdy řidič z ničeho nic opětovně prožije drogový prožitek z minulosti, aniž by drogu v té chvíli užil.²³⁵

Nutno podotknout, že popsané látky lze z těla odbourat v řádech 1-3 dnů po požití, což je „výhoda“ oproti marihuaně, která je v těle detekovatelná ještě dlouhou dobu po jejím požití.²³⁶

Při kombinaci více drog najednou lze jen velmi stěží odhadnout účinky a vliv na danou osobu řidiče. Vskutku **nejhorší je kombinace drogy tlumící (marihuany) s drogou stimulační (pervitin).** Některé účinky drogy jsou

²³⁴ ŠTABLOVÁ, Renata. Sborník ze semináře grantového úkolu G-004, Praha: Policejní akademie ČR, 2002, s. 43-48

²³⁵ tamtéž, s. 48

²³⁶ Drogy za volantem: Postihy a tresty 2020 | Drogovy-test.cz. Drogový test - testy na THC (marihuanu), pervitin, nikotin, extázi a další - BMS Company s.r.o. [online]. Copyright © BMS Company s.r.o. Všechna práva vyhrazena. [cit. 30.01.2021]. Dostupné z: <https://www.drogovy-test.cz/blog/clanky/drogy-za-volantem>

potlačeny a některé naopak zesíleny, vždy se však jedná o velký risk a hazard se zdravím nejen svým, ale i se zdravím ostatních účastníků dopravního provozu.²³⁷

7.1. Testování

Proces testování řeší **závazný pokyn policejního prezidenta č. 160/2009, kterým se upravuje postup na úseku bezpečnosti a plynulosti silničního provozu**, konkrétně část šestá tohoto závazného pokynu, která se týká kontroly dodržování zákazu požívání alkoholických nápojů a jiných návykových látek. Dalším dokumentem je **pokyn ředitele ředitelství služby dopravní policie Policejního prezidia České republiky č. 4/2015, kterým se upravuje postup při dohledu na bezpečnost a plynulost provozu na pozemních komunikacích**.

Policie provádí kontroly na základě § 124 odst. 11 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, přičemž oprávnění k předemtným kontrolám vyplývá z § 124 odst. 12 písm. f) (alkohol) a g) (jiná návyková látka než alkohol) téhož zákona.

Povinnost řidiče podrobit se na výzvu policisty, vojenského policisty, zaměstnavatele, ošetřujícího lékaře nebo strážníka obecní policie vyšetření podle zvláštního právního předpisu ke zjištění, zda není ovlivněn alkoholem nebo jinou návykovou látkou než alkoholem, upravuje § 5 odst. 1) písm. f) a g) zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích.

Co se týká způsobu provedení orientačního vyšetření, zákon odkazuje na zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, přičemž tuto problematiku konkrétně upravuje hlava V. citovaného zákona.

Kontroly na alkohol jsou nejčastěji prováděny **detekčním přístrojem Drager** s použitím náustku. Náklady za provedení tohoto testu odpovídají ceně náustku, přičemž je uváděna **cena cca 5,- Kč/1 kus**. Dechová zkouška s pomocí analyzátoru alkoholu v dechu se opakuje v intervalu 5 minut. Rozdíl naměřených hodnot nesmí být u hodnot nad 0,24 ‰ větší než 10 %. Pokud i druhé měření vyhodnocuje 10 % rozdíl, řidič je vyzván k lékařskému vyšetření, které spočívá v odběru biologického materiálu-krve. „*Porovnání hodnot jednoho a druhého*

²³⁷ ŠTABLOVÁ, Renata. Sborník ze semináře grantového úkolu G-004, Praha: Policejní akademie ČR, 2002, s. 51

*měření dechové zkoušky samo o sobě nemusí mít přesnou vypovídací hodnotu, protože druhé měření může ukázat vyšší hodnotu, přestože hladina alkoholu v krvi řidiče ve skutečnosti klesá a naopak. Je to z důvodu určité odchylky měření přístroje.*²³⁸

Je všeobecně známo, že u nás platí **nulová tolerance alkoholu za volantem. V praxi je však přípustná odchylka 0,24 ‰**, která je dána nejen odchylkou přístroje Dräger (0,04 promile), kterou uvádí výrobce, ale i odchylkou fyziologickou ve smyslu lékařských posudků (0,2 promile). **Za negativní výsledek dechové zkoušky se považuje hodnota do 0,24 promile, což mnohdy policisté nerespektují.**

Za zbytkový alkohol je označována hodnota do 0,3 ‰. S ohledem na předchozí odstavce bychom však o přestupku mohli hovořit až v rozmezí 0,24 ‰ až 0,3 ‰. S hodnotami kolem **0,5 ‰** se policisté setkávají u řidičů, kteří si před jízdou dali k jídlu např. **jedno pivo**. O přestupek se bude jednat také v případě, že řidič nadýchá 1,23 ‰, neboť i zde je nutné zohlednit již zmiňovanou odchylku. Obecně, pakliže řidič řídí vozidlo s **více než 1 promile alkoholu v krvi, dopouští se TČ řízení ve stavu vylučujícím způsobilost.**²³⁹

Testy na drogy se u řidičů provádějí jen velmi zřídka. Důvodem je vyšší cena testu (zdroje uvádí cca **500,- Kč/test**), čímž se dostáváme k praktickému problému v této oblasti. K testování se tak přistupuje pouze sporadicky, pouze v případech, kdy má policejní orgán důvodné podezření, že před jízdou došlo k užití OPL. Testování se provádí vždy dvakrát.

Policie při zastavení vozidla postupuje vždy individuálně. Řidič nemusí být hned na první pohled nápadný. Intoxikovaného řidiče v akutní fázi lze rozpoznat především stylem jízdy, ale u dlouhodobých uživatelů lze zdrogovaného řidiče

²³⁸ EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírnka zákonů, judikatura, právo [online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/urceni-hranice-mezi-prestupkem-a-trestnym-cinem-v-doprave-pri-poziti-alkoholu-110783>

²³⁹ Bodový systém: S kolika promile za volantem vás policie nejspíš pustí? Garáž.cz [online]. Copyright © 1996 [cit. 07.02.2021]. Dostupné z: <https://www.garaz.cz/clanek/prestupky-spojene-s-alkoholem-za-volantem-21001039>

odhalit velmi ztěžka. **Policista se u řidiče zaměřuje především na tyto body: orientace časem a místem, zornice, zápach a kůže (vpichy, pocení).**²⁴⁰

V případě podezření se nejprve provádí test ze slin, a to na místě kontroly. Jedná se o test orientační, který je mnohdy nepřesný. Pakliže je test na drogy pozitivní, řidiči je předně zakázáno pokračovat v jízdě. V tomto okamžiku je již **policejní orgán oprávněn k zabavení řidičského průkazu řidiče**, avšak vždy by se mělo jednat o zcela evidentní případ. Následně je proveden test lékařský, který je pro věc rozhodující.²⁴¹

Na zjištění, zda se řidič nachází pod vlivem OPL, se podílejí: dopravní policista, lékař a toxikolog. V procesu zjišťování je dopravní policista osobou vyhledávající, lékař je osobou vyšetřující a toxikolog je osobou potvrzující intoxikaci řidiče.²⁴²

Pakliže je řidič pod vlivem OPL, policista je oprávněn prohledat i jeho vozidlo, pokud má důvodné podezření, že se ve vozidle nachází drogy. Vždy však velmi záleží na chování řidiče. Spolujezdec, pakliže je pod vlivem OPL žádné právní normy neporušuje, pakliže se chová slušně. Problém by nastal pouze v případě, že by měl spolujezdec drogy u sebe.²⁴³

Co se týká samotných **testů na drogy**, nejpoužívanější jsou testy **DrugWipe 5S** a **DrugWipe 5+**, které umožňují rozpoznat drogu i z potu. Dräger **Drug Test 5000** jsou velké přístroje, které jsou umístěny v zavazadlových prostorech služebních vozů policejních hlídek a umožňují analýzu slin.

Myslím, že je zde nutno poukázat na další problematiku, kterou je značná **nepřesnost orientačních testů**, pravděpodobně způsobená nevhodnou manipulací s testy. Jsou evidovány případy, při kterých je orientační test na drogy pozitivní a řidiči je bezprostředně poté policejní hlídkou zabaven řidičský průkaz. Následně

²⁴⁰ ŠTABLOVÁ, Renata. Sborník ze semináře grantového úkolu G-004, Praha: Policejní akademie ČR, 2002, s. 53-54

²⁴¹ Drogy za volantem: Postihy a tresty 2020 | Drogovy-test.cz. Drogový test - testy na THC (marihuanu), pervitin, nikotin, extázi a další - BMS Company s.r.o. [online]. Copyright © BMS Company s.r.o. Všechna práva vyhrazena. [cit. 30.01.2021]. Dostupné z: <https://www.drogovy-test.cz/blog/clanky/drogy-za-volantem>

²⁴² ŠTABLOVÁ, Renata. Sborník ze semináře grantového úkolu G-004, Praha: Policejní akademie ČR, 2002, s. 51

²⁴³ Drogy za volantem: Tráva, perník, kokain, hašiš - co škodí více? | auto.cz. auto.cz - nejlepší jízda na webu: recenze, videa, testy [online]. Copyright © 2001 [cit. 01.02.2021]. Dostupné z: <https://www.auto.cz/drogy-za-volantem-trava-pernik-kokain-hasis-co-skodi-vice-79673>

lékařský test drogu zcela vyloučí, avšak řidič na navrácení svého řidičského průkazu čeká i dlouhé měsíce.

Pakliže lékařský test vyšel u řidiče jako negativní a řidiči byl neoprávněně zadržen řidičský průkaz, navrhovala bych věc řešit jako **nemateriální újmu řidiče**, která mu prokazatelně vznikla, pakliže na vrácení řidičského průkazu čeká dlouhou dobu. Řidiči mohou vznikat nemalé náklady na parkovním či na povinném ručení, vznikají mu nepříjemnosti s dopravou např. do zaměstnání, to vše zcela neoprávněně a zbytečně.

S výše popsanou problematikou zde odkazuji na **Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2016, sp. zn. 30 Cdo 2865/2015**, který se zabýval případem primáře chirurgického oddělení Kuntschera, který požadoval po státu odškodné ve výši cca 90.000,- Kč za to, že celkem 355 dní nemohl používat svůj automobil, neboť při orientačním měření dle policie nadýchal 0,6 promile alkoholu a byl mu na místě zadržen řidičský průkaz. Přestože následný krevní rozbor přítomnost alkoholu v těle řidiče nepotvrdil, řidičský průkaz byl řidiči vrácen až téměř po roce od incidentu.

Ve smyslu shora uvedeného judikátu **vznik nemajetkové újmy způsobené výkonem veřejné moci zpravidla nelze dokazovat (jde o stav myslí poškozené osoby)**. V řízení se tak obvykle zjišťuje, zda jsou dány objektivní důvody, aby se dotčená osoba mohla cítit poškozenou, tedy zda vzhledem ke konkrétním okolnostem případu by se **i jiná osoba v obdobném postavení mohla cítit dotčenou ve složkách tvořících ve svém souhrnu nemajetkovou sféru jednotlivce**.

Výše tohoto zadostiučinění by měla být stanovena dle pravidel stanovených v **rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 1747/2014**. Toto zadostiučinění by mělo odpovídat výši zadostiučinění přiznaného v případech, které se s projednávanou věcí v podstatných znacích shodují. Nelze-li nalézt takový případ, který by se v podstatných znacích shodoval s projednávanou věcí, je třeba provést srovnání s jinými případy náhrad nemajetkové újmy.

7.2. Sankce

Za řízení pod vlivem návykové látky ve smyslu § 125c odst. 1 písm. b) zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, hrozí řidiči ve správním řízení pokuta v rozmezí 2.500,- Kč až 20.000,- Kč, zákaz řízení v délce 6 až 12 měsíců a ztráta 7 bodů.

V případě trestního stíhání pro **trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky (§ 274 trestního zákoníku)** řidiči hrozí pokuta, zákaz řízení a trest odnětí svobody až na 3 roky.

Pro případ **odmítnutí podrobit se zjištění** hrozí řidiči za tento přestupek dle § 125c/ 1d) zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, ve správním řízení pokuta od 25.000,- Kč do 50.000,- Kč, zákaz řízení na 1 až 2 roky a ztráta 7 bodů.

Již v roce 2014 byla stanovena spodní hranice, pod kterou se řidič motorového vozidla nepovažuje za ovlivněného drogou a nic mu tedy nebrání v tom, aby usedl za volant (např. u THC 2ng/ml, u pervitinu 25 ng/ml). Pakliže se hodnota drogy v krvi pohybovala nad touto spodní hranicí, vliv drogy na řidičské schopnosti konkrétního řidiče posuzovali vždy experti (znalci z oboru psychologie) a mnoho činů tak bylo řešeno jako přestupek.²⁴⁴

V listopadu 2020 však Nejvyšší soud stanovil horní hranici koncentrace drogy v krvi, která již představuje trestní odpovědnost za trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky (stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2020, sp. zn. Tpjn 300/2020). Obdobně je tomu tak i u alkoholu, kdy je hranice trestného činu stanovena diskutovanou hodnotou 1 promile alkoholu v krvi řidiče.

Pro určení hranice přestupku a trestného činu u jiných návykových látek, než je alkohol, jsou podstatné následující dva dokumenty. Prvním je **Nařízení vlády č. 41/2014 Sb., o stanovení jiných návykových látek a jejich limitních**

²⁴⁴ Drogy za volantem: Postihy a tresty 2020 | Drogovy-test.cz. Drogový test - testy na THC (marihuanu), pervitin, nikotin, extázi a další - BMS Company s.r.o. [online]. Copyright © BMS Company s.r.o. Všechna práva vyhrazena. [cit. 30.01.2021]. Dostupné z: <https://www.drogovy-test.cz/blog/clanky/drogy-za-volantem>

hodnot, při kterých lze řidiče považovat za ovlivněného drogou a je tedy odpovědný za přešůpek řízení pod vlivem návykové látky.

Druhý a neměně podstatný je dokument, který vydal nejvyšší státní zástupce. Jedná se o **pokyn obecné povahy č. 5/2019 - Sběrka pokynů nejvyššího státního zástupce ze dne 29. 4. 2019**. Tímto pokynem jsou stanoveny hodnoty jiných návykových látek (mimo alkohol), při kterých je daná osoba nezpůsobilá k výkonu zaměstnání či k řízení vozidla a je proti ní zahájeno trestní stíhání, a to bez dalšího. Musím zde podotknout, že tento **pokyn není obecným závazným předpisem** a z tohoto důvodu lze v praxi důvodně očekávat odchylky a nepřesnosti. Pokyn obecné povahy č. 5/2019 kopíruje hodnoty uvedené ve stanovisku trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 300/2020.

*„Hranice uvedené v tabulce pokynu obecné povahy jsou natolik vysoké, že i přes individuální dopady vlivu návykových látek na každého uživatele **není možné, aby řidič s takovými naměřenými hodnotami byl schopen zcela adekvátně reagovat na situace vznikající v silničním provozu a koordinovat své chování** (stav intoxikace). Při dosažení či překročení v tabulce uvedených hodnot není žádný řidič schopen zcela bezpečně řídit a s jistotou ovládat motorové vozidlo. S ohledem na výše zmíněné lze v tabulce uvedené hodnoty zohlednit v trestním řízení a **při jejich dosažení či překročení není nutné provádět znalecké zkoumání z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, ohledně míry ovlivnění řidiče jinou návykovou látkou než alkoholem, postačující budou pouze výsledky toxikologických analýz.**“²⁴⁵*

Zde doplním, že od 1. 7. 2019 je účinná **novela vyhlášky č. 101/1995 Sb., kterou se vydává Řád pro zdravotní způsobilost osob při provozování dráhy a drážní dopravy**. Díky této novele je nezbytnou součástí preventivní prohlídky strojvůdců a řidičů **orientační vyšetření na přítomnost psychoaktivních látek**.²⁴⁶

Hodnoty návykové látky v krevním vzorku řidiče a jeho správní, případně trestní odpovědnost je pro lepší přehlednost vyobrazena v tabulce

²⁴⁵ Vyhledávání ASPI | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sběrka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 17.10.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=91848&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

²⁴⁶ MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., ROUS, Z., CIBULKA, J., FIDESOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2020. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019 [Annual Report on Drug Situation in the Czech Republic in 2019] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky, s. 25

níže. Uvedená tabulka tak řízení ve věcech drogových deliktů na jednu stranu značně zjednodušuje, neboť aktuálně není třeba pro každý případ vypracovávat zvlášť znalecký posudek ohledně vlivu drogy na řídičské schopnosti pachatele, na druhou stranu je však nutno v řízeních kooperovat s poznatky zejména toxikologickými, psychologickými a aplikovat je na konkrétní případ a individuální osobu řidiče.

Mezinárodní nechráněný název návykové látky v českém jazyce	Hodnota návykové látky v krevním vzorku (ng/ml)	
	PŘESTUPKY Nařízení vlády č. 41/2014 Sb.	TRESTNÉ ČINY Pokyn obecné povahy č. 5/2019
Delta-9-tetrahydrokanabinol (9-THC)	2	10
Methamfetamin	25	150
Amfetamin	25	150
3,4Methylendioxyamfetamin (MDMA)	25	150
3,4-Methylendioxyamfetamin (MDA)	25	150
Benzoylgonin	25	nestanoveno
Kokain	25	75
Morfin	10	200

Zdroj dat: Nařízení vlády č. 41/2014 Sb., Pokyn obecné povahy č. 5/2019 - Sbírka pokynů nejvyššího státního zástupce ze dne 29. 4. 2019

Ve stanovisku trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 300/2020 jsou uvedeny případy, kdy bude pro účely trestního řízení naopak nezbytné přistoupit ke zpracování znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, a to zejména tehdy, bude-li:

- a) přicházet v úvahu odlišná právní kvalifikace skutku závislá na posouzení otázky přičetnosti (např. trestný čin opilství podle § 360 tr. zákoníku z důvodu řidičem zaviněné nepřičetnosti způsobené užitím návykové látky), nebo
- b) třeba řešit otázku závislosti řidiče na návykových látkách v souvislosti s možností uložení ochranného opatření v podobě ochranného léčení, nebo

- c) zjištěno současné užití jiné návykové látky a alkoholu a závěr, že se řidič nachází ve stavu vylučujícím způsobilost, nebude odůvodněn již zjištěnou hladinou alkoholu v jeho krvi nebo hodnotou koncentrace jiné návykové látky v jeho krevním séru, popřípadě
- d) potřeba psychiatrického zkoumání řidiče odůvodněna jinými skutečnostmi (např. nestandardním chováním řidiče neodpovídajícím zjištěné menší koncentraci návykové látky apod.).²⁴⁷

Závěrem této kapitoly uvádím, že ačkoliv disponujeme komplexní právní úpravou postihující řidiče, jak pod vlivem alkoholu, tak pod vlivem drog, objevují se v praxi mnohé potíže. Policisté běžně neinformují řidiče o možné odchylce měřicího přístroje na přítomnost alkoholu, což vede k jejich postihu za přestupek v rozmezí odchylky. Řidiči se tak nemohou proti tomuto počínání policistů účinně bránit, neboť o odchylce neví. Testování řidičů na přítomnost drog probíhá pouze výjimečně. Ačkoliv došlo k legální úpravě demarkační hranice mezi přestupkem a trestným činem, vždy je nutné individuálně posuzovat jednotlivé okolnosti případu, konkrétní osobu pachatele a zda se tento pachatel skutečně nacházel ve stavu vylučujícím způsobilost řídit motorové vozidlo.

²⁴⁷ srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 1466/2019

8. Drogová kriminalita a pandemie COVID-19

V roce 2019 zasáhla naši společnost pandemie COVID-19, s níž se v různých formách potýkáme dodnes. Jedná se o **probíhající virovou nemoc COVID-19 (vážné infekční onemocnění plic), které představuje významnou globální hrozbu.** Pandemie jednoznačně ovlivnila míru a vzorce užívání návykových látek, měla vliv na obecnou populaci, osoby trpící adiktologickou poruchou i na drogový trh samotný. Výrazně ovlivnila taktéž financování a provoz adiktologických služeb.

Nebezpečná nemoc vznikla v prosinci roku 2019 v Číně, ve městě Wu-chan a následně se rozšířila do celého světa. Toto závažné onemocnění má na svědomí mnoho lidských životů. Vzhledem k rychlému šíření této nemoci docházelo a stále dochází v jednotlivých státech k přísným státním restrikcím. V ČR se jedná např. o povinnost nosit roušky a respirátory, zákaz nočního vycházení, uzavření škol a restaurací nebo omezení cestování. Omezení se v ČR začínají postupně rozvolňovat.

Výše popsané nestandardní situaci se samozřejmě musel přizpůsobit i trh s drogami. **Agentura EU pro drogy (EMCDDA) aktuálně vydala Evropskou zprávu o drogách 2021: Trendy a vývoj, nejnovější roční přehled o drogové situaci v Evropě,** kde tyto změny drogové situace podrobně analyzuje. Nejpodstatnější změny blíže rozvádím v této kapitole.

Celosvětová pandemie omezila/zakázala pohyb nejen obyčejným cestujícím, ale i obchodníkům s drogami. Různá cestovní omezení a uzavírání hranic způsobilo a stále způsobuje černému trhu s drogami největší problémy, a je tak nutné jej adaptovat na aktuální situaci. Nutno podotknout, že se **drogový trh vyrovnal s pandemií velmi dobře. Objevují se podstatné změny v trasách a způsobech přepravování drog, přičemž se nyní mnohem častěji využívají lodní kontejnery. Od lidské kurýrní přepravy se upustilo.**²⁴⁸

Pokud se zaměříme na **lokální maloobchodní prodej drog** ve městech, na některých místech byly **hlášeny nedostatky drog,** avšak **došlo k výraznému posunu v oblasti digitalizace trhu s drogami.** Dealeři a jejich zákazníci začali

²⁴⁸ Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost (2021), Evropská zpráva o drogách 2021: Trendy a vývoj, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk, s. 10-11

hojně využívat **šifrované zprávy/aplikace, sociální sítě, on-line zdroje a poštovní služby**. Digitalizaci drogového trhu jsem věnovala samostatnou kapitolu této práce.²⁴⁹

Restrikce zákazu nočního vycházení a uzavírání barů zapříčinily **pokles poptávky po rekreačních drogách (např. MDMA)**, neboť lidé zůstávali večer doma. Tato skutečnost byla potvrzena analýzou vzorků odpadních vod, přičemž v létě 2020, kdy došlo k podstatnému rozvolnění, se míra užití u jednotlivých drog dostala na svou původní úroveň.²⁵⁰

Dále je nutno uvést, že vzrostla poptávka po drogách, které je vhodnější užít doma. **Nárůst hlásí např. LSD**, což prokazuje experimentování s psychedelickými drogami. Další nárůst byl zaznamenán např. u **ketaminu**.²⁵¹

Vzhledem k této dlouhodobě nepříznivé situaci se mnoho lidí začalo potýkat s vážnými psychickými problémy a **vzrostl tak počet uživatelů psychoaktivních léčivých přípravků**. Velmi zneklidňující je zneužívání tzv. benzodiazepinů. Je tedy nutné, aby se začaly monitorovat projevy závislostního chování u těchto (nad)uživatelů a začaly se řešit problémy v oblasti duševního zdraví vzniklé v období pandemie.²⁵² *„Dopady v oblasti závislosti je potřeba vnímat v kontextu dopadů v oblasti duševního zdraví a dalších rizikových faktorů obecně (úzkostnost, změny nálady, sebevražednost, agresivita, domácí násilí apod.), které se v období nouzového stavu projeví ve zvýšené míře.“*²⁵³

Průzkum dále poukazuje na fakt, že příležitostní uživatelé drog, kteří drogy užívali ještě před vypuknutím pandemie COVID-19, své užívání spíše ukončili nebo omezili. Naopak u pravidelných uživatelů dochází ke zhoršení stavu a jejich závislost se zpravidla prohlubuje. *„Lze tedy usuzovat, že v následujících měsících se dopady na užívání návykových látek projeví vyšší*

²⁴⁹ Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost (2021), Evropská zpráva o drogách 2021: Trendy a vývoj, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk, s. 10-11

²⁵⁰ tamtéž, s.10-11

²⁵¹ tamtéž, s. 10-11

²⁵² tamtéž, s. 10-11

²⁵³ MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., ROUS, Z., CIBULKA, J., FIDESOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2020. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019 [Annual Report on Drug Situation in the Czech Republic in 2019] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky, s. 16

*poptávkou po adiktologických službách. Tuto obavu podporuje i očekávané zhoršení socioekonomické situace populace ČR.*²⁵⁴

Co se týká **smrtného předávkování**, v roce 2021 u nás „prim“ vede **předávkování opioidy**. Jedná se téměř o polovinu případů. Mravčík uvedl, že se v roce 2021 podařilo v ČR spustit naloxonový program v sedmi městech. **Naloxan** je antidotum, tedy látka, která je určena k laické aplikaci. Při jeho podání dochází k téměř okamžitému zvrácení smrtících účinků opioidů. Je tedy možné Naloxanem někomu zachránit život.²⁵⁵

Závěrem uvádím, že **zavedená preventivní opatření do značné míry omezily fungování a činnost adiktologických služeb, tzn. léčebných institucí a programů. Došlo např. k přerušení provozu služeb drogové závislosti ve věznicích**, a to kvůli omezení fyzického kontaktu osob, nedostatku personálu, karantén, apod. Zastávám názor, že bez zajištění kontinuity péče vězněným osobám, osobám bez domova apod., nelze mít drogovou závislost ve společnosti pod kontrolou. Je známo, že především lokální a nezisková pracoviště jsou aktuálně bez finančních prostředků a jejich činnost je pandemií COVID-19 významně ohrožena.

Vězni a osoby bez domova se potýkají s vysokou mírou fyzické a psychické komorbidit a trpí zřetelnou stigmatizací. Je prokázáno, že pokud se tito uživatelé drog virem nakazí, jsou vystaveni **mnohem vyššímu riziku předávkování**. Jedná se o vážné onemocnění plic, které způsobuje značné dýchací potíže, což spolu s požitím opioidu vede ke zvýšení možnosti předávkování. Nebylo prokázáno, zda látka Naloxon blokuje předávkování opioidem v souvislosti s přídatnými respiračními potížemi způsobenými COVID-19.²⁵⁶

Virus se šíří nejčastěji kašlem nebo kýchnutím v místech s větší koncentrací osob. Je však prokázáno, že **k přenosu infekce dojde i sdílením cigarety/ jointa nebo inhalačního náčiní**. Z popsaného vyplývá, že **rizikovými skupinami jsou**

²⁵⁴ MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., ROUS, Z., CIBULKA, J., FIDESOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2020. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019 [Annual Report on Drug Situation in the Czech Republic in 2019] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky, s. 16

²⁵⁵ Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost (2021), Evropská zpráva o drogách 2021: Trendy a vývoj, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk, s. 10-11

²⁵⁶ EMCDDA. 2020. Dopady onemocnění COVID-19 na uživatele drog a poskytovatele adiktologických služeb. Zaostřeno 6 (3), s. 1–8

právě lidé bez domova, či vězněné osoby a minimalizace rizika šíření COVID-19 je zde obzvláště složitým problémem. Ve věznicích a čekárnách adiktologických center lze jen stěží omezit lidský kontakt. Vhodným řešením se jeví zavádění účinných preventivních opatření proti šíření COVID-19 na místech frekventovaných uživateli drog, informovanost uživatelů a nezbytné je dále zajištění kontinuity péče těmto osobám s důrazem na ochranu pracovníků.²⁵⁷

²⁵⁷ EMCDDA. 2020. Dopady onemocnění COVID-19 na uživatele drog a poskytovatele adiktologických služeb. *Zaostřeno* 6 (3), s. 1–8

9. Drogová kriminalita a kyberprostor

Do své rigorózní práce jsem se rozhodla zařadit i téma drogové kriminality v kyberprostoru, neboť jsem přesvědčená o tom, že se jedná o **vzrůstající trend**, kterému nyní nahrála do karet i současná pandemická situace (viz předchozí kapitola). Drogová kriminalita se totiž v důsledku omezujících opatření přesunula z pouliční scény do virtuálního prostředí internetu.

Je všeobecně známo, že i v kyberprostoru dochází k nelegálnímu jednání. Není nutno dodávat, že drogová kriminalita v kyberprostoru je velmi specifická oblast. Největším problémem je zde **anonymita pachatelů**. Odborníci internet rozdělují na tyto tři oblasti: **Surface web, Deep web a Dark web**. Internetové spektrum je připodobňováno k ledovci, kdy ona špička ledovce je povrchový Surface web (běžné vyhledávače). **Surface web tvoří jen cca 4 % celého webového světa a lze jej označit za legální**. Pod vodou se nachází několikanásobně větší hluboký/neviditelný Deep web a někde hluboko pod ním (v pekle) najdeme temný Dark web. **Deep web a Dark web tvoří 96 % internetového spektra a jsou ilegální. Jedná se o šifrované, anonymní sítě, (které provozují vlastní služby) a které nepodléhají cenzuře ani zákonům.**²⁵⁸

V ilegálním internetovém světě, zejména pak na Dark webu dochází k prodeji drog. V podstatě se jedná o **propracované e-shopy s nelegálními produkty a drogami**, kde je možné zboží i prodejce ohodnotit stejně, jako to známe např. z běžných e-shopů s oblečením. Vstup na Dark web je komplikovanější, avšak není nemožný. Pro brouzdání po Dark webu je třeba zvláštního webového prohlížeče a speciálních vyhledávacích kódů. **Na dark webu lze kromě drog zakoupit hacknuté databáze, dětskou pornografii, falešné identity, údaje z platebních karet, zbraně atd. Platba probíhá skrz anonymní kryptoměny.** Kontrola těchto temných internetových stránek prakticky neexistuje a odhalování této trestné činnosti je velmi složité.²⁵⁹

²⁵⁸ Většina internetu je skrytá. Co je to deep a dark web? - Cnews.cz. Cnews.cz – Píšeme o technologiích a internetu [online]. Dostupné z: https://www.cnews.cz/co-je-to-deep-invisible-hluboky-dark-temny-web?utm_source=www.seznam.cz&utm_medium=sekce-z-internetu

²⁵⁹ Většina internetu je skrytá. Co je to deep a dark web? - Cnews.cz. Cnews.cz – Píšeme o technologiích a internetu [online]. Dostupné z: https://www.cnews.cz/co-je-to-deep-invisible-hluboky-dark-temny-web?utm_source=www.seznam.cz&utm_medium=sekce-z-internetu

*„V případě objednání omamné a psychotropní látky na internetu má z hlediska určení místní příslušnosti soudu význam místo, ve kterém byla učiněna objednávka. Pokud existují důvody pro konání společného řízení vůči trestně odpovědné osobě, která byla účastníkem trestného činu a která zmiňované látky objednala z podnětu hlavního pachatele, pak toto řízení koná soud, v jehož obvodu se nachází bydliště hlavního pachatele, do kterého byla zásilka adresována.“
(Usnesení NS 7 Td 2/2014)*

Musím zde zmínit průkopníka těchto ilegálních internetových marketů, tedy **tzv. SilkRoad**, jejíž zakladatel Ross Ulbricht byl odsouzen k doživotnímu trestu odnětí svobody. Následně byla stránka obnovena a byla vytvořena její druhá verze, načež byl její správce Brian Farrell taktéž odsouzen, a to k osmiletému trestu odnětí svobody.²⁶⁰

V poslední době mě zaujal případ, který dle mého názoru nemá obdoby a který se odehrál u našich německých sousedů. Jedná se o příběh německého náctiletého kluka **Maxmiliana Schmidta, který vybudoval mezinárodní drogové impérium přímo ze svého dětského pokoje**. Maxmilian prodal na svých volně přístupných webových stránkách shinyflakes.com drogy v hodnotě přibližně 4,1 milionů eur. Celý obchod organizoval a spravoval sám s využitím německé pošty. Mladík tak spáchal jeden z nejzávažnějších počítačových zločinů, které kdy byly v Německu spáchány. V roce 2015 byl Schmidt odsouzen k sedmi letům vězení pro mladistvé, o čtyři roky později, byl propuštěn na svobodu. Policie do dnešního dne neví, kde je většina peněz. O Maxmilianovi byl zpracován unikátní dokument.²⁶¹

²⁶⁰ Většina internetu je skrytá. Co je to deep a dark web? - Cnews.cz. Cnews.cz – Píšeme o technologiích a internetu [online]. Dostupné z: https://www.cnews.cz/co-je-to-deep-invisible-hluboky-dark-temny-web?utm_source=www.seznam.cz&utm_medium=sekce-z-internetu

²⁶¹ Shiny Flakes: Náctiletý drogový baron aneb skutečný příběh německého mladíka, který vybudoval drogové impérium ze svého dětského pokoje - SFDB.cz magazín. SFDB.cz magazín - Novinky ze světa filmu a TV seriálů. [online]. Copyright © 2018 [cit. 03.09.2021]. Dostupné z: https://magazin.sfdb.cz/shiny_flakes-nactilety-drogovy-baron-aneb-skutecny-pribeh-nemeckeho-mladika-ktery-vybudoval-drogove-imperium-ze-sveho-detskeho-pokoje/?utm_source=www.seznam.cz&utm_medium=sekce-z-internetu

10. Legalizace drog v ČR

Otázka legalizace drog je u nás velmi populární a dala by se na toto téma napsat samostatná rigorózní práce. Diskuze probíhají skutečně na všech úrovních naší společnosti. Jsou vedeny průzkumy vládních i nevládních organizací, načež dochází k analýze informací ze států, kde k legalizaci drog již v některé formě skutečně došlo. Neexistuje žádný vědecký základ, který by rozlišoval mezi legálními a nelegálními drogami (všechny drogy mohou být užity bez materiální újmy a zároveň všechny drogy mohou být škodlivé).²⁶²

Objevují se názory erudovaných odborníků, které jsou propleteny výraznými a mnohdy extrémními názory laické veřejnosti. Jedná se o **názory se zaručeným receptem na „nejbezpečnější legalizační snahy“** nebo naopak o **názory brojící silně proti jakémukoliv začlenění drog do společnosti**. Nejvýrazněji je u nás řešena otázka legalizace marihuany, čemuž se věnuji v řádcích níže. A nemohu taktéž v této kapitole opomenout, že aktuálně v NUDZ probíhá první český výzkum účinku psychedelických drog na lidi za posledních čtyřicet let.

10.1. Legalizace marihuany

Je známo, že konopí je v ČR kontroverzní látkou. Aktuálně u nás lze pěstovat pouze druhy technického konopí, které obsahuje méně než 0,3 % účinné látky THC. Toto konopí má však vysoký podíl látky CBD, avšak není možné z něj vyrobit tinkturu. Toto počínání by bylo vyhodnoceno jako tristní. Uvádím, že pakliže je technické konopí pěstováno na větší ploše než 100 m², je nutné informovat příslušné státní orgány.²⁶³

Mnoho lidí v ČR zákon obchází a pěstuje klasickou marihuanu s vyšším obsahem THC. Dosavadní praxe je taková, že pokud osoba pěstuje do 5 rostlin, jedná se o přešůpek ve smyslu zákona o návykových látkách. Při pěstování nad 5 kusů jde již o trestný čin.

²⁶² BARLOW, Hugh D., KAUZLARICH, David. Introduction to Criminology. New Jersey: Pearson Education, 2002. ISBN 0-13-085124-8, s. 188

²⁶³ Savana.cz - Bad request!. Svět konopí - poznejte všechny prospěšné účinky [online]. Dostupné z: <https://www.svetkonopi.cz/legalizace-marihuany/Colzelegalnepestovat>

Naše legislativa je oproti legislativě jiných zemí spíše konzervativní. Vláda u nás povolila extrémně malý a extrémně drahý prodej léčebného konopí v lékárnách. Lékaři se tedy již pomalu učí vypisovat recepty na léčebné konopí, avšak to je v místních lékárnách velmi drahé. Specializaci lékařů s možností předepisovat lékařskou marihuanu upravuje vyhláška č. 236/2015 Sb. Cenu léčebného konopí určuje Státní ústav pro kontrolu léčiv (SÚKL), přičemž cena za 1 gram se pohybuje kolem 171,- Kč. Lékaři nechtějí předepisovat rostlinné květy, nýbrž tabletky či kapky.²⁶⁴ Existuje mnoho lidí, kteří jsou chronicky nemocní a čekají na schválení zákona, který by jim umožnil beztrestně pěstovat konopí pro svou vlastní potřebu. Zákon jim to v této chvíli neumožňuje. Z tohoto důvodu jsou pacienti stále orientováni na černý trh.²⁶⁵

Největší legalizační snahy na poli politickém u nás projevuje **strana Pirátů** (poslanci Tomáš Vymazal a Ivan Bartoš). **Dle názoru pirátské strany je aktuální prohibice konopí špatná.** Tato strana chce pomocí legalizace **docílit odčerpání části peněz z černého trhu, snížení drogové trestné činnosti a odmítá kritiku v podobě faktické legalizace „dealování“.** Pirátská strana se snaží prosadit **návrh na legalizaci konopí pro drobné pěstitele. Dle jejich návrhu by si lidé mohli beztrestně pěstovat 5 rostlin konopí, skladovat 1,25 kg sušiny a známým by mělo jít bezúplatně předat 30 g marihuany. Až 30 gramů marihuany by mohli lidé nosit u sebe i mimo obydlí.**

Pirátská strana sympatizuje s kanadským návrhem zákona, který vzešel z ochrany práv uživatelů na soukromí a svobodné nakládání s vlastním tělem. (V Kanadě došlo k plné legalizaci marihuany v roce 2018.) Piráti poukazují na alarmující alkoholovou situaci v ČR, kdy se jednoznačně jedná o velký (a legální!) byznys. Reklamy na alkohol jsou běžnou součástí našich životů, a proto jej u nás pijí vlastně všichni. **Piráti zastávají názor, že s legalizací marihuany nestoupne počet jejich uživatelů.**

Dle predikcí pirátské strany by **k legalizaci konopí pro komerční účely mělo dojít v časovém horizontu osmi let.** Velmi sporným bodem legalizace

²⁶⁴ Konopný expert Pirátů: Marihuanu můžeme plně legalizovat do osmi let - Euro.cz. Euro.cz / Ekonomika, byznys, finance [online]. Copyright © 2021 Internet Info, s.r.o. Všechna práva vyhrazena. [cit. 31.08.2021]. Dostupné z: <https://www.euro.cz/politika/konopny-expert-piratu-vymazal-k-uplne-legalizaci-konopi-muze-dojit-do-osmi-let-1442204>

²⁶⁵ Savana.cz - Bad request!. Svět konopí - poznejte všechny prospěšné účinky [online]. Dostupné z: <https://www.svetkonopi.cz/legalizace-marihuany/Colzelegalnepestovat>

konopí je její dostupnost pro mladistvé. K tomuto piráti uvádí, ať děti a mladiství nemají přístup k marihuaně jako k alkoholu, který se však volně nachází v každé české domácnosti. Striktně je piráty odmítáno i tvrzení, že marihuana je tzv. vstupní drogou. Dle jejich postoje jde o to, že je marihuana ilegální, a proto se děti a mladiství začnou stýkat s dealery, kteří jim následně ponouknou drogu silnější.

Při diskuzích o legalizaci jsou zcela na místě **obavy ze zhoršení situace v silniční dopravě** (ve státě Colorado, kde došlo k legalizaci marihuany v roce 2014, více než polovina řidičů přiznala, že jezdí pod vlivem marihuany.) **V tomto ohledu by měla být zachována nulová tolerance.**

Aktuálně je na politickém spektru řešena jen otázka léčebného konopí, ministr zdravotnictví předestřel změnu legislativy v tomto směru. Dle jeho návrhu by bylo možné si měsíčně vyzvednout až 30 g konopí, avšak dle pirátské strany je toto množství stále nedostačující například na léčbu roztroušené sklerózy. O rekreačním užívání marihuany se v poslanecké sněmovně nikomu diskutovat nechce.

Poslanecká sněmovna na začátku ledna roku 2021 odmítla legalizaci konopí předkládanou pirátskou stranou, ale podpořila vládní návrh na dostupnější léčebné konopí, které zavádí licencované dodavatele. Maximální množství vydaného konopí pro jednoho pacienta na období jednoho měsíce je aktuálně 180 g. Recept musí být vystaven v elektronické formě a lékař může stanovit přesné hladiny dvou hlavních kanabinoidů přítomných ve výsledném produktu – tj. CBD (max. 23 %) a THC (max. 25 %). Limit úhrady pojišťovnou byl stanoven na 30 gramů měsíčně, zbytek musí pacient zaplatit sám (zákon o veřejném zdravotním pojištění).²⁶⁶

Velmi diskutovaná je v posledních letech taktéž **drogová turistika v Nizozemsku**. Coffee shopy jsou místa, kde se zletilým osobám volně prodává marihuana (až 5 g) a nejvíc jich nalezneme v Amsterdamu a Rotterdamu. Coffee shopy jsou místa, která jsou nejvíce navštěvována turisty z Německa, Belgie

²⁶⁶ Konopí na předpis: Splňujete všechny podmínky? - konopne-lekarny.cz. Konopné lékárny [online]. Copyright © 2020 [cit. 31.08.2021]. Dostupné z: <https://konopne-lekarny.cz/2021/01/17/konopi-na-predpis-splnujete-vsechny-podminky/>

a Francie. Vláda v Haagu restrikcemi odsouvá coffee shopy z blízkosti škol a zakazuje prodej této lehké drogy cizincům.²⁶⁷

Ačkoliv **zákon prodej marihuany cizincům zakazuje, není ze strany prodejců nikterak dodržován**. Jednotlivé radnice státu se k zákonu blíže nevyjadřují a vedou se četné spory o výklad tohoto zákona. **Cizinci tvoří výraznou část klientely**, o niž by podniky tímto zákonem přišly. Dále v minulosti proběhly na jihu Nizozemska snahy o přebudování coffee shopů dostupných pro všechny na uzavřené kluby pro místní s průkazkou. Kapacita klubů byla omezena na 2000 lidí. Vzhledem k velkým vzpourám majitelů a enormní kritice však byla tato norma zrušena a nahradil ji zákon, který sice platí, avšak rozhodně není na všech místech uplatňován a turisté si tak stále mohou v coffee shopech kupovat své oblíbené zboží, a to bez problémů.²⁶⁸

Já osobně zastávám názor, že pakliže je legalizace drog (kdekoliv) diskutována, neměla by se diskuze zaobírat pouze černobílým hlasováním pro a proti legalizaci. Taková diskuze je pouze povrchová a nicneříkající. Obsahem diskuze by měly být konkrétní otázky realizace legalizace, což mnohdy absentuje. Pakliže v budoucnu naše vláda zaujme opačné stanovisko, tedy se bude k legalizaci stavět spíše pozitivně, je třeba nejdříve vyřešit řadu otázek jako např.:

- *Pakliže dojde k legalizaci, budou legální veškeré drogy?*
- *Kdo určí, pro koho jsou legalizované drogy určeny?*
- *Jak budou chráněny děti a mladiství?*
- *Kdo bude prodejcem? Vláda/soukromý sektor?*
- *Kdo ponese zodpovědnost za škody způsobené užívání drog?*
- *Kdo bude soustřeďovat a spravovat příjmy z prodeje drog?*

²⁶⁷ Konec drogové turistiky v Amsterdamu? Cizinci už možná nebudou smět do coffeeshopů - Echo24.cz. Echo24.cz - Názorový deník [online]. Copyright © Echo Media, a.s. [cit. 31.08.2021]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/SSECh/konec-drogove-turistiky-v-amsterdamu-cizinci-uz-mozna-nebudou-smet-do-coffeeshopu>

²⁶⁸ Konec drogové turistiky v Amsterdamu? Cizinci už možná nebudou smět do coffeeshopů - Echo24.cz. Echo24.cz - Názorový deník [online]. Copyright © Echo Media, a.s. [cit. 31.08.2021]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/SSECh/konec-drogove-turistiky-v-amsterdamu-cizinci-uz-mozna-nebudou-smet-do-coffeeshopu>

- *Jakým způsobem bude řešena absence pracovníků a ztráta produktivity zaměstnanců v hospodářském sektoru?*
- *Budou legalizované drogy kontrolované jako např. antibiotika?*
- *Bude moci každý obchodovat s drogami?*
- *Kde by měly být umístěna distribuční zařízení a kdo by je měl spravovat?*²⁶⁹

10.2. **Renesance psychedelických látek**

V roce 2015 po 40 letech zákazu započal v ČR výzkum psychedelických drog. Výzkum probíhá v Ústavu duševního zdraví v Klecanech u Prahy a drogy jsou testovány na zvířatech, ale i dobrovolnících. Účastníci výzkumu projdou fyzickými a psychologickými testy. Výzkum probíhá tak, že dobrovolníci dostanou na hlavu čepici s elektrodami a spolknou tabletku **psilocybinu**. Vše probíhá ve speciálně upravené místnosti pod dohledem dvou „průvodců“ (psycholog + lékař). Psychoaktivní látku psilocibin obsahují halucinogenní houby lysohlávky. V ČR je tato látka zakázána protidrogovými zákony. Psilocybin funguje na obdobných principech jako LSD, což je látka, která byla psychiatri zkoumána v 50. a 60. letech minulého století.²⁷⁰

Psychiatri Tylš a Páleníček uvádějí, že bylo velmi obtížné zajistit veškerá potřebná povolení a schvalovací proces výzkumu trval téměř tři roky. Výroba, převoz i skladování podléhá přísným opatřením. Taktéž zajištění výrobce, tedy evropské firmy, která směla kvalitní psilocibin legálně vyrobit a následně prodat do Čech, bylo tvrdým oříškem. Avšak vše se nakonec podařilo a obsáhlý výzkum úspěšně probíhá.²⁷¹

Z vědeckého hlediska je zkoumán účinek na mozek, během intoxikace je dobrovolníkům měřeno EEG a podstupují magnetickou rezonanci. Lze říci, že je **zkoumána halucinace a její vliv na neurony**. Jedná se tedy o biologické

²⁶⁹ Knihovnička informačního Bulletinu NPC, svazek č. 1, Legalizace drog? Ne!, s. 6-7

²⁷⁰ Po 40 letech se do Česka vrací výzkum psychedelik. LSD vystřídaly lysohlávky | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. iROZHLAS - spolehlivé a rychlé zprávy [online]. Copyright © 1997 [cit. 02.09.2021]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/nepouzivat_-_veda/po-40-letech-se-do-ceska-vraci-vyzkum-psychedelik-ld-vystridaly-lysohlavky_201512220135_sbartosova

²⁷¹ Respekt | 4. 8. 2021 | Rubrika: Téma | Strana: 16 a násl. | autor: PETR TŘEŠŇÁK | Téma: Drogová problematika

zkoumání. Ačkoliv některé segmenty rozsáhlého výzkumu stále ještě probíhají, většina dobrovolníků (19 z 20) výzkum hodnotí velmi kladně. Velká část dobrovolníků hovoří o tom, že je to **zkušenost, která vás změní**. Tato ústřední věta ilustruje i druhou větev zkoumání psychedelik, a to pro jejich léčivé vlastnosti (deprese, traumata, závislosti). Vedou se tedy odborné diskuze o tom, že **psilocybin dokáže léčit celou řadu psychických potíží**, na které lidem nepomáhají dostupné léky nebo terapie. Výzkumů v této oblasti není mnoho, ale popisovaná vysoká účinnost překvapuje odborníky z celého světa. Vědci z americké Johns Hopkins University nedávno přezkoumali studie z posledních let a dospěli k názoru, že **psychedelické látky by mohly na poli duševního zdraví přinést zcela zásadní průlom**.²⁷²

V mozku funguje neuronová síť, která je dle názorů vědců, biologickým ztvárněním našeho já – ega. **Ego je připodobňováno k dirigentovi**, neboť řídí náš mentální život a koordinuje orchestr myšlenek, emocí a paměti. **Po užití psilocybinu dochází ke „ztrátě vlastního já“/ „smrti ega“** a mizí hranice mezi vnitřním a vnějším světem. Řada duševních nemocí funguje na principu ztuhlého ega, které neumí překročit hranice svých vyšlapaných cest. Psychedelika pacientovi umožní rozrušit ego a zbavit ho nadvlády, dirigování. Líbí se mi připodobnění k situaci, že odejde špatný dirigent a orchestr, který hrál do té doby falešně, začne sebevědomě a libozvučně improvizovat.²⁷³

NÚDZ předkládá veřejnosti závěry jedné ze studií, že **psilocybin může významně pomoci při léčbě depresí, neboť podporuje zdravý spánek a má pozitivní vliv na REM fázi spánku**. V REM fázi spánku se u pacientů objevují potíže s emočním zpracováním myšlenek. Dle odhadů by psilocybin mohl být užíván při terapiích do pěti let.²⁷⁴

NÚDZ se v roce 2020 podařilo získat povolení pro zcela unikátní výzkum, a to srovnání antidepresivního potenciálu halucinogenu z lysohlávek, psilocybinu, s dnes již používaným antidepresivem s rychlým nástupem

²⁷² Respekt | 4. 8. 2021 | Rubrika: Téma | Strana: 16 a násl. | autor: PETR TŘEŠŇÁK | Téma: Drogová problematika

²⁷³ Respekt | 4. 8. 2021 | Rubrika: Téma | Strana: 16 a násl. | autor: PETR TŘEŠŇÁK | Téma: Drogová problematika

²⁷⁴ Látka z lysohlávek podporuje zdravý spánek, zjistila česká studie | E15.cz. E15.cz - Byznys, politika, ekonomika, finance, události [online]. Copyright © 2001 [cit. 02.09.2021]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/latka-z-lysohlavek-podporuje-zdravy-spanek-zjistila-ceska-studie-1376052#>

účinku, ketaminem. (Podle odhadů žije v Česku minimálně půl milionu obyvatel s depresí.)²⁷⁵ Výzkum by měl započít na podzim roku 2021 a zkoumání by se mělo podrobit 60 dobrovolníků.

Absolvovat asistovanou terapii s ketaminem může pacient s depresí už i v Česku. V létě roku 2021 vznikla **nová mobilní aplikace iTrip, která sleduje, jak psychedelika užívají nekliničtí uživatelé.** Na vzniku této aplikace se podílelo mnoho odborníků napříč obory, přičemž aplikace má do vědy přinést nová data mimo klinické studie. **Hlavním cílem aplikace je anonymní sběr dat od uživatelů psychedelik skrz dotazníky.** Aplikace uživatelům na oplátku chytře napomáhá pochopit a uchopit jejich psychedelický zážitek a přetavit jej v pozitivní zkušenost.²⁷⁶

V minulosti byla obdobně zkoumána látka **LSD**. Její halucinogenní potenciál zkoumal Stanislav Grof jen pár let poté, co tuto látku objevil švýcarský chemik Albert Hoffmann. Tento výzkum měl přes 20 let obrovskou podporu ze strany světové veřejnosti a je odhadováno, že sezeními s LSD prošlo cca 40000 lidí. **Ačkoliv byly výsledky výzkumu velmi slibné, látka se v období éry hippies vymkla kontrole a začala být užívána rekreačně.** Média LSD značně démonizovala. V americké společnosti panoval názor, že se jedná o drogu, kterou užívá neposlušná mládež, která nechce rukovat do Vietnamu. Těmito skandály ve společnosti tak velmi utrpěl i vědecký výzkum LSD. Následně byly halucinogeny zařazeny do nejtvrďší kategorie drog spolu s kokainem či heroinem.

Názor na LSD se ve společnosti otočil. **Z nadějného léku se velmi rychle stala velmi nebezpečná droga. Mnoho expertů kvituje názor, že prohibicí psychedelických látek se svět připravil o skrytý poklad.**²⁷⁷ Z poslední věty je patrné, že ačkoliv jsou terapeutická sezení s LSD nelegální, najdou se terapeuti,

²⁷⁵ Látka z lysohlávek podporuje zdravý spánek, zjistila česká studie | E15.cz. E15.cz - Byznys, politika, ekonomika, události [online]. Copyright © 2001 [cit. 02.09.2021]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/latka-z-lysohlavek-podporuje-zdravy-spanek-zjistila-ceska-studie-1376052#>

²⁷⁶ Psychedelika pomáhají v léčbě už i v Česku. Pomáhá s tím aplikace iTrip. CzechCrunch - byznys, technologie, startupy, lifestyle, vzdělávání [online]. Copyright © 2014 [cit. 02.09.2021]. Dostupné z: <https://cc.cz/psychedelika-pomahaji-v-lecbe-uz-i-v-cesku-nova-aplikace-itrip-sleduje-jak-je-uzivaji-neklinicti-pacienti/?fbclid=IwAR1qh609tnm4147L7giYZw81s6xfR46c0R8V1EoDgcaI4kigNVFcqFP5Hsk>

²⁷⁷ Respekt | 4. 8. 2021 | Rubrika: Téma | Strana: 16 a násl. | autor: PETR TŘEŠŇÁK | Téma: Drogová problematika

kteří léčivé seance s halucinogenními houbami běžně praktikují a jsou velmi úspěšní.

Pokud hovořím o renesanci psychedelík, mám na mysli tyto látky: **LSD, Ketamin, psilocybin a MDMA**. Výsledky expertíz z různých koutů světa poukazují na fakt, že tyto látky pomáhají např. smrtelně nemocným lidem, válečným veteránům, přeživším obětem autonehod. Látky pomáhají při léčbě různých traumat a poruch např. po přepadení či znásilnění. Psychedelika pozitivně působí i na lidi trpící depresemi, obsesemi nebo závislostmi.

Dle psychiatričky Julie Hollandové je psychedelická látka pro terapii něčím podobným jako anestezie pro chirurgii. Jak již víme z předchozích kapitol, psychedelické drogy působí na receptory nervové soustavy (serotonin, dopamin a oxytocin) a vytvoří v mozku tzv. halucinogenní bouři (rozrušují naše zaběhlé emoční a myšlenkové vzorce, rozpadnou se staré struktury), načež tato bouře způsobí trvalejší a pozitivní změny na psychice pacienta.²⁷⁸

Po prostudování příslušných publikací jsem osobně přesvědčená o možných pozitivních účincích psychedelických látek na člověka, resp. jeho psychiku. Věřím v možný léčebný potenciál těchto látek, jehož odborný výzkum byl v ČR kvůli striktní prohibici značně zanedbán. Probíhající výzkumy a první léčebné pokusy za pomoci psychedelík shledávám jako možná alternativní řešení u pacientů, kde tradiční metody léčby selhávají. Je však zcela zásadní, aby vše probíhalo pod striktní státní a lékařskou kontrolou. Zároveň bude nutností, aby byla aplikována taková opatření, která zamezí zneužívání těchto látek.

²⁷⁸ Respekt | 4. 8. 2021 | Rubrika: Téma | Strana: 16 a násl. | autor: PETR TŘEŠŇÁK | Téma: Drogová problematika

Závěr

V závěru této rigorózní práce bych ráda shrnula své vlastní poznatky a závěry.

Nejrozšířenějšími drogami v ČR jsou: konopné drogy, metamfetamin, kokain, crack, extáze, heroin a LSD. V celosvětovém měřítku jsou však aktuálně největší hrozbou tzv. nové psychoaktivní substance neboli „designer drugs“, které jsou k nám importovány z Číny. „Designer drugs“ svými účinky dokonale napodobují tradiční drogy, avšak disponují odlišným chemickým složením. Výrobci těchto látek používají k výrobě volně dostupné prekursorů (léčiva), čímž se jim daří obcházet státní seznamy ilegálních OPL. Pro tyto drogy je typická stále se měnící chemická struktura a její modifikace. Na světovém trhu se objevují stále nové a nové substance, jejichž účinky jsou pro člověka nepředvídatelné a velmi nebezpečné. V českém právním řádu není řešena situace, že se v ČR náhle vyskytne nový druh nebezpečné OPL. Postrádám zde jednoznačný zákonný postup, který by takovou situaci adekvátně řešil.

Rigorózní práce je komplexně zaměřena na drogovou kriminalitu v ČR, s důrazem na právní a kriminologické aspekty. Co se týká právních aspektů, zabývala jsem se zejména přílehlou právní úpravou a judikaturou. Nejpalčivějším problémem právní úpravy je dle mého názoru zmatečné vymezení pojmů týkající se rozsahů spáchání drogových trestných činů. Zmatečné situaci aktuálně příliš nepomohl ani Ústavní soud, když svým náležením sp. zn. Pl. ÚS 98/20 rozhodl o zrušení § 289 odst. 3 TZ a současně rozhodl i o zrušení § 2 a přílohy č. 2 nařízení vlády č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny a houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku, ve znění nařízení vlády č. 3/2012 Sb. Došlo ke zrušení zmocňovacího ustanovení, které umožňovalo vládě stanovit množství větší než malé u OPL a jedů. Jedná se o významný pojem, neboť určuje demarkační hranici mezi trestným činem a přestupkem. Aktuálně soudy nemohou postupovat ve smyslu zrušeného ustanovení, ale musí se řídit judikaturou.

Zvolené řešení nepovažuji za příliš šťastné. Obsáhlá judikatura ztěžuje orientaci a interpretaci pojmu, což může ad absurdum způsobit nepředvídatelnost

práva. Dle mého názoru by to měl být Parlament, kdo vydá závazný právní předpis, který jednoznačně definuje pojem „množství větší než malé“. Hranice mezi trestným činem a přestupkem by měla být výslovně množstevně vymezena. Tímto počinem by bylo dosaženo větší právní jistoty a očekávatelné rozhodovací praxe soudů.

Totožný postup (výslovné legální množstevní vymezení) navrhuji i u pojmů: „větší rozsah“, „větší rozsah vůči dítěti“, „větší rozsah vůči dítěti mladšímu patnácti let“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“. Uvedené pojmy rozsahů (větší, značný, velký) vyjadřují stupně závažnosti drogového trestného činu. Jsem přesvědčena o tom, že by mělo dojít k důkladným definicím uvedených pojmů, aby se zamezilo jejich hrozící dezinterpretaci.

Taktéž v právní úpravě absentuje srozumitelný postup pro případy, kdy pachatel drží současně více různých druhů drog v určitém množství. Trestní zákoník by v budoucnu mohl obsahovat ustanovení, které bude u pachatele presumovat úmysl distribuce v případech, kdy má tento pachatel v držení současně více různých druhů drog, a to bez ohledu na jejich množství. Případně by mohla být stanovena souhrnná finanční hodnota zajištěných látek a pokud by pachatel takové hodnoty dosáhl, byl by trestně odpovědný.

Dle mého názoru je taktéž třeba aktualizovat množstevní hodnoty u jednotlivých druhů drog, neboť státní zastupitelství a soudy stále postupují dle tabulek vytvořených v roce 2010. Hodnoty jsou nastaveny velmi benevolentně, což se promítlo do právního i morálního povědomí obyvatel. Je pravdou, že držení jakéhokoliv množství drog je v ČR ilegální. Pokud však pachatel nepřechovává drogy v množství větším než malém, jedná se o pouze přestupek a pachateli hrozí nanejvýš pokuta. Myslím, že stát tímto do značné míry nahrává bagatelizaci drogové trestní činnosti. Z tohoto důvodu jsem pro komplexní zjednodušení a zpřísnění právní úpravy v této oblasti tak, aby byla srozumitelná, účinně bojovala s drogovou kriminalitou a sjednocovala judikaturu v této oblasti.

Dále jsem se ve své rigorózní práci zaměřila na primární drogovou kriminalitu, tedy na trestné činy upravené v § 283 - § 287 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku. Trestní zákoník dle mého názoru dobře pracuje s kvalifikovanými skutkovými podstatami, které stupňují závažné jednání ve

smyslu jeho závažnosti a úměrně této závažnosti pachatele trestá. Právní úprava však bohužel nikterak množstevně nevymezuje hranici přechovávání drogy pro vlastní potřebu (§ 284 TZ) a pro další distribuci (§ 283). „Množství větší než malé“ je takové množství přechovávané omamné nebo psychotropní látky nebo jedu, které vícenásobně, podle ohrožení vyplývajícího pro život a zdraví lidí ze škodlivosti jednotlivých látek, převyšuje běžnou dávku obvyklého konzumenta. Při určení obvyklé denní dávky se u pachatele vychází mimo jiné z tzv. denní spotřeby drogy, která je individuální, neboť musí odpovídat zejména stupni závislosti pachatele. Obvyklá denní dávka se určuje znaleckým posudkem (popř. odborným vyjádřením). Takové řešení považuji za zdlouhavé a příliš nákladné. Vhodné alternativní řešení opětovně spatřuji v legálním stanovení hraniční hodnoty zajištěných OPL, vyjádřené v penězích. Pakliže pachatel této hodnoty dosáhne, bude trestně odpovědný.

Též by bylo vhodné legálně definovat pojmy: výroba a pěstování konopí, neboť v praxi dochází k paradoxním situacím, kdy pěstitelům konopí pro vlastní potřebu (na zahrádce) hrozí totožný trest jako např. producentům pervitinu (z velkých varen). Ustanovení § 285 TZ prakticky postihuje pěstitelství marihuany pro okrasu. Je postihována situace, kdy pěstitel nechává své konopí růst, ale dále s ním již nakládat nemůže. Vystává tedy otázka, zda je skutečně nutné toto jednání postihovat za pomoci prostředků trestního práva.

V rigorózní práci jsem zpracovala i sekundární drogovou kriminalitu, která oproti primární drogové kriminalitě bohužel nevyplývá z běžných statistik kriminality. Věnovala jsem se TČ, kde je vliv OPL znakem skutkové podstaty, TČ zaměřeným na získávání drog, TČ páchaným pod vlivem drog, TČ páchaným v souvislosti s užíváním OPL jinou osobou, TČ páchaným k zajištění fungování drogového trhu a TČ páchaným na toxikomanech. Jsem přesvědčená o tom, že by se sekundární drogové kriminalitě mělo věnovat mnohem více pozornosti. Statistická data by měla být systematicky sbírána do evidenčního systému. Zpracování těchto dat a jejich propojení s daty primární drogové kriminality by umožnilo nahlížet na problematiku užívání OPL a s tím spojenou kriminalitu z širšího úhlu pohledu. Tím pádem by bylo možné účinněji reagovat na drogovou kriminalitu, a to prostřednictvím protidrogové politiky. Taktéž by bylo možné zdokonalit síť nástrojů prevence.

Dále jsem se zabírala kriminologickými aspekty drogové kriminality, neboť drogy jsou kriminogenním faktorem. Mezi užíváním návykových látek a kriminalitou existuje určitý vztah, avšak charakter tohoto vztahu nebyl doposud objasněn. Nebylo prokázáno, že by užívání drog přímo vedlo k páčání trestné činnosti. Oba jevy se však navzájem posilují. Osoba, která užívá OPL má větší předpoklady k páčání trestné činnosti a naopak osoba, která se pohybuje v kriminálním prostředí, bude více inklinovat k návykovým látkám.

Pachatele drogové kriminality jsem rozdělila na příležitostné uživatele drog, toxikomany, mladistvé pachatele a pachatele pocházející z etnických nebo národnostních menšin. V těchto podkapitolách jsem se podrobně zabývala zejména drogovou toxikomanií. Zastávám názor, že předpoklady vzniku „drogové kariéry“ jsou skryty skutečně v každé lidské bytosti, přičemž nejohroženější skupinou jsou mladiství. Závislost na drogách může být fyzická, (chronická otrava organismu, která je u jedince s dlouhodobým užíváním již součástí metabolismu) psychická (silná tužba po prožitcích) nebo sociální (silná touha užití drogy v některém sociálním kontextu). Drogovou distribuci v ČR provádí zpravidla cizinci. Nejčastěji se jedná o vietnamské organizované zločinecké skupiny, jejichž doménou je „indoor“ pěstování konopí, obchod s heroinem a pervitinem. Další zvláštní skupinou jsou romské menšiny. Romové jsou nejen častými uživateli drog, ale jsou i častými pachateli drogové kriminality. U Romů převládá čichání těkavých látek, užívání konopí a pervitinu.

Nezतोžňuji se s názorem, že drogová kriminalita je kriminalitou bez obětí. Jsem přesvědčená o tom, že obětmi drogové kriminality jsou celé rodiny, které se dostaly do kontaktu s drogami, děti narkomanů, toxikomani samotní, rodiče dětí, které užívají drogy a mnoho dalších osob. Na ochranu těchto osob a prevenci by měl být kladen zvláštní důraz. Kontrola drogové kriminality probíhá prostřednictvím strategie prevence a strategie represe. Myslím, že je zapotřebí vytvořit jednotný, koordinovaný a systematický informační systém, který propojí jednotlivé instituce na různých úrovních (nemocnice a soudy). Samozřejmě by mělo být zvýšení počtu erudovaných a proškolených pracovníků na pracovištích. Zájem by měl být taktéž soustředěn na rozvoj a podporu adiktologických služeb, které se aktuálně potýkají se závažnými (nejen kapacitními) problémy. Velmi nedostatečně je v ČR řešena i následná péče.

Dále jsem se v práci věnovala i zcela specifickým tématům. Jedním takovým tématem je i drogová problematika ve věznicích ČR. Po prostudování mnoha relevantních publikací se nemohu zbavit dojmu, že většina adiktologických vězeňských programů skvěle funguje pouze na papíře, avšak jejich realizace značně pokulhává. Ve věznicích chybí odborný personál a chybí nástroje pro pravidelné kontroly vězňů. Z praxe vím, že například bezdrogové zóny ve věznicích nefungují příliš dobře.

Rigorózní práce obsahuje též kapitolu o drogové kriminalitě ve vztahu k řízení motorových vozidel. Zde jako největší úskalí vnímám značnou nepřesnost orientačních testů a ojedinělé testování řidičů na přítomnost drog. Existují případy, při kterých vyjde orientační test na drogy pozitivně a řidiči je bezprostředně poté zabaven řidičský průkaz. Lékařský test drogu v těle řidiče vyloučí, avšak řidič na navrácení svého řidičského průkazu čeká dlouhou dobu. Již v roce 2014 byla stanovena spodní hranice, pod kterou se řidič motorového vozidla nepovažuje za ovlivněného drogou a nic mu tedy nebrání v tom, aby usedl za volant (např. u THC 2 ng/ml, u pervitinu 25 ng/ml). V listopadu 2020 však Nejvyšší soud stanovil horní hranici koncentrace drogy v krvi, která již představuje trestní odpovědnost za trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky (např. u THC 10 ng/ml, u pervitinu 150 ng/ml). Aktuálně tedy není zapotřebí vypracovávat znalecké posudky ke zjištění stupně ovlivnění řidiče návykovou látkou pro každý případ zvlášť.

Drogovou kriminalitu v ČR významně ovlivnila celosvětová pandemie COVID-19. Této nestandardní situaci se musel přizpůsobit i drogový trh. Výrazně se změnila trasy a způsoby přepravy drog (upustilo se od kurýrní přepravy). Drogový trh se dočkal významné digitalizace. Poklesla poptávka po rekreačních drogách (MDMA) a zvýšila se poptávka po drogách vhodných pro domácí užití (LSD). Zavedená preventivní opatření se výrazně podepsala na fungování a činnosti adiktologických služeb, kdy u některých došlo k úplnému přerušení provozu (věznice). Lokální a nezisková pracoviště jsou aktuálně bez finančních prostředků a jejich budoucnost je kvůli pandemii nejistá. Dle mého názoru je nezbytné aplikovat vhodná preventivní opatření tak, aby byla zachována především kontinuita péče těmto závislým osobám s důrazem na ochranu pracovníků.

Pandemická situace nahrála do karet dalšímu vzrůstajícímu trendu na poli drog, a to digitalizaci drogového trhu. Největším problémem drogové kriminality

v kyberprostoru je anonymita pachatelů. Pachatelé ke komunikaci používají různé mobilní aplikace a internetové prohlížeče. V ilegálním internetovém světě nalezneme propracované e-shopy s nelegálními produkty a drogami, kdy platba probíhá skrz anonymní kryptoměny. Kontrola těchto temných internetových stránek prakticky neexistuje a odhalování této trestné činnosti je velmi složité.

Poslední kapitola této rigorózní práce reflektuje otázky spojené s legalizací drog v ČR. Zabývala jsem se zejména aktuálním tématem - legalizací marihuany. Aktuálně je na politickém spektru řešeno pouze léčebné konopí. Maximální množství vydaného léčebného konopí pro jednoho pacienta na období jednoho měsíce je nyní 180 g. Limit úhrady pojišťovnou byl stanoven na 30 gramů měsíčně, zbytek musí pacient zaplatit sám. Vystávají spory o tom, zda je toto množství dostatečné například na léčbu roztroušené sklerózy. K legalizaci rekreačního konopí a dalších drog vláda zaujímá (zatím) negativní postoj.

Negativní postoj vlády k legalizaci drog plně kvituji, neboť nejprve by dle mého názoru měly být zodpovězeny například následující otázky: „Pakliže dojde k legalizaci, budou legální veškeré drogy? Kdo určí, pro koho jsou legalizované drogy určeny? Kdo bude prodejcem - vláda/soukromý sektor? Budou legalizované drogy kontrolovány jako např. antibiotika?“ Při diskuzích by nemělo probíhat pouze černobílé hlasování pro a proti legalizaci, ale měly by se hledat odpovědi právě na výše uvedené otázky, aby se do budoucna předešlo možným komplikacím.

V Ústavu duševního zdraví nyní probíhá výzkum psychedelických drog. V tomto kontextu jsem osobně přesvědčená o možném léčebném účinku psychedelik. Kvituji názor expertů, že prohibicí psychedelických látek se svět připravil o „skrytý poklad“ a že psychedelické látky by mohly na poli duševního zdraví přinést zcela zásadní průlom. Látky mohou pomoci při léčbě depresí, traumat i závislostí, avšak je velmi žádoucí, aby tyto látky podléhaly přísným regulacím a kontrolám. Myslím, že je na místě poučit se z chyb minulosti a aplikovat vhodná opatření k tomu, aby se zamezilo zneužívání těchto látek a jejich distribuci mimo zdravotnickou sféru.

Pevně věřím, že tato rigorózní práce zaznamenala mnoho zajímavých informací a poznatků vhodných pro široké spektrum čtenářů. Mám za to, že čtenář po přečtení této práce získá ucelenou představu o problematice drogové kriminality

v jejich užších i širších souvislostech. Při psaní jsem pracovala s velkým množstvím odborných pramenů a účastnila se mnoha tematických diskuzí s odborníky. Diskuze s odborníky byly pro tuto práci velmi přínosné, neboť mi umožnily ověřit si fungování vybraných poznatků v praxi. Rigorózní práce obsahuje aktuální a komplexní informace k drogové kriminalitě v ČR, s důrazem na právní a kriminologické aspekty, upozorňuje na vybrané nedostatky a zároveň předestírá vhodná řešení de lege ferenda.

Seznam zkratek

- **CNS** = centrální nervová soustava
- **EMCDDA** = Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost
- **ESPAD** = Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách
- **LZPS** = ústavní zákon č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., Listina základních práv a svobod
- **NS** = Nejvyšší soud ČR
- **NÚDZ** = Národní ústav duševního zdraví
- **OČTŘ** = orgány činné v trestním řízení
- **OPL** = omamné a psychotropní látky
- **OSN** = Organizace spojených národů
- **SPTČ** = skutková podstata trestného činu
- **SÚKL** = Státní ústav pro kontrolu léčiv
- **TČ** = trestný čin
- **TZ** = zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- **ÚS** = Ústavní soud
- **WHO** = Světová zdravotnická organizace

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura:

- ASHWORTH, Andrew. *Principles of Criminal Law*. New York: Oxford University Press, 1999. ISBN 0-19-876557-6
- BARLOW, Hugh D., KAUZLARICH, David. *Introduction to Criminology*. New Jersey: Pearson Education, 2002. ISBN 0-13-085124-8
- ČECH, Dušan, Vratislav GRÉGR, Kamil KLÁŠTERSKÝ, et al., NOŽINA, Miroslav, ed. *Mezinárodní organizovaný zločin v ČR*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů v nakladatelství KLP, 1997, ISBN 80-85917-35-1
- Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings, 1. edition. Brno: Masaryk University, 2009, ISBN 978-80-210-4990-1
- DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4
- EDWARDS, Adam. GILL, Peter. *Transnational organized crime*. Eastbourne: CPI Antony Rowe, 2003. ISBN 0-415-40339-1
- EMCDDA. 2020. Dopady onemocnění COVID-19 na uživatele drog a poskytovatele adiktologických služeb. Zaostřeno 6 (3)
- Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost (2021), Evropská zpráva o drogách 2021: Trendy a vývoj, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk
- FIRSTOVÁ, Jana a David ZÁMEK. *Prevence kriminality - nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-057-8
- FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-521-0
- GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5
- CHMELÍK, J.: Nová právní úprava drogových deliktů a stručně k metodice jejich dokazování. *Kriminalistika*, Praha 1999, č. 1., s. 31
- CHMELÍK, J., a kol.: *Drogová kriminalita*, MVČR, Praha 1995

- JURÁKOVÁ, Iveta. Trestněprávní postih toxikomanů. Brno: Masarykova univerzita, 1999. ISBN 80-210-2234-5
- Knihovnička informačního Bulletinu NPC, svazek č. 1, Legalizace drog? Ne!
- KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck, 2005. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-813-4
- LABROUSSE, Alain. Drogy, peníze a zbraně. Praha: Themis, 1998. ISBN 80-85821-54-0
- LINES, Rick, MRAVČÍK, Viktor, ed. Výměna jehel ve věznicích: poznatky z komplexního přehledu mezinárodních údajů a zkušeností. Praha: Úřad vlády České republiky, c2006. Monografie (Úřad vlády České republiky). ISBN isbn80-86734-79-x
- Metodický návod k posuzování znaků „větší rozsah“, „větší rozsah vůči dítěti“, „větší rozsah vůči dítěti mladšímu než patnáct let“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“ u drogových trestných činů 1 SL 110/2010, Nejvyšší státní zastupitelství, Brno: 2010
- MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., ROUS, Z., CIBULKA, J., FIDESOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2020. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019 [Annual Report on Drug Situation in the Czech Republic in 2019] MRAVČÍK, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-7440-254-8
- NEPUŠTIL, Pavel. *Užívání drog ve skupinách s obtížným přístupem k drogovým službám: situace v ČR : analýza informačních zdrojů*. Praha: Úřad vlády České republiky, c2012. Monografie (Úřad vlády České republiky). ISBN isbn978-80-7440-072-8
- PÁLENÍČEK, Tomáš, Pavel KUBŮ a Viktor MRAVČÍK. *Nové syntetické drogy: charakteristika a hlavní rizika*. Praha: Úřad vlády ČR, c2004. Monografie (Úřad vlády České republiky). ISBN 80-86734-26-9
- Pravda o cracku 2009. Foundation for a Drug-Free World (Nadace pro svět bez drog), Item 20841-9-CZE
- Pravda o heroinu 2009. Foundation for a Drug-Free World (Nadace pro svět bez drog), Item 20841-2-CZE

- Pravda o kokainu 2009. Foundation for a Drug-Free World (Nadace pro svět bez drog), Item 20841-5-CZE
- Pravda o LSD 2009. Foundation for a Drug-Free World (Nadace pro svět bez drog), Item 20841-7-CZE
- Pravda o marihuaně, 2009. Foundation for a Drug-Free World (Nadace pro svět bez drog), Item 20841-4-CZE
- Pravda o pervitinu, 2009. Foundation for a Drug-Free World (Nadace pro svět bez drog), Item 20841-6-CZE
- PRESL, Jiří. Drogová závislost: Může být ohroženo i Vaše dítě? Praha: Maxdorf, 1994. Medica. ISBN 80-85800-18-7
- Radimecký, J., Janíková, B. a Zábranský, T. (2009) Trendy na drogové scéně v ČR - Ohniskové skupiny s pracovníky nízkoprahových programů: Závěrečná zpráva, Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Úřad vlády České republiky, Praha
- Respekt, Rubrika: Téma, autor: PETR TŘEŠŇÁK, Téma: Drogová problematika
- SMITH, HOGAN, ORMEROD, David. *Criminal law*. New York: Oxford University press, 2009. ISBN 978-0-19-921869-1
- Sotolář, A. a kol: *Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení*. Příručky MS ČR, svazek 65, Institut vzdělávání MS ČR, Praha 2002
- SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-389-6
- ŠTABLOVÁ, Renata. Sborník ze semináře grantového úkolu G-004, Praha: Policejní akademie ČR, 2002
- ŠTABLOVÁ, Renata. Drogen, kriminalita a prevence. 2. rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999. ISBN 80-7251-018-5
- ŠTEFUNKOVÁ, Michaela. *Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-180-6.
- TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana a Petr ZEMAN. *Kriminální kariéra pachatelů drogové kriminality*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci,

2010. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-101-1

- VANTUCH, Pavel. *Drogy a kriminalita*. Brno: Univerzita J.E. Purkyně, 1990. ISBN 80-210-0169-0
- VERSTER, Annette a Ernst BUNING. *Informace pro tvůrce drogové politiky o účinnosti substituční léčby závislosti na opiátech*. 2., dopl. vyd. v českém jazyce. Praha: Úřad vlády České republiky, Sekretariát rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky, 2004. ISBN 80-86734-32-3
- Zaostřeno č. 1/2020 Nové psychoaktivní substance, Úřad vlády České republiky, ISSN 2336-8241
- Zaostřeno na drogy, Úřad vlády České republiky, 2010, ISSN 1214 -1089
- ZEMAN, Petr, Michaela ROUBALOVÁ a Ivana TRÁVNÍČKOVÁ. *Drogová kriminalita a trestní zákoník*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-151-6
- ZEMAN, Petr. *Uživatelé drog ve vězení: hodnocení účinnosti terapeutických programů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-178-3

Soudní rozhodnutí a stanoviska:

- Nález ÚS sp. zn. Pl. ÚS 13/12
- Nález ÚS sp. zn. Pl. ÚS 98/20
- Rozhodnutí NS sp. zn. 8 Tdo 1217/2014
- Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 300/2014
- Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 301/2013
- Usnesení NS 7 Td 2/2014
- Usnesení NS sp. zn. 11 Tdo 1131/2016
- Usnesení NS sp. zn. 11 Tdo 1375/2019
- Usnesení NS sp. zn. 11 Tdo 1466/2019
- Usnesení NS sp. zn. 11 Tdo 268/2017
- Usnesení NS sp. zn. 11 Tdo 701/2020
- Usnesení NS sp. zn. 11 Tdo 858/2018
- Usnesení NS sp. zn. 11 Tdo 930/2016

- Usnesení NS sp. zn. 11 Tdo 988/2016
- Usnesení NS sp. zn. 15 Tdo 1003/2012
- Usnesení NS sp. zn. 3 Tdo 1218/2014
- Usnesení NS sp. zn. 7 Tdo 407/2014
- Usnesení NS sp. zn. 8 Tdo 1206/2012
- Usnesení NS sp. zn. 8 Tdo 593/2016
- Usnesení NS sp. zn. 8 Tdo 639/2012
- Usnesení NS sp. zn. Tdo 1201/2019

Internetové zdroje:

- "Množství větší než malé". Jak se termín vyvíjel v legislativě? - Česká justice. Homepage - Česká justice [online]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/05/mnozstvi-vetsi-nez-male-jak-se-termin-vyvijel-v-legislative/>
- Bodový systém: S kolika promile za volantem vás policie nejspíš pustí? Garáž.cz [online]. Copyright © 1996 [cit. 07.02.2021]. Dostupné z: <https://www.garaz.cz/clanek/prestupky-spojene-s-alkoholem-za-volantem-21001039>
- Co je to kratom? Je kratom legální? - Kryptonit-Kratom.cz. Kratom Brno - Přírodní zdroj energie - Kryptonit-Kratom.cz [online]. Dostupné z: <https://www.kryptonit-kratom.cz/2019/01/22/co-je-to-kratom-je-kratom-legalni/>
- Čeští vědci chtějí léčit deprese psilocybinem, látkou obsaženou v lysohlávkách — ČT24 — Česká televize. ČT24 — Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR — Česká televize [online]. Copyright © Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/veda/3147012-cesti-vedci-chteji-lecit-deprese-psilocybinem-latkou-obsazenou-v-lysohlavkach>
- Drogy ve vězení | obase.cz, vše o vězení. *Zprávy z věznic* [online]. Copyright © 2017 [cit. 03.01.2021]. Dostupné z: <https://obase.cz/kdyz-musite-do-vezeni/drogy-ve-vezeni/>
- Drogy za volantem: Postihy a tresty 2020 | Drogovy-test.cz. Drogový test - testy na THC (marihuanu), pervitin, nikotin, extázi a další - BMS Company s.r.o. [online]. Copyright © BMS Company s.r.o. Všechna práva

vyhrazena. [cit. 30.01.2021]. Dostupné z: <https://www.drogov-test.cz/blog/clanky/drogy-za-volantem>

- Drogy za volantem: Tráva, perník, kokain, hašiš - co škodí více? | auto.cz. auto.cz - nejlepší jízda na webu: recenze, videa, testy [online]. Copyright © 2001 [cit. 01.02.2021]. Dostupné z: <https://www.auto.cz/drogy-za-volantem-trava-pernik-kokain-hasis-co-skodi-vice-79673>
- EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbíрка zákonů, judikatura, právo [online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/urceni-hranice-meziprestupkem-a-trestnym-cinem-v-doprave-pri-poziti-alkoholu-110783>
- Extáze (MDMA) – Prev-Centrum. *Prev-Centrum – Pomáháme s řešením obtížných životních situací* [online]. Copyright © 2017. Dostupné z: <https://www.prevcentrum.cz/informace-o-drogach/extaze/>
- Fentanyl | extc.cz. Úvod | extc.cz [online]. Copyright © 2009 extc.cz Dostupné z: <http://www.extc.cz/fentanyl.html>
- <https://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/kriminologie.pdf>
- Je nepodmíněný šestiletý trest pro pěstitele mar | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbíрка zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/je-nepodmineny-sestiletý-trest-pro-pestitele-marihuany-neprimereny-111165.html>
- Koncepce vězeňství do roku 2025. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Dostupné z: https://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Koncepce/Koncepce_vezestvi.pdf
- Konec drogové turistiky v Amsterdamu? Cizinci už možná nebudou smět do coffeeshopů - Echo24.cz. Echo24.cz - Názorový deník [online]. Copyright © Echo Media, a.s. [cit. 31.08.2021]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/SSECh/konec-drogove-turistiky-v-amsterdamu-cizinci-uz-mozna-nebudou-smet-do-coffeeshopu>
- Konopí na předpis: Splňujete všechny podmínky? - konopne-lekarny.cz. Konopné lékárny [online]. Copyright © 2020 [cit. 31.08.2021]. Dostupné z: <https://konopne-lekarny.cz/2021/01/17/konopi-na-predpis-splnujete-vsechny-podminky/>

- Konopný expert Pirátů: Marihuanu můžeme plně legalizovat do osmi let - Euro.cz. Euro.cz / Ekonomika, byznys, finance [online]. Copyright © 2021 Internet Info, s.r.o. Všechna práva vyhrazena. Dostupné z: <https://www.euro.cz/politika/konopny-expert-piratu-vymazal-k-uplne-legalizaci-konopi-muze-dojit-do-osmi-let-1442204>
- Konopný expert Pirátů: Marihuanu můžeme plně legalizovat do osmi let - Euro.cz. Euro.cz / Ekonomika, byznys, finance [online]. Copyright © 2021 Internet Info, s.r.o. Všechna práva vyhrazena. [cit. 31.08.2021]. Dostupné z: <https://www.euro.cz/politika/konopny-expert-piratu-vymazal-k-uplne-legalizaci-konopi-muze-dojit-do-osmi-let-1442204>
- Kriminalita - Ministerstvo vnitra České republiky. Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Copyright © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita-146433.aspx>
- Kriminalita - Ministerstvo vnitra České republiky. Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Copyright © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita-146433.aspx>
- Látka z lysohlávek podporuje zdravý spánek, zjistila česká studie | E15.cz. E15.cz - Byznys, politika, ekonomika, finance, události [online]. Copyright © 2001 [cit. 02.09.2021]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/latka-z-lysohlavek-podporuje-zdravy-spanek-zjistila-ceska-studie-1376052#>
- Množství větší než malé, aneb kolik je možné drž | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sběrka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mnozstvi-vetsi-nez-male-aneb-kolik-je-mozne-drzet-omamnych-a-psychotropnich-latek-pro-vlastni-potrebu-94705.html>
- Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027 | Vláda ČR. Úvodní stránka | Vláda ČR [online]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/strategie-a-plany/narodni-strategie-prevence-a-snizovani-skod-spojnych-se-zavislostnim-chovanim-2019_2027-173695/

- Novinky na drogové scéně - Časopis Vesmír. [online]. Copyright © VESMÍR, spol. s Dostupné z: <https://vesmir.cz/cz/on-line-clanky/2017/11/novinky-drogove-scene.html>
- PMA a PMMA | extc.cz. Úvod | extc.cz [online]. Copyright © 2009 extc.cz Dostupné z: <http://www.extc.cz/pma-a-pmma.html>
- Po 40 letech se do Česka vrací výzkum psychedelik. LSD vystřídaly lysohlávky | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. iROZHLAS - spolehlivé a rychlé zprávy [online]. Copyright © 1997 [cit. 02.09.2021]. Dostupné z: https://www.irozhlaz.cz/nepouzivat_-_veda/po-40-letech-se-do-ceska-vraci-vyzkum-psychedelik-ld-vystridaly-lysohlavky_201512220135_sbartosova
- Protidrogová prevence | Bezpečná Plzeň . Bezpečná Plzeň | Bezpečná Plzeň [online]. Copyright © Všechna práva vyhrazena. Dostupné z: <https://www.bezpecnaplzen.eu/projekty/protidrogova-prevence/protidrogova-prevence-1.aspx>
- Psychedelika pomáhají v léčbě už i v Česku. Pomáhá s tím aplikace iTrip. CzechCrunch - byznys, technologie, startupy, lifestyle, vzdělávání [online]. Copyright © 2014 [cit. 02.09.2021]. Dostupné z: <https://cc.cz/psychedelika-pomahaji-v-lecbe-uz-i-v-cesku-nova-aplikace-itrip-sleduje-jak-je-uzivaji-neklinicti-pacienti/?fbclid=IwAR1qh609tnm4147L7giYZw81s6xfR46c0R8V1EoDgcaI4kigNVFcqFP5Hsk>
- ŘÍZENÍ POD VLIVEM - Právní poradna A.N.O.. Úvodní stránka - Právní poradna A.N.O. [online]. Copyright © 2021 [cit. 01.02.2021]. Dostupné z: <https://poradna.asociace.org/pravni-informace/rizeni-pod-vlivem/>
- Savana.cz - Bad request!. Svět konopí - poznejte všechny prospěšné účinky [online]. Dostupné z: <https://www.svetkonopi.cz/legalizace-marihuany/Colzelegalnepestovat>
- Serotoninový syndrom | extc.cz. Úvod | extc.cz [online]. Copyright © 2009 extc.cz Dostupné z: <http://www.extc.cz/serotoninovy-syndrom.html>
- Shiny_Flakes: Náctiletý drogový baron aneb skutečný příběh německého mladíka, který vybudoval drogové impérium ze svého dětského pokoje - SFDB.cz magazín. SFDB.cz magazín - Novinky ze světa filmu a TV seriálů. [online]. Copyright © 2018 [cit. 03.09.2021]. Dostupné z:

https://magazin.sfdb.cz/shiny_flakes-nactilety-drogovy-baron-aneb-skutecny-pribeh-nemeckeho-mladika-ktery-vybudoval-drogove-imperium-ze-sveho-detskeho-pokoje/?utm_source=www.seznam.cz&utm_medium=sekce-z-internetu

- TMA-2 | extc.cz. Úvod | extc.cz [online]. Copyright © 2009 extc.cz
Dostupné z: <http://www.extc.cz/tma-2.html>
- Trestné činy související s konopím aneb rozdíl m | epravo.cz.
EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ Dostupné z:
<https://www.epravo.cz/top/clanky/trestne-ciny-souvisejici-s-konopim-aneb-rozdil-mezi-vypestovanim-a-vyrobou-konopi-113288.html>
- Většina internetu je skrytá. Co je to deep a dark web? - Cnews.cz.
Cnews.cz – Píšeme o technologiích a internetu [online]. Dostupné z:
https://www.cnews.cz/co-je-to-deep-invisible-hluboky-dark-temny-web?utm_source=www.seznam.cz&utm_medium=sekce-z-internetu
- Vyhledávání ASPI | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 17.10.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=91848&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>
- Výroční zpráva o drogách: míra užívání alkoholu, tabáku nebo konopných látek zůstává v ČR vysoká, situace se lepší u dospívajících | Vláda ČR.
Úvodní stránka | Vláda ČR [online]. Dostupné z:
<https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/media/vyrocnizprava-o-drogach-mira-uzivani-alkoholu--tabaku-nebo-konopnych-latek-zustava-v-cr-vysoka--situace-se-lepsi-u-dospivajicich-184879/>
- Závislost – obecně o závislosti na drogách – Vše o drogách.cz. Vše o drogách.cz – Účinky, dávkování, doba působení, cena a další.. [online].
Dostupné z: <https://vseodrogach.cz/zavislost/zavislost-obecne-o-zavislosti/>

Resumé

The topic of my rigorous thesis is “Legal and criminological aspects of drug crime in the Czech Republic”. The whole paper consists of 10 chapters, which are divided into other subchapters. The paper contains not only a description of the most widespread psychoactive substances in the Czech Republic, but also a description of the modern "designer drugs", which are made in China.

In my rigorous thesis I deal with the legislation, where I point out its controversial problems and look for appropriate solutions. One of these problems is connected with the quantitative issue and the extent of drug offenses. Personally, I am in favor of a thorough definition and updating of quantitative terms, preferably in the form of legislation. Currently, quantitative issues are being resolved with the help of case law, which is, in my opinion, an insufficient solution. I deal in detail with primary and secondary drug crime in the Czech Republic and analyze the individual facts of drug crimes. I believe that, for example, the line between the cultivation and production of cannabis drugs should be clearly defined and in general, the legislation in this area should be simplified and stricter.

In my paper I point out the fact that drugs are a criminogenic factor. Drugs not only have a negative impact on individuals (society), but also contribute to the commission of certain types of crime. The thesis contains subchapters and they deal with offenders (occasional drug users, drug addicts, juveniles, ethnic and national minorities) and victims of drug crime. I also deal with the control of drug crime, specifically drug policy in the Czech Republic and addictology services.

Furthermore, this rigorous thesis provides interesting information on very specific topics: drug issues in Czech prisons, drug crime and motor vehicle driving or drug crime and the COVID-19 pandemic. The paper also introduces the reader to drug crime on the Internet or introduces the issue of drug legalization in the Czech Republic.

The processed information is supplemented by own opinions, practical knowledge and suggestions *de lege ferenda*.